

Delavska enotnost

Glasilno Svobodnih sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 29. junija 1990
številka 27, letnik 49, cena 8 dinarjev

Seji sveta Zveze svobodnih sindikatov na rob

Vloge so razdeljene

Svet Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je na minulem zasedanju sicer brez pričakovanih nasprotovanj, preprirov in klicev po odgovornosti naredil prelomen korak za sindikalno gibanje v prihodnje. Dosledno je zakoličil trase, po katerih morajo teči glavni tokovi sindikalnega odločanja in tako skladno s kongresnimi sklepi »postavil« sindikate dejavnosti na tisto mesto, ki jim sicer pripada, druge ravni organiziranosti pa po območjih prilagodil potrebam konstitutivnih dejavnikov Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Mirne duše lahko trdimo, da so se končno, kar je odraz potreb in v zadnjem času intenzivne prepričevalne akcije predsedstva ZSS na terenu, znašli na isti valovni dolžini zagovorniki panožne in teritorialne organiziranosti, se znali dogovoriti tudi za nujne poteze na terenu, da bi nova organizira-

nost takoj zaživela, in hkrati tudi o tem, kako opraviti še z nekaterimi odpori proti uveljavljanju kongresnih sklepov ali pa z nerazumevanjem nove podobe sindikalne organiziranosti.

S takšnimi odločitvami pa se je dejansko prevesila odgovornost za vse, kar se dogaja v organizaciji in kako učinkovito uveljavlja interese svojega članstva na sindikate dejavnosti. Ta premik, pa naj zveni še tako patetično, prinaša vodstvom sindikatov dejavnosti samo kri in znoj, kajti predsedstvo ZSS Slovenije je dobesedno del glavnih nalog doslej opravilo, do bilo tudi zaupnico na seji sveta in v prihodnje si, sodeč po nastopu na tej seji, ne bo dovolilo izstavljanja računov za tisto, za kar ni krivo in ne odgovorno. Poročilo o delu predsedstva po 1. kongresu Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, ki ga v svojem imenu pripravilo predsedstvo, ni naletelo na kritike. Celo tisti člani sveta, ki so na prejšnji seji zahtevali »revolucionarne« poteze predsedstva, so bili pod težo dejstev – opravljenih nalogah predsedstva, tokrat tiho. Dokaj razgreta razprava o pogajanjih o Splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo se je prevesila v trezno presojo, da je v danih gospodarskih in družbenih razmerah sindikalna pogajalska stran vendarle dobro opravila svoje delo. Zato je svet tudi pristal, ob nekaterih dodatkih, za katere se je treba še pogajati z gospodarsko zbornico, da vodstvo podpiše pogodbe. Po dosedanem umevanju značaja splošne kolektivne pogodbe so njena določila minimalne postavke pri uveljavljanju delavčevih pravic, pa naj gre za tarifni ali za normativni del pogodbe. Na potezi so oblikovalci splošne kolektivne pogodbe za družbene dejavnosti, ki bo imela isti značaj kot ta za gospodarstvo, in potlej republiški odbori sindikatov dejavnosti, ki morajo glede na posebne razmere v njihovih dejavnostih v pogajanjih iztržiti najmanj toliko kot je v splošni kolektivni pogodbi, marsikje pa zagotovo več.

Prava moč, ki mora temeljiti na številčnosti in znanju v posameznih sindikatih dejavnosti, se bo potemtakem pokazala v prihodnjih mesecih. Resnici na ljubo velja ob tem opozoriti, da je številčna moč posameznih sindikatov različna, od skoraj 150.000 članskega kovinarskega sindikata do nekaj manj kot tisoččlanskega kulturniškega sindikata (posebnosti upoštevamo!), vendar velja dodati, da so tudi nekateri sindikati gospodarskih dejavnosti, bržkone predvsem zaradi napačnih kadrovskih odločitev v preteklosti, šibki. V takih primerih bo treba marsikje narediti ustrezne korake za »sanacijo« razmer, slej ko prej priti pred članstvo in še posebej pred pristojne organe sindikatov dejavnosti z najmanj tako jasnimi poročili, kot ga je pripravilo predsedstvo sveta ZSS, in če bo potrebno poseči tudi po nekaterih ostrejših ukrepih. Teh potez ni moč pričakovati od predsedstva, čeprav mu prav gotovo ne more biti vseeno, kaj se dogaja v kakšnem sindikatu dejavnosti, saj nesposobnost vodstva sindikata dejavnosti ali pa samo posameznikov krni ugled in zmanjšuje borbena moč vsem Svobodnim sindikatom Slovenije. Mirne vesti lahko zapišemo, da je sicer marsikdo dobil mandat za svoje delo v sindikatih dejavnosti korektno, skladno s statutarnimi normami, pa tu in tam tudi s kančkom običajnega razumevanja, češ saj je dober... Toda to dandanes malo šteje, saj so se od volitev sem mnoge stvari spremenile in med njimi je zagotovo najpomembnejše število članov v sindikatu dejavnosti. Kdor tukaj ni zvozil tako kot bi lahko in moral, je zapravljal zaupanje.

Tokrat gre zares. S samostojnostjo sindikatov dejavnosti so postavljene nove relacije v odnosih, krepil se bo pritisk na tista vodstva sindikatov dejavnosti, ki zadevam niso kos in hkrati je svet Zveze svobodnih sindikatov Slovenije na minuli seji na stečaj odprl vrata tudi za preprih v delovni skupnosti, vendar ne tako, kot so to naredile nekatere stranke. Ponemkod bodo vendarle potrebni nekolikant odločnejši rezi, tu in tam bo komu doslej tudi v »sindikalnih banovinah« treba povedati, da so časi brezskrbnega življenja s sindikalno članarino mimo. Po minuli seji sveta Zveze svobodnih sindikatov, ki je bila naravnana v pravo smer, dobro pripravljena in kljub obširnem dnevnemu redu tudi konstruktivno speljala do konca, se zdi, da se utrjuje organizacija, ki je ta čas edini relevanten sindikat v Sloveniji.

Marjan Horvat

s stavko, ni dovolj kompetentno telo v vsaki tovarni za odločitev o stavki. Odločitev o tem, ali stavka bo, še ni sprejeta, saj je to v domeni republiškega odbora sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije, ki je samostojen sindikat v okviru Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Kot na dlani pa je jasno, da tokrat ne gre za opozorilno stavko, še manj za to, da bi ti delavci Tomšiču dokazali, da so njihove zahteve upravičene, temveč za stavko, ki ima lahko zelo resne gospodarske in politične posledice. Zato je tudi odločitev o njej, morebitna stavka in vse, kar spada zraven glede na stavkovna pravila, zelo odgovorno dejanje. Tega se vodstvo sindikata dejavnosti najbrž zaveda, na potezi pa so zdaj vlada in tudi drugi dejavniki.

R. P.

Sindikalni poročevalec številka 6

- Predlog za uskladitev sindikalne organiziranosti s programskim dokumentom Zveze svobodnih sindikatov Slovenije
- Sklep o začasnem financiranju v ZSSS
- Uveljavljanje pravnega, gmotnega in socialnega varstva članov ob stečajih oziroma likvidaciji podjetja oziroma druge oblike organiziranosti dela
- Predlog za izdajo republiškega zakona o uveljavitvi kolektivnih pogodb s predlogom zakona
- Predlog za izdajo zveznega zakona o uveljavitvi kolektivnih pogodb s predlogom zakona
- Splošna kolektivna pogodba za družbene dejavnosti (sklep)

Nekdanja delovna organizacija Usluga iz Ljubljane je lani dobila prisilno upravo, potem pa je razpadla. Njen toz Mizarstvo je pod okriljem nekdanji toz Pralnica, ki se je organiziral v podjetje »Pralnica in čistil-

Vzrokov za takšno klavno usodo te delovne organizacije je nedvomno več. Eden se nam prav simbolično kaže na posnetku iz Derčeve ulice 11. Gre za sušilni stroj, vreden 50.000 DEM, ki ga je Usluga plačala že daljnega leta 1983, vendar ga do danes še ni nihče uporabljal. Delavci niti tega niso vedeli, da so ga »kupili«.

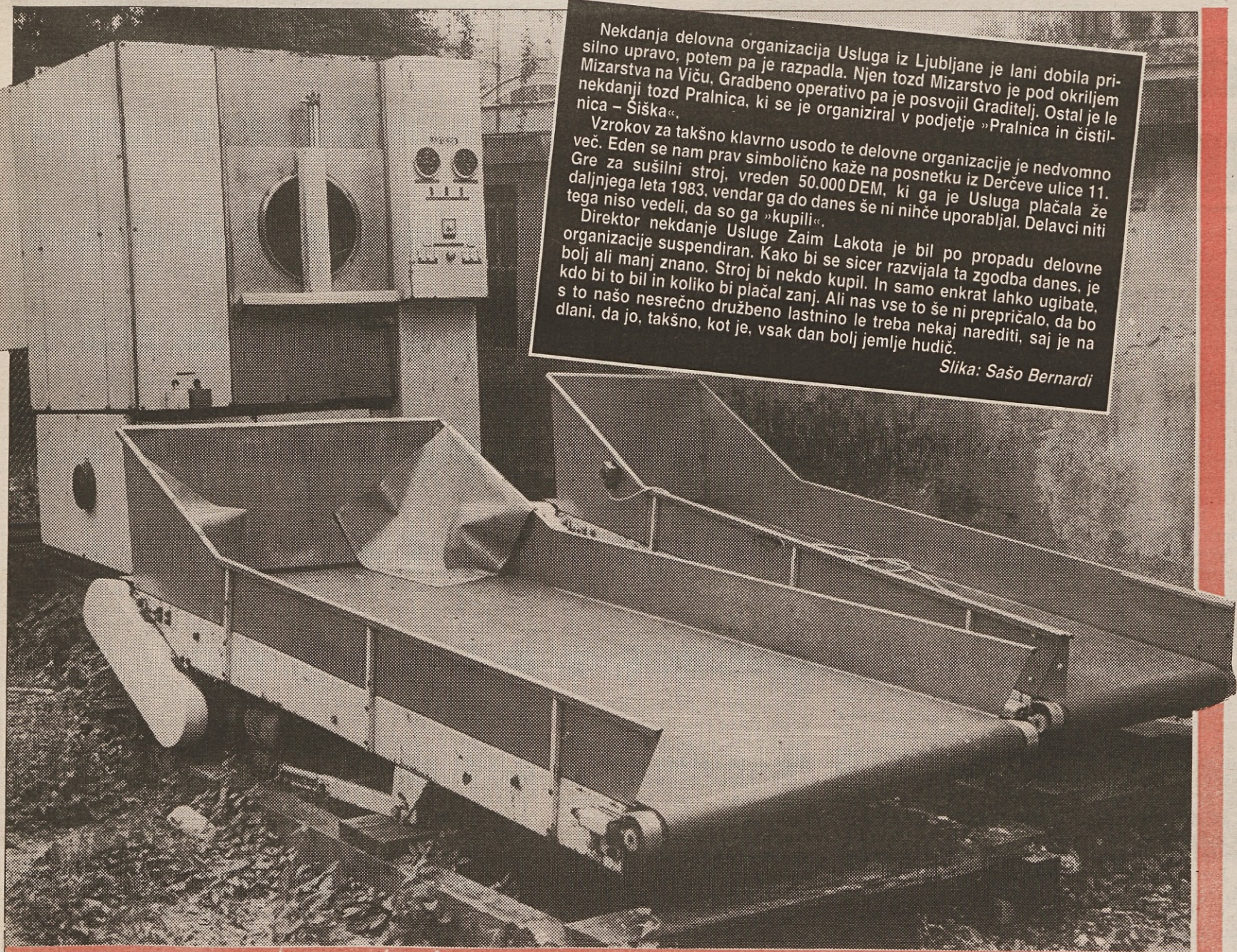
Direktor nekdanje Usluge Zaim Lakota je bil po propadu delovne organizacije suspendiran. Kako bi se sicer razvijala ta zgodba danes, je bolj ali manj znano. Stroj bi nekdo kupil. In samo enkrat lahko ugibate, kdo bi to bil in koliko bi plačal zanj. Ali nas vse to še ni prepričalo, da bo s to našo nesrečno družbeno lastnino le treba nekaj narediti, saj je na dlani, da jo, takšno, kot je, vsak dan bolj jemlje hudič.

Slika: Sašo Bernardi

Sindikata delavcev v kovinski in elektroindustriji Slovenije je pred slovensko javnostjo že nekajkrat razgrnil zahteve po ureditvi osnovnih pogojev za normalno gospodarjenje te panoge. Doslej je bilo vse to kot glas vpijočega v puščavi, ne glede na to, ali gre za Šinigojevo ali Peterletovo vlado, vendar je pritisk delavcev, organiziranih v sindikatih podjetij in v sindikatu te dejavnosti, najbrž takšen, da se bo moral republiški odbor oklicati tudi za stavkovni odbor. Pobude za stavko v tej dejavnosti so stare. Začelo se je v Litostraju pred dobrim letom, nadaljevalo v Kovini Šmartno, in kar v verigi so se jim pridružili tudi sindikati drugih podjetij v tej panogi. Ta hip imajo v republiškem odboru zahteve 156 sindikatov podjetij, ki zahtevajo najprej razbremenitev gospodarstva, uveljavitev kolektivne pogodbe in sklenitev kolektivne pogodbe dejavnosti ter nasploh ureditev razmer za gospodarjenje. Seveda velja to tudi za uveljavitev moratorija za stečaje ter odpuščanje delavcev.

Najdejo se seveda nejeverni Tomaži v obliki in podobi predsednika Zveze neodvisnih sindikatov Slovenije Franceta Tomšiča, ki dvomijo o tem, da so pobude za splošno stavko kovinske in elektroindustrije prišle iz sindikatov podjetij. Hočejo celo neke vrste referendum za odločitev o stavki, kot da dogovor na zboru članov sindikata, kjer denimo sodeluje od 3.000 zaposlenih 2.500 delavcev, ki se strinjajo

Stavka je resno dejanje

Kdo bo rešil Tekstilindus

Delavski svet Tekstilindusa iz Kranja je po opozorilu Gorenjske banke, da jim bo finančno pomagala le, če se bodo razmere znotraj podjetja uredile, prevzel oblast.

Vzrok za to je tudi demonstrativni odhod stavekovega odbora s seje delavskega sveta in njihova odlo-

čitev, da ne bodo več sodelovali z delavskim svetom in direktorjem. Zato je delavski svet sklenil, da ta stavekovi odbor ni več zakoniti predstavnik delavcev. K tej odločitvi so pripomogli tudi izidi ankete med delavci Tekstilindusa, po katerih naj bi razrešitev vodilne ekipe (razen direktorja)

podprlo le 35 odstotkov vprašanih, proti pa naj bi jih bilo 44.

Delavski svet je podprl direktorja Stefana Markoviča in preklican sklep o razrešitvi vodilnih ljudi, ki jim je podaljšal mandat do 31. avgusta. Do tega dne naj bi Stefan Markovič sestavil novo vodilno skupino, ki naj bi naredila tisto, kar stari ni uspelo. Kdo je kriv za nastali položaj, pa zdaj, kot kaže, niti ni več pomembno.

Robert Pekljaj

Možnosti za odložitev prispevkov za SPIS

Skupščina Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja je zasedala 21. junija 1990. Je edina, ki je ostala po lanskim spremembah slovenske ustave in je ob slovenskem parlamentu edina, ki še odloča. Delegati niso bili izvoljeni na strankarskih volitvah, temveč so jih za stalne delegate določili delegati nekdanjih občinskih zborov SPIS.

Tokrat so se soočili s priporočilom slovenskega parlamenta, naj skupnost prispeva k razbremenitvi gospodarstva in zniža prispevek iz dobička. Skupnost naj bi se odrekla tistemu delu prispevne stopnje, ki naj bi bil začetek ustvarjanja rezervnih sredstev Skupnosti in torej pogoj za njeno likvidnost. Delegati so ubrali srednjo pot in pooblastili svoje predsedstvo, naj sprti spremlja priliv sredstev in da takoj, ko se pojavi presežek prispevka iz dobička v višini enomesečnega priliva, sprejme sklep o odpovedi vplačila teh prispevkov za naslednji mesec.

S prispevki iz dobička pa je tako: kjer ni dobička, tudi prispevka iz dobička ni. In naše gospodarstvo je na splošno bliže rdečim številkam kot dobičku. Ti prispevki se nakazujejo akontativno na podlagi zadnjega četrtletnega obračuna. Če se izkaže, da dobička

ni bilo, lahko podjetje refundira že nakazane akontacije. Maja 1990 je bilo tako refundiranih 100 milijonov dinarjev in prav za takšno vsoto je bila skupnost maja »prekratka« s sredstvi, ki jih je potrebovala za izplačila upokojencem.

Pokazalo pa se je, da gospodarstvo v krizi v resnici vse teže zmore svoje obveznosti. Vse pogostejše so zahteve po odložitvi plačila prispevkov posameznim podjetjem. Gre seveda za podjetja, ki jim zaradi 60 dni blokiranega računa grozi stečajni postopek. Skupnost pa mora izplačevati pokojnine stotisočem in zato mora zbrati dovolj denarja.

Gospodarstvo si želi razbremenitve in skupnost opozarja na to, da poteka razbremenitev tudi tako, da vse več delavcev beži v pokoj. Število zaposlenih v Sloveniji, ki prispevajo sredstva za pokojnine, je vse manjše (v zadnjih dveh letih je kar 20.000 delavcev manj), število upokojencev pa skokovito narašča. Samo z dopolnjenjem delovne dobe se bo leto upokojilo več kot 500 ljudi. Prišteti je treba še vse redno upokojene, predčasno upokojene in druge. Vse to pa je seveda treba plačati.

Sklepi Skupščine SPIS o pogojih za odložitev plačila prispevkov:

1. Skupščina Skupnosti sprejema sklep, da Skupnost lahko odloži plačilo prispevkov posameznim podjetjem le v primeru, če izvršni svet skupščine Republike Slovenije prej odloži plačilo prispevkov in davkov v republiški proračun.

2. Skupščina Skupnosti sprejema sklep, da je odlog prispevkov za pretekli ali tekoči mesec mogoč le do dneva izplačil pokojnin za tekoči mesec. Dolžniki morajo predložiti Skupnosti enega od instrumentov za zavarovanje plačil.

3. Skupščina Skupnosti sprejema sklep, da se za čas odloga plačila prispevkov obračunajo obresti najmanj v višini, ki velja za sredstva na vpogled.

4. Skupščina Skupnosti sprejema sklep, da se s soglasjem izvršnega sveta skupščine Republike Slovenije v komisiji za odobravanje odloga plačil prispevkov in davkov pri izvršnem svetu Republike Slovenije kot predstavnika Skupnosti imenuje finančnega direktorja Skupnosti, ki ga tudi pod pogoji iz prejšnjih točk pooblašča za posamezno odobritev odloga plačila prispevkov.

Lučka Böhm

Predsednik ZSSS Miha Ravnik je povabil na pogovor o generalni kolektivni pogodbi vodstva drugih sindikalnih organizacij, in sicer Neodvisnost, ki jo vodi France Tomšič, Neodvisne sindikate s Ptuja, ki jih vodi Rastko Ploh, in Zvezo delavcev (Brako Weikler). Na pogovoru so bili tudi predstavniki samostojnega sindikata kulturnih ustvarjalcev in predstavniki zdravniškega sindikata. Miha Ravnik in drugi člani predsedstva ZSSS so razložili vsebino kolektivne pogodbe in namere v zvezi z njenim podpisom. Predstavniki sindikata Neodvisnosti pa so povedali veliko pomislekov v zvezi s pogodbo.

Udeleženci pogovora so najprej ugotovili, da je zaradi interesov in položaja delavcev potrebna akcijska enotnost vseh sindikatov v odnosu do partnerja. Ugotovili so tudi, da država ne sme z zakoni določati roka za podpis pogodbe in tudi za druge naloge. Dogovorili so se za oblikovanje strokovne komisije iz vseh sindikatov, ki naj pregleda vsebino kolektivne pogodbe in poskuša uskladiti poglede različnih sindikatov.

Sklenili so, da se do podpisa pogodbe ponovno zahteva moratorij za odpuščanje odvečnih delavcev. Vsak sindikat pa se bo samostojno odločil o vsebini in podpisu generalne kolektivne pogodbe.

Udeleženci so se dogovorili, da se bodo prihodnji teden znova sestali in se pogovorili o možnostih za enakopravno delo vseh sindikatov.

Slika: S. B.

TUS Prevent trdno v Evropi

Tudi na Koroškem ni več prav veliko podjetij, ki bi se lahko pohvalile z dobrimi rezultati gospodarjenja in razmeroma visokimi osebnimi dohodki. Družba TUS Prevent iz Slovenj Gradca pa je kolektiv, ki je že trdno v Evropi '92, in to že več kot desetletje. Pred dnevi so v Slovenj Gradcu proslavili izdelavo milijontega kompleta avtomobilske prevleke za znano zahodnonemško firmo Volkswagen, s katerim sodelujejo že od leta 1976 in to velja poudariti – vseskozi brez reklamacij. To je tudi razumljivo, saj sicer ne bi z zahtevnimi Nemci sodelovali 14 let in ne bi prišli do te zavidljive

številke. Poleg tega je TUS Prevent v tem času izdelal tudi 300 000 prevlek za sarajevski TAS. Ta 470-članski kolektiv letno

proda na tuje za okrog 10 milijonov dolarjev blaga, in česar prav tako ne gre zanemariti – izvažajo z dobičkom. Največji delež, to je osem milijonov, imajo pri tem prevleke, veča pa se tudi delež prodaje zaščitnih delovnih rokavic (pletene in gumirane), ki jih TUS Prevent proizvaja edini v Evropi.

M. P.

Delavci Ema pretili

Ker ni bilo denarja za plače, so v petek prenehali z delom tudi delavci Ema. Novemu vodstvu v teh zaostrenih gospodarskih in vse slabših tržnih razmerah s težavo uspeva zbrati denar vsaj za plače. Po večdnevni zamudi izplačila je delavcem prekipelo in so se zbrali na tovarniškem dvorišču. Občinsko vodstvo je nato iz občinske blagajne primaknilo, kolikor je manjkalo in tako omililo agonijo delavcev.

js

Sindikalni pluralizem po litostrojsko

Svobodni za splošno stavko, neodvisni proti njej

V sredo (27. junija) je naše uredništvo prejelo telefax centra za informiranje iz Litostroja, v katerem so nam sporočili, da bo na ta dan ob 13.30 uri »sindikat podjetja Litostroj, ki je vključen v ZSSS, in sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije, sklical v Litostroju zbor delavcev. Na njem bodo obravnavali predlog republiškega odbora sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije za podporo in pripravo splošne stavke te panoge, ki zahteva:

- razbremenitev gospodarstva in namenjanje dela pridobljenih sredstev iz znižanih prispevnih stopenj iz BOD za osebne dohodke,

- moratorij za stečaje in odpuščanje delavcev, dokler ne bosta urejena zakonodaja in oblikovan republiški sklad za pre zaposlovanje,

- uveljavitev tehle zahtev v kolektivni pogodbi:

- 40-urni delovni teden,
- najmanj 22 dni letnega dopusta,

- izhodiščni OD 600 DEM, kar je neto OD, ki ga dobi delavec.

Vodstvo podjetja bo ob tej priložnosti seznanilo zbor delavcev tudi s položajem in

perspektivami podjetja. »Poleg tega so nam tudi sporočili, da je v ZSSS, sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije, doslej včlanjenih 2750 litostrojskih delavcev.

In res, zbor se je pravočasno začel. Delavce je pozdravil in jih nagovoril Vasja Kreft, predsednik »Svobodnih sindikatov podjetja Litostroj«. Kreft, je ponovil že omenjene zahteve, ki so jih delavci Litostroja lahko prebrali na oglasni deski. Oral se splošen gospodarski in socialni položaj in poudaril, da je bila razbremenitev, ki jo je sprejela nova slovenska vlada, tako majhna, da to za gospodarstvo nič ne pomeni. Vprašal je delavce, ali so zato, da se začne postopek za splošno stavko delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije. Poudaril je, da to ni napad na vlado, temveč zahteva po reševanju težkega socialnega položaja, ki pesti delavce.

Potem so glasovali. Večina delavcev je bila za to, da se začne postopek za stavko.

Ko je bilo to opravljeno, je dobil besedo generalni direktor Litostroja Jože Šlander. Zaslili so se žvižgi. Nanje se je odzval Kreft, ki je zahteval red in disciplino in poudaril,

da se z žvižganjem ne bo nič rešilo.

Šlander je menil, da je Markovič storil veliko napako, ko se je odločil za ukrepe, ki naj bi stabilizirali gospodarstvo zgolj na ramenih delavcev. Ostro je napadel tudi nerealni tečaj oziroma kot je dejal, po nekaterih mnenjih celo za sto odstotkov precejšen dinar. Posledice takšnega tečaja se kažejo v vsesplošnem prelivanju denarja. Litostroj mora na primer vsak mesec odmakniti za davke in prispevke kar dva milijona dolarjev. Dosedanja razbremenitev gospodarstva je bila tudi po njegovem mnenju malenkostna. Domala 50-odstotne obresti za posojila so po njegovih besedah čisto ropanje dolžnikov, saj v Litostroju znesajo toliko kot gre za neto osebne dohodke vseh zaposlenih. Takšna gospodarska politika vodi v stečaj vso strojegradnjo. O tem ne more biti nobega dvoma več. Gre le še za vprašanje časa.

Potem je Kreft dovolil besedo Romanu Pogačarju, predsedniku sindikata ZNSS v Litostroju. Govoril je povsem v nasprotju s Kreftom. Rekel je, da oni (v Neodvisnem sindikatu, op. p) mislijo,

da ta štrajk nič ne bo prinesel, da ni lepo kršiti gentlemensko pravilo prvih sto dni nove vlade, ki da je z že sprejetimi ukrepi vendarle začela reševati velike probleme. Da ta stroka nima oziroma ne bo imel nobenega haska, so po njegovem mnenju dokazali že tekstilci in usnarji. Vprašal se je, kaj lahko nudi nova vlada v tem položaju. Edino, kar ji ostane, je to, da vzame denar šolstvu, zdravstvu in drugim družbenim dejavnostim, kar bi pripeljalo do revolta v njihovih vrstah, posledica pa bi bila le ta, da bi vlada padla, kar je tudi namen tistih, ki organizirajo to stavko. Ni se strinjal s pobudo za stavko, bi je prišla »od zgoraj«, bil bi za zanj, če bi se zmenili litostrojski sami. Požel je buren aplavz.

Spet se je odzval Kreft in dejal, da so oni dali pobudo za stavko, da je ta prišla »od spodaj« in ne »od zgoraj«.

Za njim je govoril Tone Kent, član Tomšičevih neodvisnih sindikatov. Vprašal se je, kaj bi dosegli s takšno splošno stavko. Po njegovem mnenju bi le podprli vodstva po tovarnah, ki pa si tega ne zaslužijo. Pri tem je omenil, da bi bilo treba »počistiti od

znotraj« in to velja tudi za Litostroj. Govoril o Jožetu Šlanderju, ki po njegovem mnenju ni spjeljal objavljenih sanacije in ni uresničil tistega, kar je obljubil na znani stavki litostrojskih delavcev pred dvema letoma. Opozoril je na paradoksalno resnico, da ima delavec pri nas pravico do dela, nima pa dela. To bi mu moralo zagotoviti vodstvo podjetja. Ker litostrojsko tega ni sposobno, je zanj nelegitimno.

Vasja Kreft je spet vskočil in poudaril, da so oni (misli je bržda na sindikat, op. p.) delali pošteno in da če kdo misli drugače, naj pove.

Oglasil se ni nihče, pač pa je hotel stopiti za mikrofona France Tomšič, predsednik ZNSS, kar pa mu je Kreft preprečil. Dejal mu je, naj govori v skupščini, saj bo tam koristnejši. Nastala je mučna in napeta scena. Na oder sta pritekla dva delavca, da bi zavarovala Krefta ali kaj. V zraku je bila eksplozivna zmes. Manjkala je samo še iskrica, pa bi počilo. Tedaj so se oglašili delavci in zahtevali, naj govori Tomšič. Kreft mu je to potem dovolil. Ko je stopil za mikrofona Tomšič, je bilo slišati močno ploskanje.

Tomšič je začel izzivalno. Dejal je, da Kreft poudarja, da so oni svobodni sindikati. »In res so. Kreft je tako svoboden, da bi mi skoraj odvzel besedo,« je poudaril. Brez ovinčenja je dejal, da je pobuda za to stavko eden izmed tistih poskusov, s katerimi poskušajo uničiti novo vlado. Od nje da zdaj na vrat na nos zahtevajo tisto, kar sami v petindesetih letih niso bili sposobni narediti. Tomšič je de-

jal, da je bila sprejeta pobuda za splošno stavko nelegitimna, saj svobodni sindikati zanj nimajo soglasja njihovih sindikatov. Vprašal se je tudi, kako zavarovati ogrožene delavce. Menil je, da mora nova vlada poskrbeti za delavce, ki bodo ostali brez dela. »Če pa bomo ugotovili, da vlada za to nima pravega posluha, potem pa bomo stavkali,« je še pribil. Spet je sledil aplavz, ki pa ni bil tako močan kot tisti pred njim.

Potem je Kreft domala že v vlogi moderatorja dejal, da pobuda za splošno stavko ni napad na vlado, temveč pritisk za reševanje nakopičenih zagat.

Tone Kent je spet prišel na oder in se vprašal, zakaj pihali litostrojski svobodni sindikat in vodstvo podjetja v isti rog.

Za njim je hotel govoriti še en delavec, vendar so mu izključili mikrofona, Kreft pa je zapustil oder. Tudi delavci so se začeli razhajati.

Stopil sem do tistega delavca in ga vprašal, kdo je in kaj je hotel povedati. Povedal mi je, da se piše Joco Krnić in da je današnji zbor delavcev »spet izguba časa in zavajanje delavcev ter da so vse skupaj zrezirali svobodni sindikati.« Dodal pa je, da je član neodvisnega sindikata.

Zunaj za vratarnico sem srečal najboljšega prodajalca časopisov v Ljubljani, ki ga kliče Medo in ki si je že mel roke. Slišal je namreč, kako je Kreft žugal Tomšiču z današnjo mladino, v kateri da vse piše. Ni kaj, tudi to je spremeljevalka novonastajajočega sindikalnega pluralizma.

Ivo Kuljaj

Programska izhodišča slovenske vlade

Cilj: državna suverenost Slovenije

Slovenska vlada je skupščini predstavila svoje programske usmeritve, ki so okvirni program nalog, ki jih bo vlada morala – v sodelovanju z drugimi oblastnimi in strokovnimi institucijami – izpeljati, da bo Slovenija postavila politično in gospodarsko na noge in jo povezala v Evropo. Posamezne naloge bodo podrobno obdelane v operativnih delovnih programih. Razvojna strategija pa je poseben projekt, v katerem snujejo razvoj Slovenije v tem desetletju. Vlada pripravlja tudi re-balans proračuna in proračun za prihodnje leto, iz katerega naj bi porabniki republiškega proračuna dobili toliko, kolikor bo gospodarstvo zmoglo vanj dati. S programskimi usmeritvami želi vlada pridobiti podporo skupščine, da bi bile posamezne naloge uresničljive (in položaj vlade nasproti nosilcem nalog trdnjši).

Izvršni svet je vgradil še eno »varovalko« za svoje delo: takoj na začetku programskih izhodišč je poudaril, da je treba nujno zagotoviti osnovne prvne suverenosti slovenske države (od samostojnega in neodvisnega pravnega sistema ter primarnosti prav-

posamezne vsebinske rešitve v gospodarski in družbeni infrastrukturi.

Strateške usmeritve »izhodišč« glede obrambe pa so zlasti pristojnost slovenskih oblasti do vseh oboroženih sil na ozemlju Slovenije in zmanjšanje vojaških izdatkov za najmanj 30 odstotkov. Pri stikih s Slovenci po svetu bo vlada odpravila ideološko politično pristranskost. Meje Slovenije bo varovala policija. V mednarodnem delovanju bo sledila sodobnim evropskim tokovom (povezovanju regij) in bo storila ustrezne korake za priznanje in afirmacijo Slovenije kot samostojne države v Evropi in svetu, posebej pa še na področju Alpe-Jadran.

Časovna stiska

Vlada je ključni del »izhodišč« namenila gospodarstvu: »podedovala« je gospodarstvo pred razsulom. Zato se je posvetila predvsem takojšnjim ukrepom za preprečitev razsula, za zmanjšanje prelivanja dohodka, za spremembo gospodarske strukture, za odpravo posledic političnega kaotičnega ter pridobivanja pristojnosti v ekonomski politiki in uveljavitev učinkovitosti

zmanjšati izdatke za vojsko; če bo zvezna vlada ostala gluha do teh zahtev, bo ukrepala sama.

Za javno porabo bo določena samo ena davčna stopnja, kar bo dodatno razbremenilo gospodarstvo.

Vlada se mora vključiti v proces oživljanja gospodarstva – to terja obseg potrebnih sprememb. Strokovne podlage za pripravo programov prenove gospodarstva bo zagotavljala Agencija za prestrukturiranje, ki bo poskrbela, da bo proces čim bolj učinkovit. Sklad za razvoj pa se bo ukvarjal z investiranjem v razne oblike vrednostnih papirjev oziroma s finančnim podpiranjem prenove gospodarstva. S sredstvi razvojnega sklada, republiškega proračuna in davčnimi olajšavami bo vlada spodbujala uresničevanje ključnih programov prestrukturiranja. Vlada bo podpirala programe, ki bodo udeleževali podjetništvo, ustvarjali nova delovna mesta in prispevali k tehnološkemu razvoju. Spodbude in sovlaganja bodo namenjena tržnemu usposabljanju novih in starih podjetij.

Subvencije za hrano

Vlada poudarja, da je za

rih delavnic, z davčnimi olajšavami in ugodnimi kreditnimi pogoji. Prostor nam ne dovoli, da bi se pozabavali z načrti slovenske vlade pri oživljanju drugih področij, na primer trgovine, turizma, infrastrukture in še katerega.

Razvaline javne uprave

Velja pa se pomuditi pri socialnih programih, ki bodo morali ublažiti posledice razreševanja slabega položaja podjetij ter prestrukturiranja podjetij. Vlada se zaveda pomena dobrega socialnega programa, zato v programskih osnovah ne govori podrobneje, kot da bo skušala reformo uveljaviti čim manj bolečimi socialnimi pretresi, in to tako, da bo vodila aktivno zaposlovalno politiko, vlagala v nova delovna mesta, ekonomsko spodbujala mlade invalide in druge, ki nimajo enakih možnosti kot večina, in zagotavljala socialno varnost med brezposelnostjo. Razvili bodo sistem izobraževanja odraslih. Pri plačah bo vlada sodelovala kot nadzornik nad skladnostjo posameznih kolektivnih pogodb ter sodelovala kot partner pri pogajanjih glede izhodiščnih socialnih

V imenu višjih ciljev

Do konca redakcije so bile novice o 37 novih zakonih ali spremembah zakonov, ki jih je Marković predlagal minuli petek v jugoslovanski skupščini, dokaj pičle. Celo predsednik slovenske vlade in njegov finančni minister, ki sta bila pred tem pri Markoviću na posvetu, sta na torkovi seji slovenske vlade dokaj skromno, brez podrobnosti, obvestila ministre o Markovičevih namerah. Morda je bil takšen dogovor z jugoslovanskim premierom, res pa je, da Marković ni dal iz rok nikakršnih napisanih gradiv.

Iz pičlih podatkov, ki so jih skupaj z ministri slišali tudi navzoči novinarji, pa je mogoče zaznati glavne obrise drugega programskega svežnja Markovičeve vlade. Kaže, da je premier tudi tokrat ostal zvest samemu sebi: gospodarstvu je ponudil nekaj kosti za glodanje, toda pri tem ni pozabil na zvezni proračun. Eno glavnih bremen stabilizacije pa bodo še naprej nosili občani in zaposleni. Moramo seveda pristaviti, da je pred Markovičevim nastopom v zvezni skupščini minuli petek morda nastala v svežnju kakšna sprememba, saj so pogovori o posameznih zahtevah, denimo Slovenije, ves pretekli teden tekli na relaciji Ljubljana – Beograd. Toda tega do zaključka redakcije nismo mogli izvedeti in zato lahko ugibamo le na osnovi skopega poročila slovenskega premiera in njegovega finančnega ministra članom vlade Slovenije.

Marković je gospodarstvu vrgel naslednje kosti: nove motive za oživljanje proizvodnje, od finančnih injekcij v obliki delavskih delnic ali obveznic, kanaliziranja prihrankov v proizvodnjo do posebnih razvojnih skladov, znižanje eskontne stopnje pri narodni banki (zato naj bi se znižale obresti v poslovnih bankah). Ponudil je veliko poenostavitve devizne zakonodaje in znižanje carinskih stopenj, sprostitev tekočih finančnih transakcij, nov koncept pomoči nerazvitim in še kaj. Limitirana naj bi bila javna poraba. Zraven je nekaj kosti, ki se bodo zataknille mnogim podjetjem v grlu – odprava izvoznih stimulacij, nespremenjen tečaj dinarja, verjetna odprava malobrojnih sporazumov, praktično nespremenjena denarna politika.

Hkrati je Marković poskrbel, da proračun zaradi nižjih carin ne bi preveč trpel, predlagal je namreč povečanje proračuna na 12 milijard dinarjev, menda zato, ker je treba revalorizirati borbevske pokojnine...

Za občane in zaposlene ni pripravil nič posebnega, glede na to, da smo že navajeni prenašati čedalje večje breme stabilizacije. Marko Kranjec, slovenski finančni minister, je povedal, da se o kakršnih socialnih programih v Beogradu skorajda niso pogovarjali in da imata tako zvezna kot slovenska vlada do osebnih dohodkov praktično enako stališče: da morajo ostati še naprej pod nadzorom. Vezani bodo, kot smo razbrali iz drugih virov, izključno na pritek denarja na račun podjetja. Iz tretjega vira pa smo razbrali, da Marković namerava s precejšnjim delom sedanjih plač oživljati gospodarstvo. Del plače, ki sega nad povprečje republike bi delavcem lahko izplačevali le v obliki delnic (ali nemara celo obveznic?). Da to pomeni vse kaj drugega kot le nadzor nad plačami, ni treba posebej poudarjati. To je ropanje delavcev – v imenu »višjih« ciljev.

B. R.

nih aktov Slovenije nad drugimi pravnimi akti, prek lastne državne uprave, lastnega sistema javnih financ, lastne vojske in obrambne politike, zunanje politike, učinkovitega gospodarskega sistema itd.). Drugače vlada ne more v celoti prevzeti odgovornosti za urejanje razmer v Sloveniji in za celovito upravljanje.

Obstoječi pravni sistem v Sloveniji je potreben korenitih sprememb, ki naj jih zagotovi nova ustava. Do popolne uveljavitve bo treba v prehodnem obdobju določiti, katere zvezne zakone bo moč v celoti razveljaviti, katere pa bo v prehodnem obdobju potrebno še uporabljati. Naši novi zakoni pa bodo izhajali iz zahtev Evrope 1992. Ker je oblikovanje novega pravnega sistema dolgotrajen proces, vlada meni, da je treba najprej vzpostaviti sistem javne uprave s konceptom teritorialnih in funkcionalnih upravnih sistemov, na to pa vezati

gospodarskega sistema. Vse te spremembe naj bi dosegli brez prevelikih socialnih pretresov.

Največji nasprotnik vlade pa je čas. Da bi ga pridobila vsaj nekaj, bo začasno – in selektivno – pomagala podjetjem, ki so zašla v krizo (zlasti so to veliki sistemi), nikakor pa ni pripravljena reševati neuspešnih podjetij s prerazdelitvami. Podjetja se bodo morala prestrukturirati, to pa bodo opravili sposobni in voljni menedžerji. Vsekakor bo treba podjetjem tudi pomagati. Vlada jim bo tako, da bo terjala zmanjševanje obremenitev, od občinskih do zveznih. Terjala bo tudi pravico republike do samostojnega zadolževanja v tujini in doma. Uvedla bo davčne olajšave za naložbe. Z ukrepi v davčni politiki bo vlada iskala izhod iz sedanje nelikvidnosti gospodarstva ter postavljala zametek zmanjševanja stroškov na enoto proizvoda. Vlada si bo prizadevala

prenovo gospodarstva in njegovega vključevanja v svetovni trg ključnega pomena pospeševanje proizvodnje in izvoza v višjih in visokih cenovnih razredih, pomeni pa tudi večjo gospodarsko informacijsko in tehnološko vpetost v svetovni gospodarski prostor. Zato bo vlada izdelala vsebinsko podrobnejši in časovno opredeljen program prilagajanja »Evropi 92«.

Osnova pridelave hrane bodo kmetije. Vlada jih bo varovala s subvencioniranjem razlik med tržnimi in lastnimi cenami pridelave hrane. Izvršni svet bo oživil klasično zadrugištvo kmetov, popravil pa bo tudi krivice, povzročene po vojni z odvzemi zemlje. Popravil bo tudi tako imenovani zemljiški maksimum.

Veliko pozornost bo vlada posvečala tudi zasebni iniciativi in spodbujala razvoj drobnega gospodarstva v zasebni lasti z izenačevanjem pogojev gospodarjenja, kreditiranjem novih in obnove sta-

dohodkov v gospodarstvu. V družbenih dejavnostih pa bo vplivala na določanje cene dela.

V nadaljevanju vlada ukviruje naloge na področju družbenih dejavnosti pa varovanja okolja in urejanja prostora ter javne uprave. O javni upravi vlada pravi, da jo bo treba graditi na razvalinah treh sklopov dosedanjih upravnih organizacijskih sistemov: dosedanje državne uprave, dosedanje sisovske oziroma ozdovske samoupravne uprave ter občinske uprave.

Osnovna sprememba v odnosu do družbenih dejavnosti bo, da jih vlada ne namerava obravnavati kot porabo, ampak kot pomemben razvojni dejavnik; seveda pa je raven te porabe tesno vezana na zmoglosti gospodarstva. Obenem je narava teh dejavnosti takšna, da ne dovoljuje hitrih sprememb in nasilnih posegov brez negativnih posledic. Bo pa vlada spodbujala spremembe, ki bodo te dejavnosti

v profesionalnem pogledu veliko bolj osamosvojile, v razvojnem pogledu pa povezale z že obstoječimi, novonastajajočimi ali sploh še neznanimi dejavniki razvoja. Na kulturnem področju bo vlada podpirala policentrični razvoj kulture, varovala bo kulturno dediščino in posvetila veliko pozornost kulturni vzgoji. V zdravstvu bo poudarek na preventivnih dejavnostih (v okviru uresničevanja programa »Zdravje za vse«), skrbi za lastno zdravje in prednosti osnovne zdravstvene službe (če dovolite skromno zasebno mnenje: ugodno za državo, drago za posameznika!). Otroško varstvo bo dopolnila z elementi sodobne družinske politike in z ustrezno socialno politiko ustvarjala razmere za normalno življenje družine ter svobodno in odgovorno odločanje staršev o številu otrok. V pokojninskem zavarovanju se obeta več novosti: prostovoljno zavarovanje, zavarovanje za večji obseg pravic itd. Pravice udeležencev vojne naj bi se v celoti določale v republiki.

Zdravstvo po zavarovalniških načelih

Vlada bo zasnovala strategijo razvoja in preoblikovanja družbenih dejavnosti kot celote in na posameznih področjih kot sestavnih del razvojne politike Slovenije. Opredeljeni bodo nacionalni programi, ki bodo zagotavljali temeljne pravice vsem občanom na račun davkov in prispevkov v okviru proračuna ali iz drugih stalnih sredstev. Za ti-

ste družbene dejavnosti, ki lahko poslujejo po zavarovalniških načelih (zdravstvo, invalidsko-pokojninsko zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti), vlada meni, da bi bilo prav, če se po teh načelih tudi organizirajo, seveda ob upoštevanju vzajemnosti in solidarnosti. Družbene dejavnosti bodo vključene v sistem javnih služb oziroma javne uprave in javnih financ. Možno bo dodatno zavarovanje, dodatno zbiranje denarja zanje in tudi večji prispevki posameznikov. Izvajalske organizacije naj bi se preoblikovale v zavode različnih oblik lastnine, od javnih do zasebnih, financiranje pa bo seveda odvisno od stanja v gospodarstvu.

Vlada si je zadala veliko nalogo na področju varovanja okolja in urejanja prostora. Zaradi pomanjkanja prostora v časniki pa naj za zdaj omenimo samo, da bo vlada vzpostavila samostojen resor za varstvo okolja, za naloge gospodarjenja z namenskimi ekološkimi skladi. Uvedla pa bo tudi obvezne presoje posegov v okolje, koordiniranje kompleksnih ekoloških projektov in zagotovila celovitost ekološke inšpekcije.

Na koncu vlada zagotavlja, da bo uresničevala ekološke inšpekcijske usmeritve v skladu s stališči in predlogi slovenske skupščine ter da jih bo dopolnjevala in dograjevala tako, da bodo omogočale in spodbujale uresničevanje osnovnega cilja – državne suverenosti Slovenije.

Pripravil: Boris Rugelj

Odločitve, ki zadevajo v srž

Svet ZSSS je na 3. seji obravnaval in sprejel poročilo o delu predsedstva. V drugi točki je obravnaval splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo in pooblastil predsedstvo, naj jo podpiše. Svet je sprejel sklep o ustanovitvi sindikalne hranilnice, borze sindikalnega turizma, strokovne podlage za ustanavljanje sindikalnih konzumnih zadrug in organiziranju strokovne službe za svetovanje in spremljanje gibanj na trgu delovne sile. Svet je sprejel stališča do uveljavljanja pravnega, gmojnega in socialnega varstva članov ob stečajih. Stališča objavljamo v Sindikalnem poročevalcu. Svet je po daljši razpravi sprejel sklep o začasnem financiranju v ZSSS. Sklep in številke žiro računov objavljamo v Sindikalnem poročevalcu. Člani sveta so brez razprave sprejeli načela za usklajitev sindikalne organiziranosti s programskim dokumentom ZSSS. Listino objavljamo v Sindikalnem poročevalcu. Svet je sprejel tudi sklepe o začasnih organiziranostih delovne skupnosti in imenoval novega vršilca dolžnosti Branka Pintarja. Svet je sprejel tudi poročilo o 11. kongresu ZSJ in začel razpravo o poslovniku o organiziranju in delovanju sveta ZSSS.

Svet je po razpravi sprejel pobudo za sprejem republiškega in zveznega zakona o kolektivnih pogodbah. Obe pobudi objavljamo v Sindikalnem poročevalcu.

Odzvati se na podražitve

Z dvema predlogoma k poročilu (o njem smo obširno pisali v predzadnji številki) se je prvi vključil v razpravo Miran Jurak iz Trebnjega. Najprej je menil, da v njem manjkajo natančni podatki, s kolikšnimi sredstvi namreč razpolaga ZSSS, »da bomo sploh vedeli, kako bomo sfinancirali članske izkaznice«, nato pa je dodal, da bi morali biti člani predsedstva v rednem delovnem razmerju v Domu sindikatov že s 1. majem, ne pa šele mesec dni kasneje. Ciril Urek je za njim opisal čedalje težavnejše razmere v Revirjih in pohvalil predsedstvo, ker je tako odločno podprlo opozorilno stavko zasavskih rudarjev. »Naši knapi so dokazali, da se ne borijo le za višje plače, temveč za dolgoročno rešitev njihovega položaja,« je nadaljeval, v isti sapi pa tudi opozoril, da se utegnejo v podobnih zagatah kot Revirji znajti še druga industrijska središča. Po njegovem bi se morali sindikati do teh vprašanj konkretnije opredeliti, pri čemer pa nikakor ne bi smeli pozabiti na »tradicionalno« vzajemnost in solidarnost. Adrijan Devetak (Nova Gorica) se je glasno vprašal, zakaj še niso podelili Zlatega znaka sindikatov, in še bolj glasno odgovoril: »Seveda zato, ker tudi datuma za podelitev nismo določili.« Članu predsedstva Jožetu Šketi pa je zameril, ker se ni udeležil vsakoletnega srečanja severnoprimorskih sindikatov z italijanskimi posoški.

Majda Meštrov, predsednica občinskega sin-

stva med dvema sejama sveta ZSSS – se je nato vrnil Branko Iskra iz gorenjskih sindikatov, ki je menil, da so se po pismu, ki ga je predsedstvo poslalo predsedniku slovenske vlade Lojzetu Peterletu, razmere še bolj zaostrile. »Imam občutek, kot da se tega ne zavedajo dovolj niti predsedniki občin, niti republiški izvršni svet,« je povedal, zraven pa namignil, da bo počasi treba razmišljati tudi o zahtevi po odstopu vlade, če se v doglednem času ne bo začelo premikati na bolje. Pritegnil mu je Andrej Cimerman (Ljubljana–Šiška). »Če delavec ne bo dobil občutka, da se nekaj vendarle premika na bolje, se bo pojavil val, ki ga ne bo mogla zaustaviti nobena barikada. Tudi policijska ne,« je dejal in kdvo večkratkrat že udrinil čez »čudno politiko do velikih sistemov«, ki jih je v njegovi občini za 12 odstotkov in ki za »družbeno nadstavbo« izločajo 65 odstotkov dohodka. Menil je, da bi kazalo tudi družbene dejavnosti prisiliti k tržnemu ravnanju, od vlade pa zahtevati, naj vendar začne vleči takšne poteze, da bo – še enkrat rečeno – delavec začutil, da se mu začnejo obetati bolj časi. »In naposled: da nam ne bo kdo očital, da hočemo zrušiti novo vlado.« Nadaljeval je Albert Vodovnik, predsednik republiškega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije. »V Litostroju, ki je danes obstal, že lepji plakate, dol z vlado!«, je dejal, nato pa nadaljeval. »Zdaj še nikogar nočemo rušiti; v načrtovano splošno stavko hočemo pristojne le opozoriti, da naši delavci ne morejo (pre)živeti.«

dikalnega sveta iz Celja je svojo razpravo začela na temo podražitev stanarin in komunalnih storitev. »Zagrozili smo z bojkotom plačevanja položnic,« je bila ogorčena, saj vé, da imajo stanovanjska in komunalna podjetja še precej notranjih rezerv. In ker je najbrž povsod tako, je predlagala protestne shode proti »podražitvenim maniram« po vsej Sloveniji. Na to temo je nadaljeval tudi Branko Pintar iz območnih sindikatov Ljubljane. »Ugotoviti bi morali, kaj je izvršni svet sploh storil na tem področju,« je udaril po mizi. »Po moje bo z napovedanimi podražitvami kot ravbar posegel v delavske plače.« Sandi Bartol (Škofja Loka) je menil, da je prav, da sindikati napadajo takšne podražitve, da pa »potrebujemo strokovne podlage, če hočemo celovito nastopiti.« Prevladalo pa je mnenje, da je to »direktna ataka« na delavca, ki že tako ali tako redno ne prejema niti najskromnejših plač, vrh vsega pa mu grozi še odpust. Zato je dolžnost sindikata, da na podražitve odločno reagira. »Če že ne bi šli v opozorilno stavko, predlagam, da plačamo tolikšno stanarino, kot smo jo prejšnji mesec,« je modro razsodil doyen Ivan Kramer. »Da nam potem kdo ne bo očital, da nismo plačali...«

Če bi se premaknilo...

Na »pravo« temo – razpravo o delu predsed-

na drugi sestanek, je več razpravljalcev menilo, da je ZSSS pač večinski sindikat in da naj drugi »prosijo«, če so lahko v tem »telesu.«

Miha Ravnik ji je odgovoril, da je ZSSS vselej pripravljena prepričevati izvršni svet, v kako težavnem položaju so se znašli delavci; da so izvršnemu svetu jasno izrazili željo, da bi bili radi informirani, kajti le tako bi lahko dobro sodelovali pri delu v podkomitejih in posameznih komisijah. »Glede skupnega nastopa z drugimi sindikati pa tole: ja! kadar bomo na notnih izhodiščih; ne! kadar ne bomo prišli skupaj. Hočemo pa tudi, da nas povabite k sodelovanju pri pripravljanju kolektivne pogodbe za družbene dejavnosti.« In tudi dodal, da ZSSS ni za rušenje nove vlade, temveč – nasprotno – za sodelovanje.

Kost je (spet) oglodana

Zatem se je k besedi priglasi tudi Momo Čolaković, novi predsednik Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije, in dodal, da tako kot Slovenci Peterletu tudi Zveza ne nasprotuje Markoviću, da pa bodo udarili po mizi vselej, kadar bodo ogroženi delavci. »Na vašo, slovensko pobudo, smo že februarja predlagali zakon o sanaciji in likvidaciji podjetij, pa še vedno nismo dobili odgovora,« je potarnal in dodal, da bodo o tem – in o nalogi ZIS za oživljanje proizvodnje – razpravljali na četrtkovi seji predsedstva.

Po izčrpnih razpravi, ki ni bila vselej v okvirih te točke dnevnega reda, je svet zveze svobodnih sindikatov Slovenije sprejel zapisnik prejšnje seje, z enim vzdržanim glasom, pa tudi poročilo o delu predsedstva med dvema sejama sveta. Zaradi očitkov s terena, ki so od kongresa sem leteli na račun Miha Ravnika in »njegovih«, so hoteli dati na glasovanje tudi zaupnico predsedstvu, vendar to ni bilo potrebno, ker jih je bilo samo osem »za« (člani predsedstva in trije delegati), pet jih je bilo vzdržanih, vsi drugi pa

so bili »proti«. Očitki so bili torej neutemeljeni. Ali kot je rekel Srečko Čater: »Veliko ljudi sploh ne ve, ali se Miha piše Ravnik ali Ravnikar; glavno je, da je dobra kost za glodanje...«

Kralj je vsaj kraljeval

Kot že rečeno, se je novi slovenski ministrici za delo Jožici Puhar mudilo na naslednji (pomembnejši?) sestanek, zato je svoj prvi nastop v Domu sindikatov v isti sapi izrabila tudi za komentar »naših« kolektivnih pogodb. »Obravnavali smo jih in naleteli na nekaj spornih točk,« je odkrito priznala. »Ugotovili smo namreč, da bi se morala masa za osebne dohodke povečati za okroglih 60 odstotkov, če bi hoteli zadostiti njihovim določilom, kar z drugimi besedami pomeni, da bi morali »iztisniti« okroglo sto tisoč delavcev...«

V razpravi, ki je nato sledila uvodnemu referatu Miha Ravnika, (objavljamo ga posebej), je Srečko Čater, predsednik republiškega odbora sindikata delavcev kmetijstva in živilske industrije Slovenije, pooblastil predsedstvo, naj splošno kolektivno pogodbo podpiše v najkrajšem možnem času, »kajti naš delavec od kralja Aleksandra sem ni bil v bolj brezpravnem položaju, kot je sedaj.« Takole je stavil: »Če mi lahko kdo od vas, eminentnih sindikalistov, našteje deset pravic, ki jih še ima, mu bom čestital iz dna srca. Se pa spomnim, da jih je še pred kratkim imel vsaj dvajset!« Kot je povedal Sandi Bartol, so danes tudi »vse oči Ločanov uprte v Dalmatinovo 4«, čeravno vedo, da se jim utegnejo zasoliti. Dejal je, da so normativni del kolektivne pogodbe sprejeli v vseh treh »njegovih« okoljih, da pa se je zatikalo pri njenem tarifnem delu. »3.800 Žirovcem pristaja na 440 DEM v dinarski protivrednosti seveda, Ločani in Selčani pa so pripravljene odstopiti od obljubljenih 600 DEM za 20 odstotkov le, če se nam bo vsem skupaj godilo še slabše.«

Franjo Krsnik, sekretar kemične in nekovin-

Med zahtevami po redu in izsiljevanjem svobode

Pred vas, člane sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije polagamo račun v obliki pisnega poročila, ki v vrsticah, pa tudi med vrsticami pove, kaj in kako smo delali in česa nismo.

Ni naš namen, da bi opravičevali napake ali nedosežene cilje oziroma odstopanje od ciljev, četa so. Svet Zveze svobodnih sindikatov Slovenije kot najvišji organ med kongresoma pač ne more priznavati napak in odklonov, še manj pa jih dopuščati. Na to v predsedstvu niti ne računamo. Verjamemo pa v to, da bo imel svet pri ocenjevanju dela enak meter za vse ravni sindikalnega organiziranja, za nas pa gotovo celo nekoliko tršega, ker je pač takšna navada, da strele najraje udarjajo v vrhove.

Omenil bi pravo kanonado kritik, tako dobroin slabonamernih, ki so letele od spodaj, zgoraj, z leve in desne. Morda je nenavadno, da se vsem, ki so jih dajali, zahvaljujemo. Dobronamernim zato, ker so bili večinoma konstruktivni, slabonamernim pa zato, ker so nas še bolj silili v to, da smo iskali in našli prave odgovore za uspešno delo.

Ob tem pa, ko zaradi stisk in težav v gospodarstvu pa tudi drugod delavci postajajo vse bolj »socialno ogroženi« in zato tudi vse bolj nestrpni, pa se posamezni organi Zveze svobodnih sindikatov Slovenije še vedno bolj ukvarjajo s samim seboj. Še vedno ponekod funkcionarji dokazujejo bolj svoj status in pomembnost, pri čemer, žal, vse bolj zanemarjajo svoje naloge. Število delavcev, ki postajajo v svoji socialni ogroženosti tudi vse bolj brezbrizni in nezainteresirani za delo, se povečuje. Obenem pa tudi na nasilje drugih odgovarjajo z nasilniškim vedenjem, zato obstaja resna bojazan, da nas takšno ravnanje lahko pripelje tudi do resnejših spopadov.

To ugotovitev lahko dokumentiramo s temi podatki:

V obdobju od prvega januarja do 26. junija letos je v ustavitvah dela in v stavkah (upoštevane so tudi opozorilne) sodelovalo okrog 129.000 delavcev, lani v enakem obdobju le 38.900 ljudi, kar kaže, da smo imeli letos v teh izrazih nezadovoljstva skoraj za štirikrat več udeležencev kot lani. V drugih oblikah konfliktnih stanj je bilo letos udeleženi okrog 153.900 oseb, lani, na primer, le 78.000.

Poleg tega moramo opozoriti, da je letos na eno prekinitev dela ali stavko prišlo 1.436 udeležencev in lani le 280. V drugih dogodkih pa je letos bilo 630 oseb, lani 137.

Povprečna stavka je letos trajala 16,12 ure, v prvem polletju 1989 pa samo 7,11 ure. Skoraj tretjina letošnjih stavk je trajala kar več kot en delovni dan in tudi to kaže na resne razsežnosti letošnjih delavskih nemirov.

Veliko težje je uveljavljati sprejeto politiko, ko

kdo zahteva, naj to predsedstvo naredi red v organizaciji tudi z dekreti, drugi pa zahtevajo več samostojnosti – avtonomnosti, skratka več svobode, čeprav je naša ocena, in tudi delamo tako, vsaj mislimo da, da namreč ni nikakršnih ovir, da bi nekdo postal to, kar želi, predsedstvo ga pri tem ne ovira, prej nasprotno, vse te pozitivne procese, iz katerih lahko nastane svoboden sindikat, spodbujamo in podpiramo, problem pa je drugod – v odgovornosti.

Ker smo bili, kot nekateri ocenjujejo, zelo pogumni in po toliko letih šli v današnjih razmerah pluralne družbe v potrditev legitimnosti naše organizacije, bi rad rekel vsem, ki še zmeraj naslavljajo kritike na nas v zvezi z včlanjevanjem in podeljevanjem članskih izkaznic, naslednje: akcija včlanjevanja poteka organizirano malo več kot mesec in pol; v tem času smo prejeli več kot 355.000 izjav, izdali več kot 125.000 izkaznic, v tej akciji dela po cele dneve, tudi ob sobotah in nedeljah, občasno ali stalno več kot 50 delavcev delovne skupnosti sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Tudi mi smo na začetku verjeli, da bomo lahko izkaznice podeljevali hitreje. Kljub temu, takšne ocene pa dobivamo tudi od drugod, pa mislimo, da v tem trenutku ni organizacije pri nas, ki bi bila tehnično in strokovno v tako kratkem času sposobna, ob takšnem pomankanju finančnih sredstev in tehnične opreme, speljati ta projekt. To nam potrjuje tudi zanimanje drugih sindikalnih organizacij v Jugoslaviji za naš projekt. Ne zamerite pa mi, če bom ob tem spet omenil naše manire: kljub sklepu sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in dogovora na posvetih ne morem biti optimist, da bomo stroške za izdajanje članskih izkaznic poravnali tako, kot smo se dogovorili. Cena 10 din za izkaznico je očitno še za mnoge prevelika; če upoštevamo, da je trajna in da so nanjo vezane nekatere ugodnosti za člane, sem prepričan, da bi jo poravnal vsak član sam oziroma sindikat podjetja, seveda ob primernem dogovoru sindikatov dejavnosti in drugih oblik.

Kot sem že omenil, se je predsedstvo odločilo, da bo na takšen način in skladno s 7. členom statuta svetu podrobneje poročalo o svojem delu med obema sejama. Predlagamo svetu, da podobno metodo poročanja o svojem delu in uresničevanju programa ter sindikalne politike priporoči tudi drugim oblikam organiziranosti.

Predsedstvo zaradi posameznih zahtev, ki prihajajo iz okolja po odstopu in izrečenih nezaupnicah tako predsedniku kot vodstvu, predlaga svetu, da razpravlja in po razpravi, če tako meni v skladu z 9. členom statuta, tudi glasuje o kolektivni zaupnici predsedstvu sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

Iz uvodne besede
Rajka Lesjaka

skle industrije Slovenije, pa je dejal, da se »njevogovi« bojijo, ali bodo imeli pravega partnerja za pogajanja ali ne. »Izvršni svet nekaj predlaga, to potem sprejema parlament, mi pa se nato pogajamo z nekom tretjim – Gospodarsko zbornico,« je povedal, kar je slišal na terenu, zraven pa nanizal nekaj pripomb k posameznim členom. Tudi **Alojz Omejc**, predsednik RO sindikata tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije, je bil za takojšen podpis splošne kolektivne pogodbe, vendar s pripombo, da utegne ostati zgolj »spisek pobožnih želja,« če bo Markovičeva vlada še naprej vztrajala pri takšni denarni politiki, kot sedaj. Menil je tudi, da v pogodbi manjka paragraf o tem, kaj se lahko zgodi, če se pogodbe kdo izmed partnerjev ne bo držal. V razpravo je nato posegel član predsedstva **Jože Stegne**, rekoč, »da se danes pač ne gremo pravne posvetovalnice, temveč odločanje o tem, ali je splošna kolektivna pogodba primerna za podpis ali ne.«

Zahtevamo (pre)več

Branko Medik iz podravskega kovinarskih sindikatov je menil, da jih je treba takoj podpisati, saj se delavci zavedajo, da bodo kaj lahko ostali na cesti, če bodo zahtevali (pre)več. **Vekoslava Kraševac** (Maribor) pa le ni bila »za«. Povedala je, da so se v mariborskih sindikatih veliko pogovarjali o kolektivnih pogodbah in da so imeli na njene posamezne dele kar 60 pripomb, vendar so jih sestavljavci upoštevali le peščico. Zato je predlagala – »če je še čas« – da bi pripombe v ožjem krogu še enkrat prevetrili, potem pa... (Delno) ji je pritegnil tudi **Jože Miklič** (Dolenjska), saj bi se morali pred glasovanjem še enkrat zamisliti, »kako pomembno stvar pravzaprav sprejemamo.«

Boris Mazalin je nato povedal, kaj si o tem mislijo Obalni sindikati. »Najprej vztrajamo, da se istočasno kot 'gospodarska' podpiše kolektivna pogodba tudi za družbene dejavnosti,« je začel. »Soglasno pa smo bili tudi proti temu, da bi podpisali ponujeni tarifni del, kar menimo, da je razhajanje od kongresnih 600 DEM na zdajšnjih 440 le preveliko. Menimo namreč, da je treba vztrajati pri reprodukcijski sposobnosti delavcev, ne pa zgolj na ceni dela.« Dodal je še, da njihovo članstvo moti tudi »nesindikalna drža vodilnih sindikalitov na pogajanjih o kolektivni pogodbi,« češ da so pogajanja ves čas potekala v tajnosti. »Lahko bi jih prekinili in uporabili stavko,« je svetoval.

»Mišičev zakon«

Ker se je zasedanje sveta vleklo že v šesto uro in je vse kazalo, da se bo še zavleklo, je **Rudi Perozzi** predlagal, naj se republiški odbori dejavnosti končno izjasnijo, kaj meni njihovo članstvo. »Če je večina za podpis, jo podpišimo, ker nam pač teče voda v grlo,« je udaril po mizi, očitajoč predsedujočemu, da zborovalcem pušča preveč demokracije, »če ne, pa ne. Ampak potem jo do konca leta ne bomo!«

Kot se je po naročilih predsednikov ali sekretarjev posameznih republiških odborov potem izkazalo, so v glavnem povsod za takojšen podpis, »saj nam bo splošna kolektivna pogodba osnova za izdelavo panožnih pogodb« (**Ivo Miglič**). V dilemi je bil le **Igor Hrvatin** (sindikati delavcev trgovine z Obale), ker je bil med dvema ognjema (tistim, ki so ga prižgali na Primorskem, in tem, ki je zatlel v Ljubljani); za desetdnevni »odlog« pa je zaprosil **Milan Deisinger**, »da ne bi bilo potem kakšnih očitkov na naš račun«. Še najbolj pa bi se razveselil podpisa **Dušan Zupanc**, sekretar republiškega odbora sindikata delavcev kulture Slovenije. »Mi smo takoj za, kajti tudi 440 DEM nam pomeni za 40 odstotkov večjo plačo, kot jo dobimo sedaj,« se je nasmejal. »S tolikšnim denarjem v žepu pa bomo v družbi najbrž bolj spoštovan in predvsem enakovrednejši partner.«

Vsem zadregam in pomislekom pa je gotovo postavil piko na »i« **Brane Mišič**. »Markovič nam je obljubil, da se bo držal kolektivnih pogodb, takoj ko bodo sprejete,« je dejal. »Mi pa vemo, da sindikata brez kolektivne pogodbe po novem tudi pri nas ni več. Zato predlagam zakon z naslednjima dvema členoma: 1.) Od 1. julija 1990 veljajo kolektivne pogodbe, in 2.) Zakon začne veljati dan po objavi v Uradnem listu!« Enakega mnenja je bil tudi **Rajko Lesjak**, ki je nekako takole povzel razpravo: Gospodarski zbornici se nikamor ne mudi, vlada čaka na najnovejši sveženj Markovičevih ukrepov, nas bo pa prehitel čas, če se bomo prepirali med seboj.

Ob 15.05, po dobrih šestih urah toorej, je Svet pooblastil predsedstvo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, naj podpiše splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo in da z Gospodarsko zbornico določi podlage za pogajanje. V štirinajstih dneh – najkasneje pa do 11. julija – naj vodstvo ZSSS pripravi in podpiše tudi kolektivno pogodbo za družbene dejavnosti. Če republiška vlada kot pogajalski partner za pogajanja še ne bo pripravljen, naj panožni sindikati izpeljejo podpisovanje panožnih pogodb, ki so že pripravljene. Rezultat glasovanja: pet jih je bilo »proti,« trije so se »vzdržali,« drugi pa so bili »za.«

Damjan Križnik

Iz uvodne besede predsednika sveta ZSSS Mihe Ravnika o splošni kolektivni pogodbi

Prava bitka je šele pred nami

Najprej bi poudaril, da se s kolektivno pogodbo in urejanjem odnosov med delavci, podjetništvom in državo začena udeležati nova vloga sindikata in sindikatov. Ta nova vloga zahteva poznavanje razmer, vsebine kolektivnih pogodb, njene celovitosti, zahteva tudi več znanja, strokovnosti ter organiziranost sindikatov na tistih področjih, kjer potekajo in bodo potekala pogajanja. Uspešnost naših pogajanj o kolektivnih pogodbah od splošnih za gospodarstvo in za družbene dejavnosti, kolektivnih pogodb dejavnosti, kolektivnih pogodb v podjetjih in ustanovah, predvsem pa njihovo uresničevanje, nadzor in varstvo človekovih pravic iz kolektivne pogodbe, bo eno temeljnih vprašanj delovanja sindikata danes in jutri.

S kolektivnim pogajanjem se srečujemo prvič po 45. letih, od leta 1970 pa imamo kolektivne pogodbe za delavce v obrti, zato je razumljivo, da so tudi zagate, vprašanja, saj je to zahtevno strokovno delo, ne pa samo sindikalno.

Ponujeni predlog pogodbe je dosežek štirimesečnih intenzivnih pogajanj z Gospodarsko zbornico. Ni potrebno posebej poudarjati, v kakšnih razmerah je gospodarstvo, družbene dejavnosti, v kakšnih razmerah smo se pogajali. Saj nas na to opozarjajo stečaji, likvidnostne razmere, likvidacije, razmere pri delu in pri plačah. Skratka, razmere so kritične in kot smo rekli, če se ne bodo spremenile, potem ne vidimo izhoda, predvsem pa ne spremenjenih odnosov in odprtosti v razvoj in s tem socialno varnost delavcev.

Rad bi opozoril, da so se mnoga predvidevanja, na katerih smo gradili strategijo kolektivnega pogajanja in osebnih dohodkov, spremenila in se ne uresničujejo. Naj opozorim samo na tri podatke: obseg proizvodnje pada in je bil v petih mesecih letos v Sloveniji nižji kot v enakem obdobju lani za približno desetino.

Obvezosti rastejo hitreje kot plače

Obveznosti iz bruto OD se kljub vsem proklamacijam razbremenjevanja ne zmanjšujejo. Nelikvidnost se je zaostрила do maksimuma, tako da resno ogroža tekoče poslovanje in redno izplačilo OD. Tekoče izgube v gospodarstvu in na drugih področjih se povečujejo. Rezultati gospodarjenja so zelo slabi.

Rad bi poudaril, da so povprečni osebni dohodki znašali aprila letos v gospodarstvu 4.918 din, v gospodarstvu pa 6.701 dinarjev. Rast OD v Sloveniji je v tem času krepko pod rastjo drugih obveznosti. Za prve štiri mesece je bila 346,8 odstotna. Te primerjave, lahko pa bi navedli še druge, kažejo, da je breme stabilizacije pretežno na delavcih, na njihovih zaslužkih. V takšnih gospodarskih razmerah so potekala pogajanja in usklajevanja z gospodarsko zbornico in aktivnosti, ki jih vodite v sindikatih dejavnosti na kolektivnih pogodbah dejavnosti. To pa naj ne pomeni, da v sindikatih odstopamo od tega, da je potrebno ceno dela drugače vrednotiti, ne pomeni, da ne zahtevamo, da je v primerjavi z drugimi ekonomskimi faktorji cena dela enakovredna, ker je delo podcenjeno. To je naša jasna usmeritev, vendar tudi drži, da tega ne moremo doseči brez resnejšega posega v razbremenjevanje gospodarstva in osebnih dohodkov.

Poudarjam, da smo bili in bomo v sindikatih proti vsakemu poseganju države, pa naj bo to zvezna ali republiška, na področju delitve osebnih dohodkov, omejevalnim posegom in zakonskemu urejanju delitve OD. Odprava takšnih zakonov je po našem mnenju tudi pogoj za urejanje področja delitve s kolektivnimi pogodbami.

Nekaj poudarkov o kolektivni pogodbi:

1. Objavljeno besedilo kolektivne pogodbe, ki smo jo predstavili v Sindikalnem poročevalcu, je izid pogajanja GZS in ZSSS, ki so trajale 4 mesece in bila končana 18. 6. letos. Rad bi opozoril, da so pogajanja potekala na dveh ravneh. Na strokovnem, kjer so se v dveh skupinah za delovno-pravni del in tarifni del strokovno razčistile, usklajevala vprašanja, in na pogajalski ravni, na kateri sta sodelovali vodstvi obeh pogodbenih partnerjev, kjer so se reševala vprašanja in izoblikovale možne skupne rešitve. Rad bi poudaril, da so bila pogajanja o vsem, ne samo o ceni dela, izredno težka in zahtevna.

2. V ZSSS smo v pogajanjih na vseh nivojih izhajali iz opredelitev oziroma izhodišč, ki so bila prvič oblikovana novembra 1989, naslednjič februarja 1990 in nazadnje na kongresu z deklaracijo o kolektivnih pogodbah, ki je bila na kongresu sprejeta. Pri tem smo upoštevali tudi stališča, ki so bila na ustreznih organih ZSSS oziroma ZSS izoblikovana ob obravnavi zakona o delovnih razmerjih in zakona o zaposlovanju ter drugih zakonih in aktih, ki opredeljujejo odnose na področju dela in delavca. Rad bi poudaril, da so nekatera dela potekala obenem, saj sta razprava in koncipiranje splošne kolektivne pogodbe potekala v času nastajanja zakona o delovnih razmerjih. Zato tistega, kar opredeljuje zakon, v kolektivni pogodbi ni.

3. Vsa določila splošne kolektivne pogodbe so enako pomembna z vidika varstva in položaja delavca, tako določila o presežkih delavcev, ugotavljanja znanja, zmognosti, izobraževanju, obveščanja delavcev, sodelovanja pri določanju kot tudi o pogojih

za delovanje sindikata. Mislimo, da so najmanj tako pomembna kot so določbe o izhodiščnih osebnih dohodkih, o prejemkih iz sklada skupne porabe in drugih vprašanjih.

Zapisali smo najnižje pravice

4. Doseženi obseg pravic in obveznosti za delavce podjetja oziroma delodajalce je spodnja meja, za katerega ocenjujemo, da ga je možno uveljaviti v vseh podjetjih, v vseh gospodarskih dejavnostih. Splošna kolektivna pogodba po našem mnenju lahko vsebuje le tiste določbe, ki jih je možno uveljaviti v vsem gospodarstvu. Zato v splošni kolektivni pogodbi ni bilo mogoče uveljaviti zahtev o povečanem obsegu posameznih pravic, ki so bile izražene v podjetjih oziroma dejavnostih, ki dosegajo boljše poslovne rezultate, prav tako ni bilo mogoče upoštevati niti vrste posameznih vprašanj, ki zadevajo dejavnosti in njihove specifične zahteve, v tej pogodbi. Na primer: kriteriji za letne dopuste, lažje in težje kršitve delovnih dolžnosti oziroma obveznosti, razporeditev delovnega časa pa še vrsto drugih področij, ki jih bomo morali kot posebno opredeliti v kolektivni pogodbi dejavnosti.

Prav tako je treba v teh kolektivnih pogodbah urediti vse posebnosti, ki izhajajo bodisi iz narave dejavnosti ali iz dejavnosti delovnih procesov ali drugih specifičnih zadev, ki zadevajo posamezne dejavnosti. Ocenjujemo tudi, da bi morale biti določbe kolektivnih pogodb za posamezne gospodarske dejavnosti glede cele vrste pravic ugodnejše, kot je to opredeljeno in določeno v splošni kolektivni pogodbi.

To še zlasti velja za delovni čas oziroma njegovo skrajševanje in razporejanje, za izhodiščne osebne dohodke, za prejemke iz sklada skupne porabe in najbrž za vrsto področij, ki zadevajo posamezne dejavnosti. Takšna opredelitev je bila izražena tudi v pogajanjih s strani pogajalca Gospodarske zbornice Slovenije.

5. Ocenjujemo, da je treba splošno kolektivno pogodbo glede na razmere, v katerih je delavec, čimprej podpisati in skleniti. Omenil bi samo dva razloga, ki govorita za to:

Na področju delovnih razmerij v podjetjih vlada velik nered. Poslovodni organi uporabljajo zakonske določbe »samopostrežno« in položaj delavcev je iz dneva v dan slabši. Vzrok za to seveda ni zakonodaja, ampak sedanje gospodarske razmere, sklenitev splošne kolektivne pogodbe pa bi lahko precej pripomogla k večjemu pravnemu redu in pravni varnosti delavcev v podjetjih.

Pri tem zlasti opozarjamo na že enkrat omenjeno določbo v postopku ugotavljanja znanja in zmognosti, merila za določanje presežnih delavcev in še vrsta drugih stvari, ki postavljajo v ospredje varstvo in pravico delavcev. Prav toliko pa so pomembne določbe tudi v objavi delovnega mesta, poskusnega dela, razporejanja delavcev, odpovednega roka ipd.

Vse te določbe preprečujejo različne možnosti za zlorabo, še zlasti pa ostajajo brez pravne podlage vse grožnje vodstvenih struktur v podjetju v zvezi z odpuščanjem delavcev. Brez tega je delavec v brezpravnem položaju.

Plača se nikomur ne more znižati

V tarifnem delu pa je pomembno, da so določeni izhodiščni osebni dohodki v višini, ki z vsemi dodatki, delovno uspešnostjo, osebnimi dohodki in drugimi osnovami delavcev zagotavljajo po ocenah, ki smo jih delali, da se najnižji OD po tej kolektivni pogodbi približa ravni najnižjega OD po sindikalni listi. Na to bi rad opozoril, ko govorimo o najnižjem izhodiščnem OD, h kateremu se prištevajo vsi dodatki in pravice, ki izhajajo iz dela in uspešnosti gospodarjenja v podjetjih.

6. Konec maja 1990 smo na posvetu s predstavniki občinskih organizacij in sindikatov dejavnosti dosegli še en dogovor, da mora splošna kolektivna pogodba določiti ekonomske pravice delavcev v obsegu, ki jih lahko realizira najmanj 80 odstotkov delavcev v podjetjih oziroma 80 odstotkov zaposlenih. Splošna kolektivna pogodba po našem mnenju omogoča, da se nekatere pravice delavcev, izhodiščni osebni dohodki, spustijo pod raven, določeno s pogodbo, le s soglasjem delavcev in sindikata. To pomeni, da brez ustreznega sklepa organov upravljanja, brez soglasja sindikata v podjetju, ni mogoče sprejemati odločitev, ki bi določale pravice delavcev na nižjem nivoju, kot jih določa kolektivna pogodba, pa še to le v izjemnih primerih, izjemoma določenih s kolektivno pogodbo dejavnosti. Na zdajšnjih pogajanjih so bile sprejete še nekatere spremembe o večji varnosti delavca, pomembna norma o tem, ki pa še ni vključena v besedilo, pa zagotavlja, da se s prvo razvrstitvijo v tarifne skupine delavcu ne sme znižati osnovni OD.

7. Primerjava določb splošne kolektivne pogodbe z vsebino deklaracije o kolektivnih pogodbah ni v celoti korektna in zveličavna. Opozorim na to, da se ta deklaracija nanaša, vsaj tako se v razpravah tolmači, samo na splošno kolektivno pogodbo. Če pa dobro berete vsebino deklaracije, govorimo o tem, da bomo v kolektivnih pogodbah in v kolektivnih pogajanjih od splošne KP prek pogodb dejavnosti oziroma po

godb podjetij dosegli tisto, kar smo zapisali v deklaraciji in operativnem programu do leta 1994. Zato menimo, da je treba to deklaracijo jemati celovito in jo seveda z vsemi prizadevanji uresničiti v splošni KP, v KP dejavnosti in nadaljnjih pogajanjih v podjetjih in ustanovah. Zato tudi v predsedstvu in sindikatih mislimo, da smo v tem procesu kolektivnega pogajanja sposobni to doseči. Razumeti moramo, da so se razmere in zahteve na kongresu in razmere, v katerih smo, bistveno spremenile, kar zahteva realnost v kolektivnem pogajanju, ki bo zavarovala delavca in postavila izhodišče, da se bo v nadaljnjih pogajanjih izoblikovala primernejša cena dela.

Ocenjujemo, da bi že s to kolektivno pogodbo morali 30 odstotkom delavcem povečati OD. Danes imamo podatke, da je vrsta dejavnosti in posameznih struktur, ki niso sposobne zagotavljati teh izhodišč – seveda zavezuje nas, da naredimo vse, da bo to doseženo.

Ugotovili smo, da je danes v Sloveniji približno 10–20 odstotkov delavcev, ki imajo plače pod 2.000,00 dinarji. Seveda so to samo ocene, ampak takšne so, tako da je položaj za realizacijo opredeljenih izhodiščnih cen delovne sile v ponujeni kolektivni pogodbi zelo resen in bo zahteval od nas velika prizadevanja, da bi zagotovili izvajanje te kolektivne pogodbe in čim manjše odstopanje od teh izhodišč.

Zahteve, da se hkrati skleneta splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo in za družbene dejavnosti, kot ste gotovo že slišali, kot ste že razpravljali, ni mogoče realizirati. Mi tudi mislimo, da bi bilo neodgovorno in nesprejemljivo, da zaradi tega, ker čakamo na odnos partnerja IS, ne sklenemo kolektivne pogodbe za gospodarstvo. Drugi razlog je, da menimo, da je tudi vsebina te splošne kolektivne pogodbe osnova za pogajanje za splošno kolektivno pogodbo družbenih dejavnosti. In tretjič, da seveda lahko sprejmemo in moramo sprejeti, kot sem tudi že predlagal, ob razpravi in ob predloženi kolektivni pogodbi, tudi posebno stališče in opredelitev ZSSS do splošne kolektivne pogodbe za družbene dejavnosti.

Vseeno optimisti

Izgubarski val pljusnil tudi v Videm

V ponedeljek ob pol enih popoldne so pričeli stavkati v Vidmovi Tovarni embaleže na Senovem. V sredo zjutraj so še vedno stavkali. Nekateri so nameravali oditi kar na tovarniško dvorišče v Krškem.

Nazadnje so ob 9. uri kartonažni stroj ponovno pognali.

V tovarni smo bili med delavci v torek, ko naj bi bili vsi odgovorni na sestanku v Krškem.

Iz velikega kroga zbranih delavcev ni manjkalo očitkov vodilnim. Očitno pa je prekipelo zaradi neizplačanega regresa za letni dopust v znesku 2.414 dinarjev na zaposlenega. »Ja, tudi na občini so regres izplačali. Zakaj so ga izračunali, če ni denarja; oni da poslujejo dobro,« so se jezili. Delavke so prav besne, češ da ne zaslužijo kaj več kot 3.500 dinarjev, da so jim vzeli regres pri prevozih na delo, regres za malice, tudi tistim, ki so zaradi draginje odpotovali na letovanje, so pri plači odtegnili obrok za dopust na morju, ki ga ne bodo videle...

Plača od 700 do 800 mark

V sejni sobi vsa posavska srenja novinarjev že vrta v preostale člane vodstva, češ, je izguba ali je ni, odgovorni za finance Miloš Medved je še na podobni konferenci 5. maja

smelo zatrjeval, da rdečih številki ni. Dobimo Obveščevalca in celotno poročilo o ekonomskem položaju podjetja, ki so ga obravnavali tudi člani delavskega sveta. Vidimo, da je v tovarniškem časopisu to poročilo kar verno povzeto, ni pa stavka:

»Zapadle in neplačane obveznosti znašajo na dan 15. 6. 1990 25.920.000 ameriških dolarjev.« Franc Čargo, član KPO, pa pristavi, da bo izguba v polletju znašala okrog 9 milijonov dolarjev. Žiro račun imajo blokiran že 43 dni.

Videm ni Elan

Kakšen velikan je Videm, najzgovorneje pove podatke, da letno proizvedejo za okrog 210 milijonov dolarjev ali 380 milijonov mark izdelkov.

Vsak dan fakturirajo in pošljejo v svet za več kot milijon mark različnih izdelkov. V sedanjih krizi so se dnevni prilivi preplovali. Delavski svet je zato sprejel rigorozen seznam ukrepov za poslovnofinančno, tehnično in kadrovsko področje. Pred tujo konkurenco so letos znižali cene papirja.

V Krškem pravijo, da ima tuja konkurenca bistvene prednosti pred njimi zaradi daljših plačilnih rokov; tudi obresti

● Del obveznic Vidma zapada v plačilo 25. junija. V tovarni se zavedajo, kaj pomeni zaupanje, zato zatrjujejo, da kljub vsemu ni bojazni, da ne bodo izplačljive. V Vidmu niso izplačali regresa, pač pa so ga – to jih je na Senovem še posebej jezilo – ne le v vseh sosednjih firmah, temveč predvsem na občini. Na tiskovni konferenci so povedali, da znašajo povprečni osebni dohodki v Vidmu 840 mark, tudi na račun dodatkov za nočno delo, v TES-u pa 730. Na našo pripombo, da so nam delavci omenjali znatno nižje plače, je bilo rečeno, da imajo nekateri visoka odplačila posojil. Vodilnim so do nadaljnjega ukinili stimulacijo. Izjemoma bodo plačevali mesečne premije le tistim skupinam neposrednih proizvodnih delavcev, ki delajo na normo.

● Takoj ko bo zakonodaja to omogočila, bodo v Vidmu izstopili iz stanovanjske skupnosti. Vrednost stanovanj ocenjujejo na 10 milijonov mark. Nemudoma bodo priškrnili tudi pipo za mestno zemljišče za četrtno; to pomeni prihranek tisoč starih milijard. Zanimivo je dogajanje s 600 dinarji regresa za mesečne tople obroke v družbeni prehrani. V kuhinji so na izbiro trije menuji. Kljub temu se je zanimaje zaposlenih zanje od februarja do maja zmanjšalo za 4.000 obrokov. In kaj so ugotovili, ko so začeli preračunavati te številke? Očitno so jih prej preračunali že delavci. Preusmerili so se namreč na hladne obroke, da so lahko odnašali domov suhomesnate izdelke, sire in še kaj. V tovarni pravijo, da se je cena svežega mesa in vrtnin znižala in da je za omenjeni regres mogoče pripravljati tople obroke za vse delovne dni v mesecu, regres je torej izgubil smisel. Delavce smo povprašali, zakaj odbora sindikata, ki je vodil stavko, niso preimenovali v stavkovni odbor in nadaljevali delo. Odgovorili so, da so nekaj podobnega storili februarja, a da so bili izigrani.

● Na tiskovni konferenci je preostalo moštvo izražalo vero vase in tudi v svojega predsednika Silva Gorenca. Ima sicer izpolnjene pogoje za upokožitev, vendar če bi šlo za zaupnico, bi jo dobil kot tisti v Muri, so odločno zatrjili.

so zanje do trikrat manjše kot pri nas. Predolgo bi bilo navažanje vseh ukrepov, kjer so se korenito obrnili vase. Celo štiri-pendije za julij in avgust so

prepolovili, s čimer nameravajo prihraniti pet tisoč dinarjev. Ocenjujejo, da je njihovo premoženje vredno desetkrat več od dolgov, kar je

nasprotno kot pri Elanu. Izpolnitev programa ukrepov naj bi v drugem polletju prinesla neto dobiček nekaj več kot devet milijonov dolarjev, torej pokrijte sedanje izgube.

Delniška družba?

Krški papirničarji so spoznali, da jih sedanja družbena lastnina samo še ovira. Kako naj se denimo banka zapiše na nikogaršnje premoženje? Zato resno pripravljajo program privatizacije tega velikana. Pripravljen naj bi bil te dni. Lastništvo nameravajo prenesti na individualne in kolektivne nosilce lastninske pravice. Zavedajo se, da zaradi visoke vrednosti njihovih strojev, zgradb in druge opreme ne bo dovolj »težkega« posameznika za tak zalogaj. Najprimernejša oblika je zato delniška družba. Delnice bodo lahko kupovali tudi delavci. Predlagajo, naj nova slovenska vlada tudi z davčno politiko spodbuja takšne nakupe. Kot možnost lastninske prenove omenjajo tudi pretvorbo sedanjega podjetja v več družb z omejeno odgovornostjo. Težko čakajo na agencijo za prodajo družb; nič nimajo proti odboru za zaščito lastnine. Skratka, tudi od nove slovenske vlade pričakujejo primerne poteze. Sami, poudarjajo, bodo imeli vse pripravljeno. Brž ko bi bilo mogoče, bi postavili družbeno lastnino v ropotarnico zavoznih projektov.

In govore...

Tudi v Posavju vztrajno krožijo razne govore o prvih moških Vidma. Nemalo smo jih slišali med stavko v TES-u. O vrtočavi številki hazardiranja za marke smo slišali pojasnilo, da bi tak veljal za posebne vsake igralnice. Tisti, ki naj bi bil v igralnici, ni njegova praga prestopil že leto

dni, smo slišali na konferenci. O sponzorstvu teniškega turnirja v Umagu vsakdo lahko prebere v Obveščevalcu črno na belem. Vidmova reklama za to je bila na TV zaslonih reci in piši skoraj eno uro, tudi v tujini. Če bi si ta čas skušali sicer zakupiti na televiziji, bi jih to stalo 575.000 mark, za pokroviteljske pravice pa so dali več kot petkrat manj. Hkrati so tam sklenili še posel z beograjsko Borbo za 2.000 ton časopisnega papirja, na tuje bi radi prodali še za pet milijonov drugega blaga. Skratka, umaško sodelovanje ocenjujejo za zelo poslovno.

Vodilni v Krškem so izražali bojazen za senovski TES, češ, ravno to si želi konkurenca. Še v torek niso na Senovem hoteli sprejeti ponudbe delavskega sveta, da prejmejo regres za dopust v polovičnem znesku, preostalo pa v obveznicah, ki zapadejo z 9-odstotno obrestno mero v izplačilo septembra. V sredo ob 9 uri so stroje pognali.

Alfred Železnik

Kaj še pomišljajo

Na občinskem sindikalnem svetu v Sevnici so kar zadovoljni z včlanjevanjem delavcev v sindikat. Nekaj časa so jim odstotek včlanjenih kvarili v Jutrzanji in tudi Žagi, kjer so zadrževali pristopne izjave. Sedaj so prispele tudi te, tako da je v sevnški občini včlanjenih v svobodni sindikat že več kot 75 odstotkov vseh zaposlenih. Pač pa pristopnih izjav še ni iz gradbenega podjetja Posavje, prejšnjega Betona. Prav tu pa so se lani zapisali med rekordne po stavkanju. Že takratni sindikat je v pogovorih vztrajno sodeloval. So na to že pozabili?

Rudnik Mežica

Jabolko spora v reorganizaciji

Mežiški rudnik se je dolgo reorganiziral, predolgo, tako dolgo, da se je znašel v sporu dveh koncepcij razvoja. Vse to pa je ta 1800-članski kolektiv pripeljalo do tega, da je poslovodni odbor ponudil odstop, ker delavski svet ni sprejel njihovega predloga reorganizacije. Seveda to za ta kolektiv še ni tragedija, vendar ob pričakovanju, da bo nova organizacijska podoba mežiškemu rudniku res nudila boljše možnosti. Odstopi poslovodnih delavcev so dandanes že vsakdanja stvar. Odstop vodstva rudnika zaradi reorganizacije pa je danes gotovo prvovrstna posebnost.

Že v uvodu smo zapisali, da je rudnik Mežice preveč zavlacel reorganizacijo. Potem ko je večina koroških podjetij že bilo preoblikovanih, je na sindikalnem sestanku v Žerjavu, ki sta se ga udeležila tudi Miha Ravnik in Rajko Lesjak, Janez Pačnik, predsednik poslovodnega odbora Rudnika Mežica, prvič prišel na dan s predlogom o reorganizaciji tega kolektiva. To je bilo jeseni lanskega leta. Za ta predlog so takrat prvič slišali celo nekateri vodstveni delavci. Predlog pa nato že v predhodnih razpravah ni dobil potrebne podpore in je bil s sklepom delavskega sveta dne 15. 12. 1989 tudi umaknjen. Nato sta se v rudniku oblikovala dva predloga o reorganizaciji. Prvega je zagovarjal kolektivni poslovodni odbor z Janezom Pačnikom na čelu (mimogrede: Pačnik je dobil ob prazniku občinsko nagrado za prispevek pri sanaciji tega podjetja). Drugi predlog pa je nastal na

sestankih poslovodne skupine. Ta predlog najbolj zagovarjata tozda Metalurgija in Tovarna akumulatorskih baterij oziroma vodja Metalurgije Alojz Šegel, ki ga podpira direktor tozda TAB Milan

Ocepek. Ta je po svoji naravi bolj redkobeseden, vendar na področju akumulatorske industrije izvrsten strokovnjak.

In v čem so sploh razlike koncepta reorganizacije? Pri reorganizaciji, ki jo je predla-

galo vodstvo rudnika, gre za predlog, da bi ustanovili družbeno podjetje, ki bi bilo pravni naslednik sedanje delovne organizacije. V družbah z omejeno odgovornostjo, ki bi jih ustanovljalo to družbeno

podjetje, bi le-to imelo večinski delež kapitala in tako odločilen vpliv na enotno politiko podjetja. Z ustanavljanjem novih družb pa bi družbeno podjetje dobilo vlogo krovnega podjetja ali tako imenovanega holdinga. Gre za podobno organiziranost, kot jo ima danes, denimo, IMV, Gorenje, Novoles, Lesna, Zlatarna Celje in drugi.

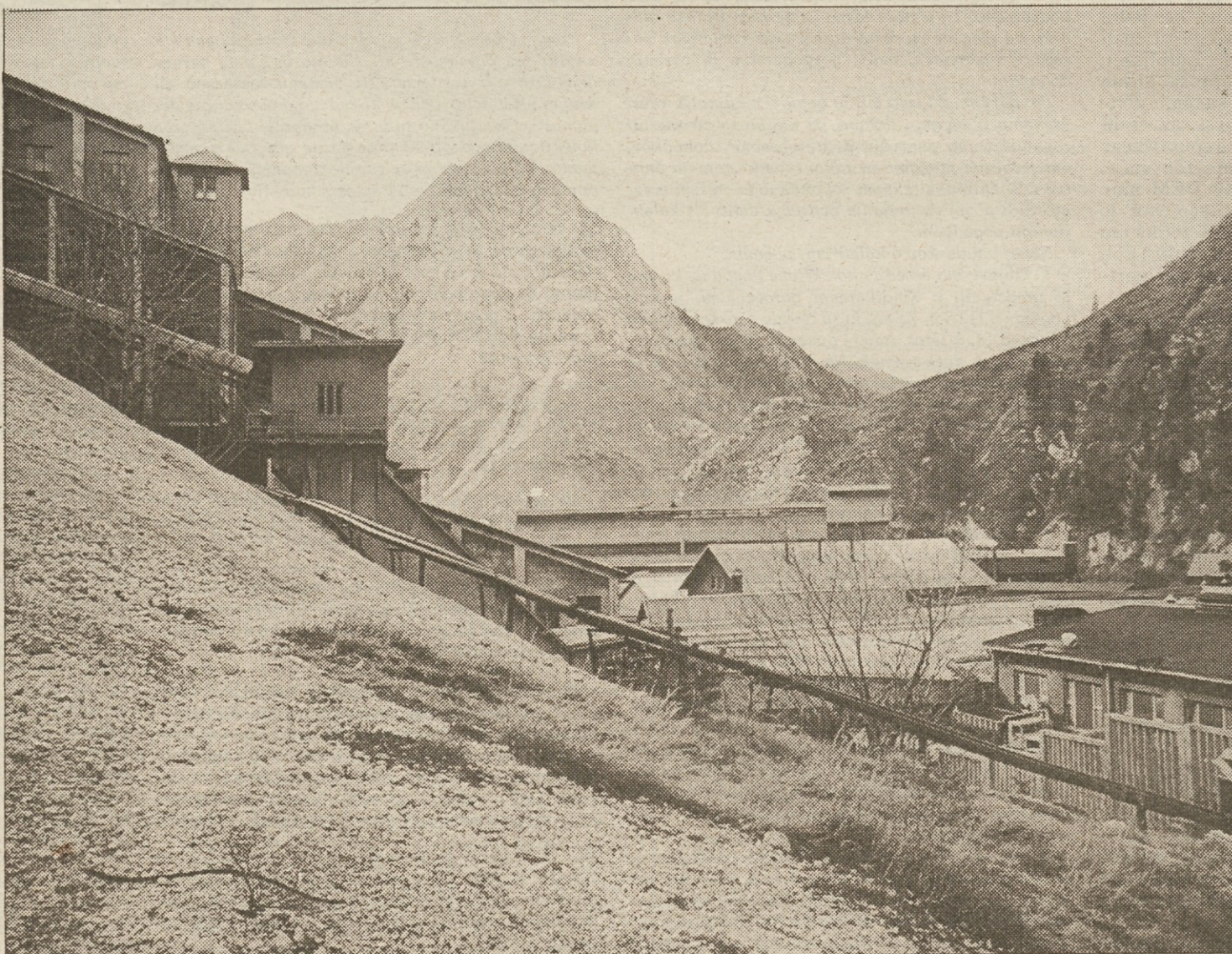
Temu nasproten pa je predlog, ki ga je zagovarjala poslo-

vodna skupina, sestavljena iz vodij tozdov, zlasti pa tozda Metalurgije in TAB. Sedanje temeljne organizacije naj bi se po tem predlogu oblikovale v družbena podjetja in dalje z navzkrižno kapitalsko povezanostjo v sestavljeno podjetje, pri čemer bi kapitalna vloga znašala 25 odstotkov trajnega kapitala. Sedanji tozdi naj bi torej v sestavljeno podjetje vložili 25 odstotkov svojega poslovnega sklada, to podjetje pa bi to vložilo spet v družbena podjetja in si na ta način zagotovilo kapitalsko povezanost. S tem bi se tudi potrdila in uresničila dolgotrajna želja nekaterih tozdov po večji samostojnosti.

Delavski svet je podprl drugi predlog o tako imenovani navzkrižni kapitalski povezanosti; za to vizijo pa poslovodni odbor ne sprejema odgovornosti in je tudi dal ostavko. Delavski svet o ostavki še ni razpravljal. Na seji, kjer je bila sprejeta druga verzija reorganizacije, je bilo rečeno, da je pred referendumom, ki bo 9. julija, potrebna bilanca stanja v delovni organizaciji, o odstopu pa bo delavski svet odločal pred tem datumom.

Po tej reorganizaciji je sicer znana organizacija tudi jamskih obratov in separacije, torej družbeno podjetje, če tudi bi temu delu rudnika najbolj ustrezala oblika javnega podjetja, saj potekajo sanacijska in zapiralna dela, ki jih financira republika po posebnem zakonu. Na drugi strani se iz Ljubljane že slišijo glasovi, da bo nova vlada prevetrila nekatere odloke stare vlade. Sicer pa za toz, kjer referendum o novi samoupravni organiziranosti ne bo izglasovan, to pomeni povsem samostojno pot. Kakorkoli že, v Mežiški dolini se pričena peklenki boj za preživetje.

Miro Petek

Stanarine ali zgodba o kokoši in jajcu

Ne vem, ali ste opazili, da se je zadnje čase spet razvila ena tistih polemik, ki smo jih brezspodno spremljali toliko let: gre za podražitev stanarin.

Stanarine in nekatere druge komunalne storitve so bile od decembrskih ukrepov zvezne vlade »na ledu«; ko se je približal čas sprostitve, so se začeli pojavljati odstotki, ki ob zatrjevanju ničelne inflacije res lahko dvignejo lase: sto, stopenetdeset. Oglasili so se svobodni sindikati z ostrim protestom; oglasilo se je stanovanjsko gospodarstvo z oceno, da je protest demagoški; novinarji pa kakor kdo, od tistih, ki v poviševanju stanarin vidijo samo primerno molzno kravo, do tistih, ki v upiranju višjim cenam vidijo miniranje zdrave gospodarske politike.

V resnici gre za eno tistih vprašanj, ki so podobna začaranemu krogu. Argumentov na

eni in na drugi strani je toliko in vsak posebej je tako tehten, da odločne prevlade ni mogla odnesti ne ena ne druga stran, vsaj ne za dolgo. Stvar se je zdaj razpletla tako, da je v Ljubljani podražitev začasno odložena, visoki odstotki pa so še vedno v zraku.

Razlogi, ki jih navajajo v stanovanjskem gospodarstvu, držijo, in v tej luči bi sindikatom, ki so vedno branili poceni stanovanja, res lahko očitali, če že ne demagogijo, pa vsaj nerazumevanje. V družbenih stanovanjih živi namreč manj kot tretjina družin in nekatere raziskave kažejo, da to ni najrevnejša tretjina. Zdajšnje stanarine pa ne omogočajo primerne vzdrževanja stanovanj in zato nam tako imenovani družbeni stanovanjski sklad propada. Res pa je tudi, da obstaja sklad za solidarnostno pomoč pri stanarinah in da je v njem dovolj denarja.

Ni pa to vsa resnica. Sistem upravljanja družbenih stanovanj je nepregleden in drag; lastniki stanovanj, to so recimo delovne in druge organizacije, imajo zgolj to pravico, da stanovanje dodelijo prvič; na upravljanje z njim pa ne morejo vplivati. Ko so pred mnogimi leti nastala stanovanjska podjetja in kasneje stanovanjske skupnosti, ki jim je bila poverjena naloga upravljati in gospodariti z vsemi družbenimi stanovanji, so računali, da bo koncentracija sredstev zagotovila bolj smotrno in cenejše vzdrževanje. V resnici pa se je zgodilo s stanovanji tako, kot s preostalimi anonimno družbeno lastnino: nikakor ni moč najti tistega, ki je za kaj resnično odgovoren, vsi pa družno za vse krivijo »premalo finančnih sredstev«. Teh je, brez dvoma, res premalo, ni pa to edini problem. Zato bi, pred skokom cen, upravičeno pričakovali nek program, ki bi moral biti vsaj malce drugačen od dosedanjih.

Tudi v izgovorih »češ, zakaj se razburjate nad povišanjem stanarin, saj imamo solidarnostni sistem« je nekaj demagogije. Prvič, zamolčano je, da solidarnost velja za stanarino, ne pa za vse druge stroške, s stanovanjem, ki so prav tako nujni in na seznamu podražitev prav tako rekordni: razsvetljava, ogrevanje... O tem, da so s cenami teh stvari prav tako povezani najrazličnejši dvomi, niti ne govorim. Zato stanovalci doživljajo subvencijo k stanarini ob vseh drugih stroških – običajno jih plačujejo na istem računu – doživljajo bolj kot način, da bi jih čez vodo pripeljali napol žejne. Če drži podatek, da je stanarina za normalno stanovanje komaj 50 mark, pa nedvomno drži tudi, da s tistimi štiristo in nekaj markami, kolikor je zdaj postavljeno kot »cena dela«, nikakor ni mogoče pokriti vseh stroškov, ki so

povezani s tem, da ljudje morajo bivati, jesti, se oblačiti...

Običajno je zamolčano tudi dejstvo, da sistem solidarnosti sicer obstaja, da pa zajema relativno ozek krog ljudi, recimo, spodnjih deset odstotkov. Ni res, da je mogoče vsem, ki jih podražitev stanarin prizadene, to nadomestiti s subvencijo. Subvencije se priznavajo na podlagi določil samoupravnega sporazuma o socialnovarstvenih pravicah in so odvisne od števila družinskih članov, od višine družinskega dohodka pa tudi od velikosti oziroma »standardnosti« stanovanja. Mnogi stanovalci se zaradi stanarin kar upravičeno razburjajo, saj ne izpolnjujejo pogojev, da bi dobili subvencijo, a niso nikakršni bogataši; njihova povprečna ali celo malce nadpovprečna plača pa s tem in drugimi povišanji postaja tako majhna, da jo ni več moč šteti za spodobno. Podatek, da bi vsi predlagani dvigi povečali inflacijo komaj za 2 odstotka, je lari-fari; s tovrstnimi seštevaji lokomotiv in šivank se naši ljudje že dolgo ne pustijo več tlažiti.

In zdaj k bistvenemu: vlada je že nekajkrat namignila, da je trdno odločena vztrajati pri zamrznjenih osebnih dohodkih. Da za različne socialne datatve zaradi pravkar sklenjenega »razbremenjevanja« ne bo več, ampak kvečjemu manj denarja, vemo. Ob teh dveh zamrznitvah pa življenjskih stroškov ni mogoče bistveno povečevati in tudi ni mogoče pričakovati, da bodo ljudje to mirno prenesli. Zelo na kratko bi rekla, da so tako imenovane ekonomske stanarine nujne, pogoj zanje pa so »ekonomske« plače. Če se bistveno povečujejo stroški bivanja, bi že naslednji korak, če že ne obenem, moral poskočiti vsaj zajamčeni osebni dohodek in v naših razmerah, vsaj v nekaj primerih, tudi povprečni dohodek.

Poleg tega se bomo morali sprijazniti tudi s tem, da sindikat ni ali vsaj ne bi biti več smel splošna politična organizacija, ki brani »družbeni interes«, razume probleme in govori v imenu vseh. Sindikat je tudi zato, da brani pravice delavcev. Povsod po svetu se sindikat tolče za večje plače, pa tudi za manjše stroške. Za težave tistih, ki dajejo plače in določajo stroške ima le toliko razumevanja, kolikor ga je treba, da se lahko pogaja. Pa nič več!

Marija Cigale

(Pre)malo razuma in (pre)visoke cene

Napovedi za letošnjo turistično sezono so podobne tistim iz preteklosti. Bolj pravzaprav sploh ne bi mogle biti. Tujcev, ki na naši obali preživljajo svoje počitnice, je manj kot smo napovedovali. In še manj kot lani ob tem času.

V prvih petih mesecih so imeli v piranski občini za dobrih osem odstotkov manj turističnih prenočitev kot leto prej in odstotek manj kot pred dvema letoma. Maj je bil v tem pogledu še manj spodbuden. Gastov ni bilo niti približno toliko kot pred letom dni oziroma za 13 odstotkov manj. Sedaj, ko je tu že poletje, pa letuje v Slovenski Istri, ki je sicer znana po boljšem obisku kot ga beležijo na jugu, za 7 odstotkov manj tujih turistov kot lani ob tem času.

Tako je s to stvarjo. No, kot že rečeno, podobno kot lani, predlani... Uradne napovedi se praviloma kar precej razlikujejo od kasnejših računov. Očitno se zelo radi hvalimo, obenem pa od dolgoletnega šolanja prav malo odnesemo. Škoda, da se (skoraj) nič ne naučimo.

Niti tega ne, da riba ugrizine samo v tako vabo, ki ji je všeč.

In s čim vabimo mi svoje potencialne goste? Tistega, na kar bi lahko bili ponosni in česar nimajo drugi, je pravzaprav ostalo bore malo. Imamo še razmeroma mikavno morje, čudovite mirne otoke in tudi dokaj ohranjen naravo. To pa je, žal, tudi vse. Z veliko večino drugih stvari, brez katerih ni sodobnega turizma, zares ne moremo biti zadovoljni. Ceste so take, da se jih človek boji, ustrežljivost gostinskih in

turističnih delavcev ni kdo ve na kako zavidljivi ravni, zunajpenzijska ponudba niti približno ni taka, kot bi morala biti, in naš dinar je nekoliko prevrednoten. To pa je tisto, kar varčne tuje turiste, predvsem taki hodijo k nam na dopust, najbolj boli.

Z nenormalno visokimi cenami, pravijo poznavalci turističnega gospodarstva, si Jugoslavnani najbolj nagajamo sami. To je: sami sebi. Nemci, ki imajo svoje cene in tudi cene v naši deželi tako rekoč v mezincu, tako letošnje kot tudi tiste spred let, so ob primerjavah več kot nezadovoljni. Zanje je pri nas »alles teuer«. Vse drago. In težko bi jim oporekali, saj je v naših trgovinah, na tržnicah, v bifejih, gostilnah, restavracijah vse zares nekam nenavadno drago oziroma dražje kot onkraj meje. Na to našo nič kaj mikavno posebnost so postali tuji zelo pozorni in obenem, brez pretiravanja – alergični. Marsikdo je imel v načrtu, da bo pri nas, vsaj pri vsakodnevnih nakupih, kaj prihranil, pa se je krepko uštel.

Očitno smo Jugoslavnani še vedno pravi mojstri za slabo reklamo. O kakovosti se bolj malo pogovarjamo, zanjo tudi ne naredimo kaj dosti, to svojo veliko slabost pa hočemo nadoknaditi z neresno visokimi cenami. Nam zato tuji gosti vse bolj množično obračajo hrbet? Ne samo zato, v dobršni meri pa prav gotovo. Če že ne moremo zasloveti po kakovosti, bi nas lahko imeli turisti radi zavoljo sprejemljivih, to je razumnih cen. Ja..., razum, ta je tisti, ki ga je premalo v našem turističnem gospodarstvu.

Andrej Ulaga

Kako do zaslužnega kruha

Gospodarske razmere so vse slabše pa tudi jutri ne bo drugače. Najbolj nas lahko skrbijo stečajni, čeprav so ekonomsko nujni. Teorija je eno, ljudje na cesti pa nekaj povsem drugega. Ni izključeno, da so v zadnjih mesecih ponekod stečaje umetno sprožili zato, da bi zamenjali proizvodne programe in naredili drugačno lastniško sestavo. Če je bilo v nekaterih primerih res tako, potem ta pojav lahko gledamo kot svojevrsten »udar« upravljaljskih struktur, ki niso bile sposobne drugače preseči globoko ukoreninjenega »samoupravnega fundamentalizma«. Možno je tudi, da držijo niti posameznih stečajev v rokah tudi državne in paradržavne strukture po dobro premišljenem scenariju; to naj bi bila najkrajša pot za izhod iz že pregovornega mrtvila družbene lastnine; s prehodom lastnine v druge roke pa naj bi sprožili ciklus prestrukturiranja proizvodnje. Vendar pa so premočrtna gibanja najkrajša pot samo v matematiki. Bojazen pred socialnimi posledicami je pri nas tako globoko ukoreninjena in močna, da je veliko vprašanje, ali se bodo stečajni kot ekonomska izbira res povsod izkazali za najboljšo pot iz krize.

Lastninskih odnosov torej ne moremo spremeniti čez noč, usoda ekonomskih reform pa se bo znašla na kocki, če se v gospodarstvu ne bodo čimprej prebudili razvojni in investicijski instinkti. In kakšno vlogo pri delitvi investicijskega kapitala iz tujine bi morala imeti država? Vedeti namreč moramo, da bodo napovedane milijarde dolarjev tujega kapitala dobile poslovne banke. Mar to za zvezne oblasti ne pomeni določenega tveganja, ker prav one jamčijo za posojeni denar, poslovne banke pa so, baje, še vedno precej pod vplivom lokalnih političnih dejavnikov. Vse to je treba upoštevati, preden se denar zaupa bankam in spremeni v nove investicije.

Na gospodarske razmere v prihodnjih mesecih bo vplivala še vrsta drugih stvari. Na primer: ali bo tečaj dinarja še naprej trden?

Pomen deviznega tečaja je odločilen za uspeh reforme; res pa je, da ga pri nas nismo doslej nikoli tako vrednotili. Realna tečajna politika je edina ekonomsko upravičena in učinkovita izvozna spodbuda. Devalvacija le prelaga inflacijo od zunanje trgovine na druga področja, če pa je tečaj precenjen, nosi breme inflacijskih spodbud zunanjo trgovino. Tudi zato jugoslovanski izvoz zaostaja že celo desetletje. Leta 1981 smo imeli za 11 milijard dolarjev izvoza, leta 1989 pa 13 milijard. Letos je izvoz še relativno ugoden, ker je bil devizni

tečaj od novembra do januarja sorazmerno spodbuden. Ti tokovi pa se ne bodo obdržali vse leto, ker Jugoslavija toliko dobrega blaga za izvoz enostavno nima.

Bistveno vprašanje našega izhoda iz krize je, kje in kdaj se bo začel proizvodni »bum«. ZIS ga obljublja, toda s čigavim denarjem in kako? Očitno misli pripeljati v državo tuj denar, ga kot država razdeliti, in na tistih točkah, kamor ga bo usmeril, sprožiti razvoj. V zdajšnjih napetih razmerah pa je nevarnost, da bodo ta denar delili po socialnih merilih. Nagel razvoj, ki bi se začel na tak način, bo sicer umiril notranje napetosti, ne bo pa izboljšal položaja Jugoslavije do svetovnega gospodarstva. Doselej smo se še vedno, ko reforma ni uspela, zatekli k takemu konceptu. Kot vemo, brez uspeha! Kapital bi bilo treba ponuditi gospodarstvu, podjetje pa si ga bo upalo vzeti le, če računata na izvoz. Dajati denar za spodbujanje domače porabe, je nesmiselno.

Vse več znamenj priča, da je samo ena terapija s šokom premalo za ustavitev inflacije. Cene bodo verjetno kmalu spet začele naraščati. To se je dogajalo tudi drugod po svetu po sprejetju podobnih terapevtskih ukrepov.

Republiki, Slovenija in Hrvaška, ki imata največji konvertibilni izvoz, sta v tem izvozu dosegli tudi največjo kakovost, ta pa je vedno zelo draga. Neprimeren tečaj pa reže dohodek in onemogoča proizvodnjo in izvoz izdelkov.

Od zvezne denarne politike je zdaj najbolj odvisno, ali bomo šli v splošno deflacijo. Toda ob deflaciji bi prišlo do popolnega zloma gospodarstva.

Ante Marković ima nedvomno prav, ko pravi, da s pospeševanjem proizvodnje ne kaže hiteti in naj se »zadeve malo umirijo in uredijo«. Toda brez tujega kapitala bo spodbuda šibka. Izredno pomembno pa je, na katerih točkah spustiti v državo tuj kapital. In koliko. Razvijati moramo podjetniški kapital, ne pa državnega ali javnega.

Zvezno vlado pa tudi vse nove republiške, ki so se že začele ravnati po načelih konfederativne ureditve države, čaka torej to poletje in jesen trdo delo. Če tem nalogam ne bodo kos, se kaj lahko vrnemo v administrativne čase racinirane oskrbe prebivalstva in centraliziranega reda v državi. Vedeti je namreč treba, da je politika eno, lahko je demokratično še tako kričava, ljudje pa le živimo od kruha, ne od lepih besed. Prav tega, kruha, že zmanjkuje, besed pa še vedno ne.

Vinko Blatnik

Za nekatera podjetja ni več rešitve

Bežigrad se utaplja v dolgovich

Ljubljana se je dolgo upirala gospodarskemu zlomu, ki kot val pustoši po Slovenji. Kljub temu je prva pokleknila Šiška, kjer bodo zaradi stečajnih postopkov kmalu prevladovali nezaposleni. Iz dneva v dan prihajajo alarmantne novice o novih stečajih in brezizhodnem položaju. Kot kažejo zadnji podatki, pa se bo Šiški kmalu pridružil tudi Bežigrad.

Na bežigradskih sindikatih smo se pogovarjali z njihovim predsednikom Andrejem Sattranom in sekretarjem Toneom Majzljem. Povedala sta nam, da je v njihovi občini čedalje več podjetij, ki potrebujejo njihovo pomoč, in tudi delavcev, ki se obračajo na sindikat kot zaščitnika njihovih pravic. Seveda sindikat v večini primerov nastopa le kot blažilec posledic; večjega vpliva na spremembo položaja v nekaterih, skorajda že izglabljenih podjetjih nima.

V IMP-TEN čakajo na plače

V petek, 22. junija je med delavci IMP-Tovarna energetskih naprav zavrela. Že 15. junija bi jim morali izplačati osebne dohodke za maj, denarja pa po enem tednu se vedno ni bilo. Ker niso dobili nikakršnih informacij o tem, kdaj denar bo in zakaj ga ni, so nekateri hoteli začeti stavkati še isti dan. Vodstvo podjetja se je tega ustrašilo in pristalo na nekakšen izsiljeni zbor delavcev proti koncu delovnega dne.

Na tem zboru, ki se ga je udeležilo približno sto ljudi, je direktor podjetja Marjan Jerič predstavil splošen položaj gospodarstva, tako v Sloveniji kot tudi v panogi. Pojasnil je tudi razloge, zaradi katerih so že dalj časa nelikvidni. Glavni razlog je pomanjkanje denarja oziroma ustreznih bančnih kreditov, ki bi ponovno oživili proizvodnjo. Obljubil je, da bodo zaostale osebne dohodke poskušali izplačati do 29. junija. Osebni dohodek za junij pa naj bi izplačali konec meseca julija. Ta mesec naj bi dobili tudi regres, in sicer 13. v mesecu.

Na vprašanje, zakaj niso

Vojko Bolte, predsednik Svobodnih sindikatov Slovenije v Unis Tos:

»S pomočjo občinskih sindikatov nam je uspelo pripraviti in izpeljati stavko v podjetju. Delavski svet je naše zahteve v veliki večini upošteval in tudi sprejel ustrezne sklepe. Kljub temu v sindikatih za zdaj še nismo zadovoljni, saj s svojimi zahtevami le nismo popolnoma uspeli. Prav tako so ti sklepi za zdaj le obljube; počakati moramo do 12. julija, ko naj bi imeli plačilni dan. Šele takrat bomo videli, če je v našem podjetju zavel nov veter.«

v za to določenem roku izplačali vsaj minimalnega zadržanega osebne dohodka, ki bi vsaj malo omilil socialne težave v nekaterih družinah, je direktor odgovoril, da bi izplačilo tudi najmanjšega osebne dohodka pomenilo stečaj za podjetje. Na ta način so agonijo v IMP-TEN, ki traja že približno dve leti, le prestavili na kasnejši čas. Prihajajo namreč poletni meseci, ko bodo verjetno ostali popolnoma brez dela. Prav tako se je zaprl dodatni dotok sredstev iz občinskega sklada za razvoj, ki pa ga niso znali pametno izkoristiti za naložbo v tak proizvodni program, ki bi zagotavljal njihovo prihodnost. Zanašanje na sredstva in pokrivanje izgub znotraj sistema IMP je nerealno, saj je le-ta tudi sam v velikih likvid-

nostnih težavah. Zato ne čudijo glasovi o razprodaji družbene lastnine v IMP in tudi o neljalni konkurenci med podjetji znotraj velikega trasta.

V IMP-TEN skušajo te težave omiliti tudi s čakanjem na delo doma. Obstaja namreč lista tistih del oziroma delavcev, ki morajo zaradi zmanjšanja obsega prodaje in s tem tudi proizvodnje začasno ostati doma. Ti delavci za to dobivajo 70-odstotno nadomestilo osebne dohodka. Obstaja pa bojazen, da bo zaradi napovedanih še težjih razmer takšnih delavcev čedalje več.

Na bežigradskih sindikatih pravijo, da so delavci IMP-TEN sposobni sami poiskati izhod iz krize in imajo za to tudi pogoje. Najprej morajo zelo zmanjšati stroške proizvodnje, saj bodo šele na ta način lahko postali konkurenčni zasebnim podjetjem, ki jim čedalje bolj prevzemajo posle na tržišču. Zmanjšati morajo režijske stroške in veliko bolj agresivno nastopati na tistih trgih, kjer jih še ni. Podjetju se boljše časi obetajo, vendar pa, kot pravi njihov direktor Marjan Jerič, šele jeseni. Bodo de-

osebni dohodek naj bi znašal 600 DEM; občutno naj se zmanjša razmerje med največjo in najmanjšo plačo (sedaj 1:8); takoj naj se izplača akontacija regresa za to leto.

Delavski svet podjetja je presenetljivo hitro sprejel skoraj vse te zahteve. Najmanjši osebni dohodek znaša sedaj 596 DEM. Vendar bodo ti sklepi, pravi sindikat podjetja, dokler se ne uresničijo, le črke na papirju.

Zanimivo bi bilo izvedeti, od kod podjetju naenkrat toliko denarja, da lahko delavski svet sprejme take sklepe. Če je denar bil že prej, zakaj niso povečali osebnih dohodkov? Vemo pa, da so ravno zaradi likvidnostnih težav ukinili nadomestilo za prehrano in prevoz na delo.

Brezizhoden položaj Elkosa

Po napovedih SDK bo naslednji teden 34 delavcev verjetno ostalo brez zaposlitve. Toliko je namreč zaposlenih v Elkosu, ki mu 29. junija poteka 60 dni, odkar ima blokirani žiro račun. Delavci so v strahu za svojo prihodnost, v ponedeljek, 25. junija za eno uro ustavili delo. Žal jim zastareli proizvodni program, slaba prodaja, zastarela tehnologija itd. ne nudijo možnosti za razvoj niti za goli obstoj. Elkos je edino družbeno po-

O prihodnosti in načrtih IMP-TEN smo povprašali Tomaža Štraklja, ki je vodil petkov zbor delavcev. Takole pravi: »Od obljub, ki jih je dal na zboru delavcev direktor, smo eno že uresničili, in sicer smo izplačali osebni dohodek za maj. Resnično upam, da do teh zastojev ne bo več prihajalo.«

V podjetju bomo od 16. julija naprej imeli kolektivni dopust, ki naj bi trajal do konca meseca. Ta čas naj bi delali samo v prodaji, da si zagotovimo delo za jesen. Delavcem bomo pred nastopom tega prisilnega dopusta izplačali regres, ko pa se bodo vrnili v službo, pa naj bi jim izplačali še osebni dohodek za junij.

Sedaj potekajo dogovori znotraj podjetja o reorganizaciji poslovanja, saj bo verjetno potrebno marsikaj spremeniti, če želimo začeti na novo jeseni. Ker imamo delavci isti cilj, in sicer ohranitev podjetja in uspešno poslovanje, lahko rečem, da bomo s skupnimi močmi dosegli zažrtane cilje. Zato vlada v vodstvu podjetja in, upam, tudi med delavci zmerni optimizem.«

lavci in podjetje do jeseni sploh zdržali?

Kdo bo čakal na delo doma

Na drugi strani dvorišča IMP-TEN so prav tako v velikih težavah v IMP Klima-Montaža. Tu zaradi pomanjkanja dela in denarja delajo samo še tri dni v tednu, od ponedeljka do srede. Dva dneva pa sta delavcem podarjena kot podaljšani konec tedna. Med delavci krožijo govorice, da obstaja spisek 30, 50 in celo 80 delavcev, ki naj bi dobili odločbo, da morajo ostati doma in čakati na morebitno delo. Dozdaj so takšno odločbo dobili trije delavci, ki so (je to le naključje?) pred tem iskali pomoč pri sindikatu.

Seveda je tudi tu očitno, da je vodstvo podjetja prepozno ugotovilo, da je njihov proizvodni program zastarel in predvsem predrag, da bi jim omogočil preživetje. Nepripravljenost na pogoje tržnega gospodarstva pa sedaj plačujejo delavci.

Delavski svet sprejel zahteve delavcev Unis Tosa

Zaradi nezadovoljstva z razmerami v podjetju so delavci Unis Tosa stavkali že 13. junija. S pomočjo občinskih sindikatov so oblikovali stavkovni odbor, ki je že istega dne postavil vodstvu podjetja zahteve naj delavski svet skliče izredno sejo, na kateri naj bi izglasovali nezaupnico vodstvu podjetja; najmanjši

djetje od podjetij, ki so nastala iz nekdanje velike delovne organizacije UNIS Elkosa. Morda je tudi to razlog za njegov hitri propad, saj druga podjetja (Uni, Orbico, Sicon in Inženiring) dokaj dobro poslujejo. Morda bodo teh 34 delavcev poskušali zaposliti v teh drugih podjetjih, vendar pa so to za zdaj le ugibanja. O njihovih usodi bomo mogoče izvedeli kaj več že naslednji teden.

Kdo bo za to odgovoren

Očitno so podjetja v bežigradskih občini v izredno težkem položaju. Že površen pregled njihovega poslovanja pa nam pove, da je razlog za težave povsod nepripravljenost na tržno poslovanje, kar kaže na slabo poslovno politiko vodilnih mož v teh podjetjih. Šele sedaj se je pokazalo, kako zastarele proizvodne programe imajo nekatera podjetja in da se je v pogojih, ko je odločalo o uspešnosti poslovanja marsikaj, le trg ne, dalo prav lepo živeti z dvigovanjem cen. Po vsem tem upravičeno dvomimo o sposobnosti odločanja in vodenja večine direktorjev in vodilnih kadrov našega gospodarstva. Do takrat, ko se bodo ti uspeli kaj naučiti iz svojih napak, bo, se bojim, že zdavnaj prepozno. In kmalu ne bo več nobenega, ki bi lahko to njihovo drago »šolo« plačeval. Delavcu tako nimamo več kaj vzeti, saj ničesar več nima.

Robert Peklaj

Žrebec v šolskem hlevu – audi 100 na dvorišču srednješolskega centra v Murski Soboti, tik pred izročitvijo učencem za uk vožnje. Poleg visokih funkcionarjev iz Audi AG iz Ingolstadta so se prevzema in slovesnosti udeležili tudi najvišji predstavniki soboške občine in predstavniki sindikatov pomorskih občin.

Murska Sobotica: slavje v srednješolskem centru

Audi podaril učencem avtomobil

V torek dopoldne je bila na dvorišču Srednješolskega centra v Murski Soboti skromna slovesnost ob predaji nove limuzine, ki jo je audi podaril učencem tega centra. Darilo, poleg novega avtomobila so učenci dobili tudi popoln menjalnik, je odraz dvajsetletnega uspešnega sodelovanja med sindikatom iz Sobote in Ingolstadta.

Darilo, vredno več desetisoč mark, so v Soboto pripeljali visoki predstavniki firme Audi, AG, ki jih je vodil predsednik tamkajšnjega sindikata Adolf Hochrein. To nevsakdanje darilo je po besedah predstavnikov podjetja Audi AG sad dvajsetletnega sodelovanja in priznanje Prekmurcem, ki so v Ingolstadtu zaposleni. Kot vemo, je konec šestdesetih let odšlo na delo v Audi skoraj poldrugetisoč Jugoslovanov, med njimi jih je bilo več kot polovica iz Prekmurja. Sindikat tovarne Audi je

od vsega začetka prislunil težavam naših delavcev in kmalu navezal stike z njihovo domovino. Poleg skrbi za življenjski standard naših delavcev, ki so na začetku stanovali v barakah, je nemški sindikat uspel izboriti enakopravni položaj za naše delavce in jim kljub kriznim časom izboriti zaposlitev po vrnitvi z odsluženja vojaščine. Število naših delavcev se je tudi v Ingolstadtu in v Audiju zmanjšalo, s svojim delom in pridnostjo pa so dosegli sloves dobrih delavcev. Danes je v Audiju zaposlenih še 810 naših delavcev. Med njimi je 31 sindikalnih poverjenikov, ki so jih na odprtih listah, skupaj z domačini

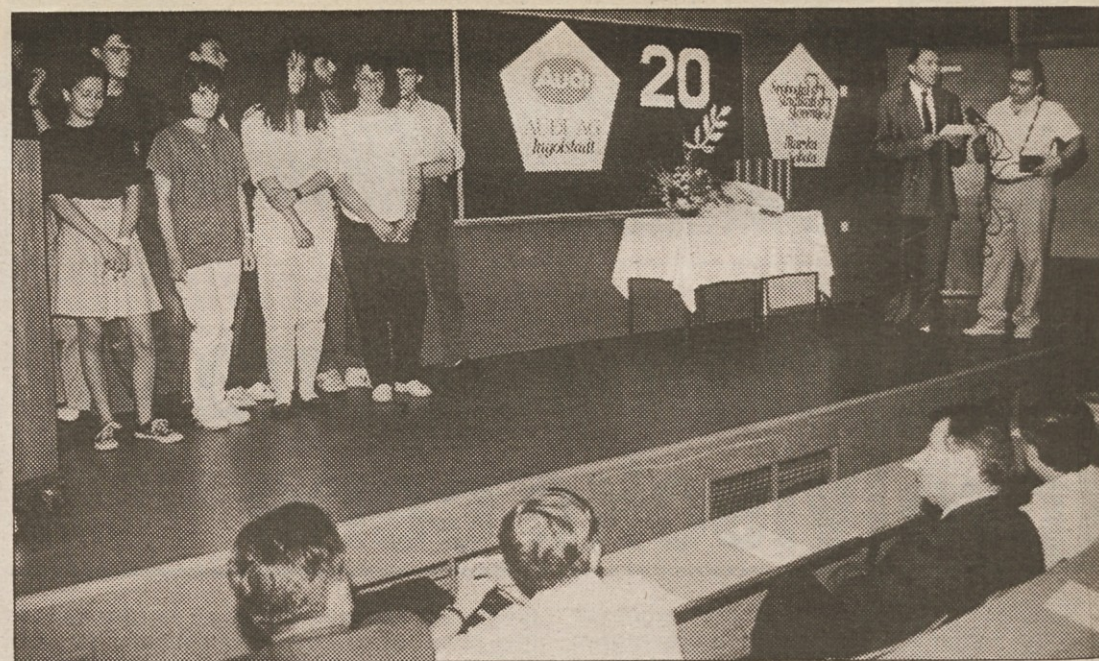
delavci, volili vsi zaposleni. Eden pa opravlja celo poklicno funkcijo v vodstvu tovarniškega sindikata.

Sodelovanje med obema sindikatoma, predstavniki slovenskih sindikatov so kolege iz Nemčije nagradili z zlatim znakom, je preraslo v sodelovanje med mestoma in s prenosom enega dela potrebne proizvodnje v soboško Muro.

Učenci srednješolskega centra so ob slovesnem prevzemu vozila gostom iz Nemčije pripravili kulturni spored in jih pogostili. Delegacija pa je sprejel tudi soboški župan Andrej Gerenčer.

Janez Sever

Slovesnost je bila povezana tudi z izročitvijo srebrnih znakov Svobodnih sindikatov Slovenije. Dobili so jih: Jure Alač, Jože Bokan, Irena Gomboš, Erika Kerčmar, Jelka Koltaj, Štefan Puhhan, Jože Sapač, Katarina Smej, Janez Söke, Bojana Veron, Branko Vergan in Aleksander Vezjak.

Učenci srednješolskega centra so svojim gostom pripravili kulturni spored in jih po prekmurski navadi pogostili. Janez Kováč, predsednik občinskega sindikalnega sveta pa se je gostom iz Nemčije zahvalil za skrb in za pomoč našim delavcem, ki so zaposleni v Ingolstadtu.

Miha Ravnik, predsednik Svobodnih sindikatov Slovenije, je v nagovoru poudaril, da je firma Audi AG med tistimi podjetji, ki lepo skrbijo za tuje delavce in pa med redkimi, ki že uveljavlja novo filozofijo, po kateri si mora prizadevati za to, da delo približa delavcu in ne delavca delu. To ji uspeva z iskanjem novih partnerjev pri proizvodnji, med katere spada tudi soboška Mura.

Kdo hoče prižnice in kdo bogove v soboški Muri

Bes strankarskega pozvačina

Zaradi naivnosti nekaterih delavcev soboške Mure je Prekmurje teden dni živelo v krču. Poskus, da bi z za lase privlečenimi sumničeni v Muri zrušili vso poslovodno strukturo, bi skoraj uspel. Posledice so hujše od ponujenega odstopa generalnega direktorja in vodstvenih delavcev: v Muri se vrstijo obiski tujih partnerjev, ker je omajano zaupanje v kolektiv...

V torek, pozno popoldne, se je končala ena najbolj mučnih sej delavskega sveta v soboški Muri. Malo pred petnajsto uro so delegati zaključili drugo točko dnevnega reda. Točko, ki je spravila na nogo ne samo 6.500 delavcev Mure, temveč vse Prekmurje: obravnavali so odstop generalnega direktorja in celotnega vodstva.

V tem kriznem času, ko vesti s slabim prizvokom prehitvajo druga druga, je bila ta o odstopu generalnega direktorja in njegove vodstvene skupine v soboški Muri – senzacija. Nič manjša in ne manj pomembna od tiste pred časom, ko je v javnost prodrla gniloba Elena. Mura spada med redka slovenska podjetja, ki že vsa leta hodijo svojo pot, vodijo svojo razvojno in gospodarsko politiko in vsa desetletja bijejo boj za obstanek na svetovnem trgu. V tem boju so uspeli, Mura si je s trdim in dobrim delom izborila visoko stopnjo zaupanja in – cenovni razred.

Kaj se je torej zgodilo? Tega danes natančno še nihče ne ve. Zdaj vso reč analizirajo in raziskujejo tako zunaj kot znotraj Mure. Zunaj pooblaščen organi pregona, znotraj delavci sami. Eno pa že vemo: na srečo se je izjalovil poskus, da bi Mura – padla. Scenarij je enostaven in preizkušen. Tudi v Muri je bil na začetku uspešen. Zato pa je krivo vodstvo.

V času velikega pohoda »demokracije« se je v razrahljani varnostni službi v proizvodnih obratih med delavci na veliko snubilo članstvo za novoporočajoče stranke. Aktivisti vseh vrst in barv so kar med delovnim časom snubili delavce za svoje stranke. Ko je eden izmed prenapetih strankarskih pozvačnin ob opozorilni stavki tekstilnih delavcev, ki so jo organizirali svobodni sindikati Slovenije, spet prišel v tovarno in javno trgati plakate tega sindikata, je vodstvo končno poseglo vmes in prenapeteža vrglo iz tovarne.

Mož, ki ni niti iz soboške občine, naj bi v imenu svoje stranke obljubil maščevanje. Kot kaže, ve, kako se tej stvari streže in kaj v teh kriznih ča-

sih delavce najbolj razburi: vest o nepoštenosti vodstvenih delavcev.

Hišne preiskave, zaplenjeni potni listi...

Skoraj tri četrtine delavcev Mure je v tovarno prišlo po končani (ali pa tudi ne) os-

Božo Kuharič: »Vem, kakšno eksistenco si lahko delavec ustvari s štirimi tisočniki na mesec, da ne verjamete v mojih dvanajst tisočakov, toda zdajšnje gospodarske razmere nam drugega ne omogočajo. Razen, če gremo pod vodo in si v svetu napravimo ugled...«

novni šoli. V Muri so ti mladi dobili prvič delavsko knjižico, v Muri so se prvič srečali z industrijo in končali »tečaje za interne kvalifikacije«. To je treba povedati, da je lažje razumeti naivnosti nekaterih delavcev v Muri. Ustanovitelj sodobne Mure, ki že od vojne sem stopnjujejo utrip vsega Prekmurja, so ves čas vodili svojo kadrovsko politiko v svojem zaprtem sistemu. Kolikor je moč videti danes nazaj, z eno samo izjemo, ko so pred časom »od zunaj« zaposlili nekdanjega župana, zato je bila Mura pogosto tarča različnih kritik in pritiskov.

Odločitev vodstva, da po tistem neljubem dogodku z vročeglavim strankarskim aktivistom prepove vsakršno politično in strankarsko dejavnost na tovarniškem dvorišču, je imela v Soboti in Prekmurju dokajšnji odmev. In to je vodstvo podcenilo. Kajti zatem se je iz dneva v dan, iz tedna v teden med delavci pojavljajo vse več vesti o – korupciji njihovih najodgovornejših delavcev...

Začelo se je z vestjo, da ima eden izmed direktorjev shra-

naivnost delavcev ter jih začeli organizirati za – stavko...

Niti osebno prepričevanje Boža Kuhariča, generalnega direktorja, niti predloženi potni listi direktorjev niti zatrtjevanja, da pri nikomur od njih ni bilo »hišnih preiskav« niso več zalegli. Strankarski aktivisti so delavce tako razburili, da so v resnici prekinjali delo in zahtevali – odstop vodstvenih delavcev. Generalni direktor je delavce skušal spraviti nazaj za stroje celo z javnim nastopom prek lokalne radijske postaje in jih streznil, vendar brez uspeha. Nato se je užaljen odločil in ponudil svoj odstop. Sledili so

Erika Krčmar-Vogrincič, predsednica sindikata: »Delavskemu svetu smo predlagali, naj sprejme stališča sindikata do odgovornosti posameznih delavcev, ki so hujškali sodelavce k stavki, in izrekli podporo zahtevi vodilnih, da iz tovarne odstranijo politiko...«

mu vsi sodelavci in direktorji posameznih Murinih tovarn.

Izgubljen čas je lahko nadomestiti, kaj pa ugled

Zamenjava direktorja je lahko boleča, vendar ne nujno smrtni udarec, odstop vse skupine, ki dvajset in več let uspešno vodi neko podjetje, pa je zagotovo katastrofa za to podjetje. In to so končno dojeli delavci v Muri. Ko so namreč na izrednih sestanih z delavci vse sporne zadeve razčistili, prinesli so tudi

uradni dokument policije, da ni bilo nobenih hišnih preiskav ne odvzetih potnih listov in da nikogar iz Mure na meji niso pridržali zaradi nedovoljenega izvoza denarja, da do slej niso mogli ugotoviti, kje naj bi bil sporni hotel in kdo lastnik, so delavke jokale.

Kako tudi ne. Mura ostaja med peščico redkih slovenskih podjetij, ki še nekako vijugajo med domačo izjemalno gospodarsko politiko in pod pritiski neusmiljenega trga v tujini.

Mura je prav na omenjeni in usodni torek dosegla in preslegla 50 milijonov mark vrednosti izvoza. V Muri bodo predvidoma v tem mesecu ustvarili 13 milijonov mark dobička in delavce poslali na kolektivni dopust z 20 odstotnim povečanjem stimulacij... Z Muro in ob njej živi okrog 20.000 Prekmurcev.

Neodgovorno ravnanje posameznikov, ki bi skoraj zrušili ta kolektiv, ki je vse, kar obsegajo sedanja dvorišča, ustvaril sam z lastnimi rokami, in kateremu v resnici ni bilo nič podarjenega, pa je kljub temu zveneče ime na domačem in tujem trgu, je imelo velik odmev tudi v tujini. To je tudi razumljivo, saj gre za močnega konkurenta, po drugi strani pa je na Muro vezanih nekaj tujih partnerjev, katerih proizvodnja presega polovico lastne. Zato si v Muri v teh dneh kar podajajo kljuge tuji poslovni partnerji, da bi na kraju samem ugotovili, kako daleč so Sobota, Prekmurje in Mura v – Balkanu in Jugoslaviji! Vso tragedijo naivnosti in poskusov, da bi spravili na kolena podjetje samo zato, da bi se na nove stolčke zavihtelo nekaj povzpetnikov, najlepše komentira odgovor Boža Kuhariča kolegu Marjanu Dori, ki ga je ta v torek vprašal, ali so bili ti dnevi zanj najtežji v življenju. Direktor je namreč odgovoril: »Zame ne, za Muro – pa...!«

Janez Sever

Slike: Saša Bernardi in Lucas

PRAVNIK SVETUJE

Vprašanje:

Letos se bi rada predčasno upokojila. Zaposlena sem v Beogradu, po upokojitvi pa bi se rada vrnila v Slovenijo, kjer imam sorodnike in stanovanje. Pokojnino bi rada prejela od slovenske pokojninske skupnosti, saj sem 28 delovnih let delala v Sloveniji in le zadnjih 5 let v Srbiji. Zanima me, ali si moram poiskati vsaj za kratek čas zaposlitev v Sloveniji, da bi lahko v Sloveniji uveljavljala pravico do pokojnine? Zanima me tudi, za koliko bo moja pokojnina manjša, ker grem v predčasni pokoj? Stara sem 52 let in imam 33 let delovne dobe.

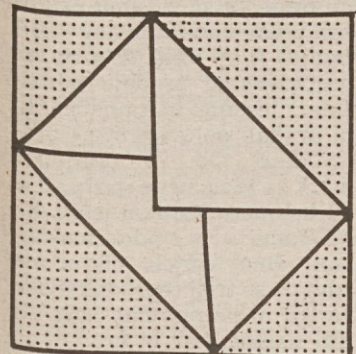
Odgovor:

Zvezni zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja v 75. členu določa, da lahko zavarovanec uveljavi pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja na svojo zahtevo tudi v skupnosti, v kateri je dopolnil pretežen del zavarovalne dobe, čeprav sicer velja pravilo, da se te pravice uveljavljajo v skupnosti pokojninskega in invalid-

skega zavarovanja, v kateri je bil nazadnje zavarovan. Ker je pokojnina seveda pravica iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, pri uveljavitvi le-te v slovenski skupnosti, kjer ste bili zavarovani kar 28 let svoje delovne dobe, ne boste imeli težav. Po informacijah strokovne službe SPIZ za takšne primere velja naslednji postopek: zahtevo po uveljavitvi pravice do predčasne pokojnine vložite v skupnosti, kjer ste bili nazadnje zavarovani. Le-ta vam odmeri pokojnino po njihovih predpisih in odločbo z vsemi dokumenti o vaših osebnih dohodkih odstopi slovenski skupnosti. Ta bo odmero opravila še enkrat po slovenskih predpisih. Ker je bila dinamika rasti osebnih dohodkov v Sloveniji v preteklih letih drugačna kot v drugih republikah, bo ta odmera verjetno višja. Od tu dalje delite usodo vseh slovenskih upokojencev pri valorizaciji vaše pokojnine.

Tako odmerjena pokojnina pa bo zato, ker je predčasna, v primerjavi s starostno pokojnino, do katere bi imeli pravico glede na pokojninsko dobo, nižja. Za 33 let delovne dobe vam bodo od pokojninske osnove (deset zaporednih najugodnejših let vaše delovne dobe, valoriziranih na vaše zadnje leto dela) odmerili najprej v višini 71 odstotkov. To pokojnino pa vam bodo zato, ker ste šli v pokoj predčasno, zmanjšali še za 5,5 odstotka ali v višini 65,5 odstotka. Po dopolnjenem 55 letu starosti vam teh 5,5 odstotka ne bodo več odštevali.

Lučka Böhm

PREJELI SMO

Delavci naj se čimprej vključijo v sindikat

Ni mogoče verjeti svojim očem ob branju članka Alojza Jenka iz Smedlnika, ki ga je objavil v Delu 19. 6. pod naslovom Ali so režimski sindikati še legalni? Pravi, da bi »večina delavcev v Avtotehnični bazi Ljubljana«, ki novega poverjenika ni izvolila in

ga ne podpira, rada vstopila v tak sindikat, ki bi se jim zdel pravi zanje.«

Čemu jadicujete, saj se je le manjšina tega kolektiva (od 107 le 18) zdaj včlanila v Svobodne (ne režimske) sindikate Slovenije. Na stečaj se vam je odprla naravnost enkratna priložnost, da stopite na čelo preostale večine delavcev in ustanovite svoj sindikat. Če tega niste sposobni storiti sami ali pa tudi vam delavci ne zaupajo, ne klevetajte 18 členov SSS in njihovega zakonito izbranega poverjenika (zaupnika). Pokličite raje na pomoč Tomšiča, Plohla ali Weixla. Torišče za njihovo delo in potrditev je več kot na razpolago. Mene in zanesljivo tudi SSS to ne bo motilo, saj smo opredeljeni za sindikalni pluralizem, za medsebojno tekmovanje in če bo potrebno – za sodelovanje.

Povsem smešna pa je Jenkova »tragična« ugotovitev, ko pravi, »da se ta skupina režimskih sindikatov pred-

sem vtikuje v organizacijo dela pod krinko boja za delavca, četudi imamo dobre delovne razmere in osebne dohodke«. Prehitro ste pozabili, da je bil prav to osnovni cilj »režimskih sindikatov« in je tudi poslej na prvem mestu SSS. Ja, kdo pa je v tem podjetju soustvarjal take razmere. Menda ne boste trdili, da so imeli delavci sindikalno organizacijo le za izlete in veselice (kar seveda ni zanemarljiva dejavnost) dobre delovne razmere in osebni dohodki pa so jim padli z neba. Kolektivno želimo le, da vse doseženo ohranite in še izboljšate v dobro delavcev, čeprav ob »vtikanju« teh 18 članov na čelu z njihovim zaupnikom. Zdaj so namreč edina organizirana sila in vse, kar bodo dobrega dosegli s svojim delom, bo koristilo vsem, ne le njim. Drugi delavci bodo po mojem globokem prepričanju kmalu spoznali, kdo je bil tudi doslej na njihovi strani, kdo jim poslej nudi jasen program in kdo jim

je že doslej in jim bo tudi v prihodnje zagotavljal upravičeno pravno varstvo. Naj ponovim: dosledno uveljavljanje programskih ciljev SSS bo, čeprav z aktivnostmi maloštevilne organizacije SSS, še naprej koristilo vsem vašim delavcem, sindikalnega pravnega varstva in še nekaterih ugodnosti pa bodo deležni seveda le člani te organizacije! Zato Alojz Jenko, ne jadicujte nad preživelim, saj tudi prej ni bilo vse slabo. Ponudite delavcem drugačen, boljši program in čimprej ustanovite svoj sindikat, ki jim bo po volji. Ne zavajajte in razdvajajte pa jih, ker jim bo takšno vaše ravnanje samo v škodo. Le krivdo boste morali prevzeti vi, oziroma jo bodo z vami delili tisti, ki vas pošiljajo s takšnim opisovanjem stanja v Avtotehnični bazi v »prvo bojno linijo« zoper povsem legitimno včerajšnjo ZSS in današnjo delavsko organizacijo SSS.

Igor Ponikvar, Celje

Zvezni izvršni svet sprejel osnutek zakona o stavkah

Stonoga dobiva dovoljenje za hojo

Stonoga bo vendarle dobila dovoljenje za hojo – tako bi lahko strnili smisel osnutka zakona o stavkah, ki ga je ZIS sprejel pred približno desetimi dnevi in bi se moral pojaviti v napovedanem Markovičevem svežnju novih ukrepov. Nekaj prejšnjih osnutkov tega zakona je resnično spominjalo na stonogo iz pravljice, ki je imela to smolo, da je živela v modri in do podrobnosti pravno urejeni državi, v kateri je bilo celo stonogam predpisano, kako naj hodijo: ko devetindvajseta leva noga napravi korak naprej, mora sedeminpetdeseta desna noga obvezno narediti korak nazaj. Rezultat je bil seveda tak, da uboge stonoge niso mogle več hoditi. Podobno je bilo v prejšnjih osnutkih tega zakona: namreč toliko pogojev in zamotanih postopkov v zvezi z napovedjo stavke in sprejetjem sklepa o stavki, o izpolnjevanju njenih zahtev, da bi to v resnici pomenilo onemogočanje pravice delavcev do stavke.

Ne vemo, pa tudi ni pomembno, ali je zvezna vlada razumela nauk iz pripovedke o stonogi in dojela, da v pravni državi ni dovoljeno z zakonom prepovedovati pravice, določene z ustavo, ali se je zbal posledic, če bi bilo v prihodnje 95 odstotkov stavk zunaj zakonskih norm. Zaradi nezakonite stavke se lahko pokliče delavce na disciplinsko odgovornost, lahko se jih odpusti z dela itd., težko pa si je zamisliti, da bi se kdo v teh razmerah upal tako izzivati in preganjati tisoče in tisoče delavcev. Ne glede na to, da gre za uradni osnutek zakona, je res, da je precej enostavnejši in bolj racionalen predvsem zato, ker je ZIS oziroma zvezni komite za delo sprejel večino predlogov iz sindikalne razprave, ki so zbrani v svetu ZSJ.

Dejstvo je, da je prav pri urejanju stavk zdaj velika pravna praznina. Spremenjena in dopolnjena določila ZZD o »sporih, ki jih ni bilo moč rešiti po redni poti« so postala brezpredmetna že s tem, da je ZZD »potihem padel«, še posebej z legalizacijo stavke z dopolnjeno ustavo SFRJ, da »imajo delavci pravico do stavke pod pogoji, določenimi v zveznem zakonu«. Čeprav bi bilo bolje, če bi nekaj temeljnih zakonskih določil o stavki sprejeli s temeljnim zakonom o delovnih razmerjih, kar so v nekaj različicah tega zakona – sicer povsem nekvalitetno – tudi poskušali, se je ZIS odločil za sprejem posebnega zakona o stavkah, kar je glede na izkušnje po svetu zelo nenavadno. Določila tega zakona bi morali delno obravnavati v kolektivnih pogodbah in statutih podjetij, pa tudi v posebnih zakonih o posameznih dejavnostih (na primer o železnici, komunalnih dejavnostih, zdravstvu...).

Vse to kaže na pretiran normativizem, ni pa nujno, da tudi je. Spontano in stihijsko stavkanje, kar je bilo do zdaj najpogostejše pri nas in se bo verjetno še pogojevalo, je potrebno razumno uravnavati. Čeprav so v igri nasprotni interesi zaposlenih in poslovodstva (delodajalcev), zaposlenih in države, obstaja tudi jasen skupni interes za jasno pravno urejanje pogojev in načinov, s katerimi se uresničuje pravica do stavke: preprečevanje velike gmotne škode, ogrožanje varnosti ljudi in premoženja, delovanje najnujnejših dejavnosti za življenje in delo občanov ali delovanje drugih organizacij. Za delovne ljudi in sindikat pa je bistveno, da pravni okvir stavke onemogočijo vse nezakonite pritiske in maščevanje tistim, ki uporabijo svojo zakonito pravico do stavke. V osnutku zakona o stavki je to v precejšnji meri doseženo. Stavko obravnava kot organizirano prekinitve dela delavcev, da bi uresnili ekonomske in socialne pravice in interese. Osnutek zakona zagotavlja svobodno sodelovanje v stavki, terja pa napoved stavke, ustanovitev stavkovnega odbora, prepoveduje ogrožanje varnosti in zdravja oseb in premoženja, pa tudi prisilno sodelovanje v stavki. Posebej ureja dodatne pogoje za stavko v dejavnostih ali pri delu, ki je posebnega družbenega pomena, tam, kjer se mora zagotoviti minimum delovnega procesa, ki se ne sme prekiniti med stavko in tam, kjer je rok za napoved stavke daljši. Izrecno je določeno, da organiziranje in sodelovanje v zakoniti stavki ne pomeni kršitve delovne obveznosti, niti, da je za to mogoče klicati na disciplinsko odgovornost in izrekat ukrep prenehanja delovnega razmerja. S stavko delavec uresničuje temeljne pravice iz delovnega razmerja, (razen pravice do nadomestila osebnega dohodka, razen če je to predvideno s kolektivno pogodbo ali s splošnim aktom). Delodajalci ne smejo med stavko zaposlovati »stavkokazov«, nasilno preprečevati delavcem, da sodelujejo v stavki niti sprejemati nasilnih ukrepov, da bi prekinili stavko. Pristojni državni organi lahko ukrepajo, da bi obvarovali življenje, zdravje in varnost ljudi, varnost premoženja in preprečili večjo gmotno škodo za družbeno skupnost.

To je splošni pravni okvir. Posebna tema pa je, kako delavci in sindikat uporabljajo znanje o temeljnih strategije, taktike in ekonomike stavke, da stavko uporabljajo tako, da s čim manj škode in tveganja v boju za svoje pravice in interese dosežejo čim več.

Dr. Ivan Jokopović
(Sindikalna javnost, Zagreb)

Zaposleni v mariborskem Tamu so v ponedeljek, 25. junija, z enournno stavko opozorili na težak socialni in gmotni položaj delavcev v gospodarstvu, še posebej v kovinsko-predelovalni industriji. Obenem so se odločili, da se bodo pridružili splošni stavki. Vodil jo bo v stavkovni odbor preimenovan izvršni odbor sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije, če vlada ne bo prej ugodila zahtevam delavcev. Tako je povedal Albert Vodovnik, predsednik republiškega odbora sindikata delavcev kovinske in elektro industrije.

Nerazumljivi nesmisli

Stavka, ki so jo v Tamu pripravili namesto zborov delavcev, kot je priporočal republiški panožni sindikat, je bila kratka in mirna, čeprav so se nekateri organizatorji bali, da bi lahko temperatura med delavskimi vrstami narasla čez razumne meje. Delavci so s ploskanjem podprli zahteve, ki jih je prebral Valter Nahtigal, predsednik njihovega stavkovnega odbora. Z odobravanjem so sprejeli tudi govor Maksimiljana Senice, generalnega direktorja Tama, ki je ob tem, ko je nanizal nekaj nerazumljivih nesmislov med pogoji za gospodarjenje, ki v močnem vrtincu vlečejo proti dnu tudi Tam, pritrdil delavcem, da njihove plače ne zadoščajo niti za preživetje in da je prav, da zahtevajo spodobno plačilo za dobro opravljeno delo.

Zahteve vladi

Tamovi delavci zahtevajo odločno razbremenitev gospo-

Delavci Tama se bodo pridružili morebitni splošni stavki kovinarjev

Proizvodnja se ne sme ustaviti

darstva, podpis takšnih kolektivnih pogodb, ki bodo delavcem zagotavljale osebni dohodek, za dostojno, človeka vredno življenje. Nikakor ne pristajajo ob neekonomskih plačah na ekonomske cene stanarin in komunalnih storitev. Vsem tistim pa, ki razmišljajo o ponovni uvedbi participacije v zdravstvu, so na opozorilni stavki sporočili, da ne pristajajo na nikakršen drugačen način plačevanja teh storitev, kakor velja zdaj v Mariboru in ki so ga pomagali izboriti prav delavci Tama.

Zahteve so postavili tudi slovenski vladi, ki mora jasno definirati pogoje za gospodarjenje podjetij, da bodo omogočali ob prestrukturiranju tudi odpiranje novih delovnih mest, ne pa le ugotavljanje presežkov. Delavci pričakujejo jasen socialni program. Te zahteve namreč težijo vse delavce v Sloveniji, njih v Tamu pa ob nekaterih drugih težkih okoliščinah še posebej. V Tamu je namreč že nekaj časa veliko pomanjkanje dela, zavest o presežkih delavcev

zaradi zmanjšane obsega proizvodnje pa visi kot mora nad Tamovci. Ob tem so nezadovoljni še z uvedbo evropskega delovnega časa, ko delajo vsi, ki ne delajo v izmenah, od 8. do 16. ure. Od generalnega direktorja so zahtevali podatke o tem, koliko delavcev je zadovoljnih s takšnim delovnim časom. Prepričani so namreč, da jih večina želi delati po starem, to je od 6. do 14. ure. Maksimiljan Senica je zagotovil, da bodo stvari preučili še ta teden in če bo potrebno, bodo delavci začeli delati po starem že 1. julija.

Zagotoviti plačo do 20. v mesecu

Od vodstva tovarne so delavci zahtevali, naj poskrbi za oživitve proizvodnje, kar pomeni polno zaposlenost vsakega delavca. Pričakujejo čimprejšnjo reorganizacijo podjetja v skladu s sanacijskim načrtom in dosledno uresničevanje sanacijskega načrta – sindikat Tama namreč ne pristaja na klasično odpuščanje delavcev.

Maksimiljan Senica je ob tem povedal, da so sanacijske načrte pisali že velikokrat.

»Veliko je bilo ukrepov, za katere smo se dogovorili, da jih bomo opravili sami, veliko pa je bilo takšnih, ki bi jih morali opraviti drugi. Od ukrepov zunanjih partnerjev pa doslej ni bilo veliko učinka in nismo pričakovali, da bo s te strani tako malo narejenega.

Ne gre le za razbremenitev prispevkov, davkov. Danes ne moremo razumeti, da pri izvozu, ko skušamo v tujini plasirati izdelke, ki jih doma ne moremo, dobimo za trden dinar tudi do 70 odstotkov manj. Ne moremo razumeti posojilno denarne politike, ko je pri Narodni banki Jugoslavije imobiliziranih 350 milijonov dinarjev ali 50 milijonov mark bančnih sredstev, ki bi jih še kako potrebovali, da bi lahko normalno živeli in poslovali. Ne moremo razumeti, da so obrestne mere ob ničelni inflacijski stopnji tako visoke.

Nikjer v svetu namreč avtomobilska industrija ni v takšni krizi kot pri nas, kjer ima velike izgube, mnoga podjetja pa so v stečaju,« je med drugim dejal Maksimiljan Senica.

Delavci pa zahtevajo izplačevanje osebnih dohodkov v skladu z internimi akti in to najkasneje do 20. v mesecu.

Veliko slabe volje tamovcem povzročajo izplačila regresov za letni dopust v negospodarstvu, saj trdijo, da so tam delavci ob regresih dobili izplačane tudi plače. Ne morejo razumeti, zakaj delavci v negospodarstvu ne čutijo teže bremen gospodarstva. Zato so zahtevali pregled izplačanih regresov za letni dopust v negospodarstvu Maribora in če se bo izkazalo, da so dobili več, zahtevajo tamovci izplačilo razlike v avgustu.

Težave z leasingom

V Tamu so letos načrtovali za 600 milijonov mark realizacije in če bi junija normalno poslovali, je povedal generalni direktor, bi se v Tamu približali polovici načrtovane realizacije. A ni bilo denarja za pospeševanje prodaje po sistemu leasing, na ta način naj bi prodali polovico svoje proizvodnje. Od 70 milijonov mark za te namene so zbrali le 10 milijonov, kolikor je bil delež Tama. »Ko smo to načrtovali, smo verjeli obljubam, zdaj pa se trga reprodukcijska veriga in ne moremo narediti niti tistega, kar bi prodali za gotovino,« je povedal Maksimiljan Senica.

Nadaljnji razvoj je v Tamu vezan na zagotavljanje kontinuitete proizvodnje. Pisati bi morali plane za naslednje srednjeročne obdobje, pa niso znani niti pogoji za gospodarjenja v prihodnjem mesecu.

Z gromkim aplavzom so se delavci strinjali s svojim generalnim direktorjem, da so pripravljani na žrtve, niso pa pri tem pripravljani žrtvovati tovarne in dela.

Irena Ferluga

Kulturno-umetniški ustvarjalci RTV so ustanovili svoj sindikat

Nočejo biti le privesek

Prejšnji teden so v ljubljanski radijski in televizijski hiši ustanovili sindikat kulturno-umetniških ustvarjalcev RTV. O vzrokih in pobudah, ki so vodili umetniške ustvarjalce ene večjih kulturnih ustanov pri nas, ki pa smo jo največkrat doživljali le kot politično-informativni medij, smo se pogovarjali s predstavnikom novega izvršnega odbora sindikata kulturno-umetniških ustvarjalcev RTV Mitom Trefaltom.

Najprej nas je zanimalo, kako je do pobude za ustanovitev takega sindikata sploh prišlo. Mito Trefalt je povedal, da je pobuda prišla iz vrst ustvarjalcev, ki so se čutili odrinjeni od dogajanja v hiši. »Naša hiša se je v družbi pa tudi sama predstavljala predvsem kot medijsko informativna ustanova, kulturno umetniški del pa je bil vedno nekakšen privesek. V tem delu programa so svoj čas sodelovali tudi zelo znani in uveljavljeni umetniki – naj s področja literature navedem samo Toneta Pavčka in Janeza Menarta kot najvidnejša, ki pa so – tako kot onadva – hišo zapuščali. Razlogov je bilo najbrž več, eden pa je bil prav gotovo tudi podcenjen odnos, nemoč, ustvarjalna utesjenost in nesvoboda. To se je kazalo predvsem na programskem področju. Takšna usmeritev je zaznamovala tudi tehnično opremljenost. Tako danes za zahtevnejše kulturno-umetniške projekte zabavne vsebine praktično skoraj ni tehničnih možnosti.«

Slišali smo, da članstvo v tem sindikatu ni dostopno vsem, ki se ukvarjajo s kulturno umetniško dejavnostjo, zato nas je zanimalo, kdo so potencialni in dejanski člani tega sindikata. Mito Trefalt je povedal, da je po njegovem mnenju perspektiva sindikalne organiziranosti na radiu in televiziji v enotnem sindikatu, ta hip pa to ni mogoče. Računajo na 260 članov – to so profili, ki potencialno spadajo v sedanjo zasnovo sindikata. To so režiserji, dramaturgi, glasbeniki, scenografi, kostumografi, redaktorji, vseh vrst uredniki na kulturno-umetni-

škem področju, mojstri tona, mojstri luči, snemalci in kamermani, dokumentalisti, pa dirigenti, skladatelji in morda smo koga še spustili.

Mito Trefalt je prepričan, da se njihov sindikat ta čas ne bo mogel omejiti le na klasično sindikalno delovanje – recimo temu zavzemanje za dobre plače. V teh letih se je nabralo toliko ovir, ki jih bo treba odstranjevati in niso klasična sindikalna naloga. Njihov sindikat bi želel vplivati na programske zasnove RTV, razporejanje sredstev in njihovo porabo, na programske načrte pa tudi na kadrovske politike.

Na vprašanje, ali želijo nadomestiti politične organizacije, ki bi se morale umakniti tudi iz ustanov, še posebej takih, kot je RTV, je Trefalt odgovoril, da izrecno ne. Njihova ambicija je, da bi v perspektivi postali klasična sindikalna organizacija. Zato se je tudi njihov iniciativni odbor s posebno vlogo obrnil na republiško skupščino in se zavzel za preložitve referendumov. Trdijo namreč, da bi morali tudi oni ustvarjalno sodelovati pri oblikovanju in spremljanju načrtovane reorganizacije hiše. Nikakor niso pripravljene sodelovati v javni razpravi, ko so predlogi dokumentov že pripravljeni.

Neodvisno od te zahteve je tudi skupina poslancev na čelu z Francom Jurijem hkrati predložila skupščini podoben predlog in rezultat je bil, da je republiška skupščina referendum preložila. »To ocenjujemo kot prvi uspeh našega sindikata,« je povedal Mito Trefalt. »V tem obdobju, ki preostane za uskladitev orga-

niziranosti RTV Slovenije z zakonom, želimo spremljati to reorganizacijo ter sodelovati pri pripravi izhodišč za nacionalno pomembnost programa radia in televizije.«

O tem za kaj se bo sindikat kulturno-umetniških ustvarjalcev predvsem zavzemal, je Mito Trefalt povedal, da za takšne delovne razmere, v katerih bodo ustvarjalci imeli delo pa tudi možnosti, da svoje sposobnosti pri tem delu tudi pokažejo. Ob uveljavljanju do dela in delovnega razmerja bo zanje enako pomembno tudi utrjevanje zvestobe radiu in televiziji kot dvema specifičnima občiloma. Oba lahko svoje sodelavce dobita le iz vrst tistih, ki si svoje delovne izkušnje in znanje naberejo med dolgoletnim stažem v teh dveh medijih. Če

bodo v teh prizadevanjih uspeli, se bo gotovo povečalo zadovoljstvo ljudi, ki tu delajo, njihova strokovnost, to pa lahko pripomore tudi k zmanjšanju stroškov in povečanju kakovosti njihovega dela in programov.

Mito Trefalta smo povprašali tudi, kaj misli o povezanosti sindikata kulturno-umetniških delavcev z drugimi sindikati. »V trenutni ponudbi možnih sindikalnih, patronov nimamo zadosti izbire,« nam je povedal. »Pa tudi med članstvom ni izrazite želje ne za eno ne za drugo ponudbo. Glede svojega dela pa je povedal: »Sem popoln začetnik v sindikalni dejavnosti. Nisem bil niti pionirski niti mladinski funkcionar, tudi v sindikatu nisem nikoli delal. Tega dela sem se lotil iz

občutka, da ni druge izbire, kot da to nekdo naredi. Pri svojem ustvarjalnem delu sem zelo natančen. Zato sem tudi to zadevo tako zastavil, da več časa namenim temu delu, kot pa rednim delovnim obveznostim. Na srečo je moja serija oddaj končana, zato se v celoti poskušam posvetiti temu.«

»Z rahlo rezervo,« je dejal Mito Trefalt, »bi sklepal, da enotnemu sindikatu delavcev radia in televizije tudi če bi bili sindikati jasno profilirani in sprejemljivi, tako po kadrovski kot programski plati, takemu sindikatu ne bi bilo treba nobene vertikalne povezave. To bi bil enoten sindikat, ki bi se z vodstvom svoje hiše dogovoril za vse pravice svojih članov in pravila igre.«

Mito Trefalt nam je posredoval tudi svoje vtise z nedavnega obiska na Dunaju pri ÖRF. Tam so si delavci izpostavili pravice, ki izhajajo iz specifičnosti njihovega dela. »Pri nas ima delavec po 20 letih delovne dobe 17 odstotkov višje osebne dohodke, kot pa tisti, ki je na tem delovnem

mestu šele en mesec. Na ÖRF samo zato dobi 69 odstotkov več. Tam se zavedajo, kaj pomeni vzgojiti mojstra luči, tonskega mojstra ali komentatorja. Nagrajujejo tudi zvestobo, ki pa je strokovno utemeljena kategorija. Naš delavec nima kam drugam v službo s svojim profilom, razen, da se odpove svojemu znanju in začne čisto znova. V taki ustanovi je delo nekoliko drugačno kot v podjetju tako glede možnosti za fluktuacijo, izbiro dela, napredovanja. Podobno je tudi z delovnimi normami – kakšna je tista obremenitev, ki ustvarjalnosti pušča poleta in kaj pomenita izkoriščanje delavcev in prehitra utrujenost. Dobra izkušnja, ki se je pokazala v dunajski praksi in jo bodo gotovo poskušali uveljaviti v tem sindikatu je, da je le ob primernih normah mogoče zahtevati ustrezno, tudi vrhunsko kakovost. Na radiu in televiziji pa zdaj pride prevečkrat prav izgovor: saj, se ne da in, ker se ne da.«

Povrnili smo se na vsakdanje teme oziroma načrte sindikata kulturno-umetniških ustvarjalcev RTV. Naš sogovornik je povedal, da se zdaj predvsem oborožujejo z znanjem. Poznajo osnutek kolektivne pogodbe za kulturne dejavnosti, seznanjeni so s splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo, poznajo tudi kolektivno pogodbo avdio in filmskih delavcev Avstrije ter kolektivno pogodbo delavcev ÖRF z vodstvom televizije. »Ko vse to prebereš,« pravi Mito Trefalt, »vidiš, da to ni naloga, ki bi jo lahko opravilo sindikalno vodstvo samo. Za to moramo dobiti strokovnjake. Kdo bo dejansko tisti, ki bo z nami ali pa v našem imenu z nekom podpisal kolektivno pogodbo, pa ta hip še ni mogoče reči.« Zagnanost Mita Trefalta in njegovih sodelavcev obeta, da bodo tudi na ta vprašanja kmalu našli odgovore.

Igor Žitnik

Svobodni Sindikati Slovenije

Dr. Bogomil Ferfila (3)

Oblikovanje trga dela v Sloveniji

Delavec in organizacija oziroma delavec in delodajalec se lahko dogovorita, da v primeru, če delavec pri svojem delu ali v zvezi z delom pridobiva znanja iz prejšnjega odstavka in mu preneha delovno razmerje po njegovi volji ali krivdi, največ dve leti po prenehanju delovnega razmerja, brez soglasja organizacije oziroma delodajalca ne sme:

- ustanovljati podjetja ali začeti opravljati samostojne dejavnosti z enako ali podobno dejavnostjo, kot jo ima organizacija oziroma delodajalec, če bi uporaba teh znanj pomenila za organizacijo oziroma za delodajalca konkurenco;
- skleniti delovnega razmerja, pogodbe o delu ali pogodbe o avtorskem delu v drugi organizaciji oziroma pri drugem delodajalcu, ki se ukvarja z enako dejavnostjo, če bi to za organizacijo oziroma delodajalca pomenilo konkurenco.

Kolektivne pogodbe

V kolektivni pogodbi, ki velja za vse delavce v vseh oblikah podjetij v Sloveniji in jo sklepata pristojni sindikat in gospodarska zbornica (za delavce v javnem sektorju pa pristojni organ družbenopolitične skupnosti) so podrobneje urejene še pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev in delodajalcev. Pri tem je osnovno izhodišče, da kolektivna pogodba ne sme vsebovati določb, s katerimi bi se dajalo delavcem manjše pravice ali določali manj ugodni pogoji od pravic in pogojev, ki jih določa zakon (če pa jih vsebuje, se namesto njih uporabljajo ustrezne zakonske določbe).

V kolektivni pogodbi je urejeno:

- pogoji in način sklepanja delovnega razmerja,
- začetek dela in razporejanja delavce,

- delovni čas in razporejanje delovnega časa,
- odmori in odstotnosti,
- varstvo delavcev na delu in posebno varstvo žensk, mladine in invalidov,
- osebni dohodki, nadomestila o osebnih dohodkih in drugi prejemki in nadomestila,
- informiranje delavcev,
- izobraževanje delavcev,
- odgovornost delavcev za izpolnjevanje delovnih obveznosti, disciplinski organi, disciplinski postopek,
- materialna odgovornost,
- prenehanje delovnega razmerja,
- sodelovanje delavcev pri upravljanju in uveljavljanju samoupravnih pravic delavcev,
- varstvo pravic delavcev,
- sindikalno organiziranje delavcev,
- pravice, dolžnosti delavcev in poslovnih delavcev pri stavki.

Vse to je urejeno v drugem, tako imenovanem normativnem delu kolektivne pogodbe (ki vsebuje torej pravice in obveznosti udeležencev kolektivne pogodbe).

V prvem, obligacijskem delu pa se stranki (Gospodarska zbornica Slovenije in Republiški svet Zveze svobodnih sindikatov Slovenije) dogovorita glede:

- postopka sklepanja kolektivnih pogodb
- uveljavljanja sklenjenih kolektivnih pogodb v celotnem obsegu tako glede medsebojnih pravic, obveznosti in odgovornosti ter pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev in organizacij oziroma delodajalcev

– spoštovanja socialnega miru zato, da v času veljavnosti kolektivne pogodbe med delavci in organi-

zacijami oziroma delodajalci ne pride do enostranske prekinitve te pogodbe

- reševanje sporov med strankama
- veljavnost kolektivne pogodbe in postopka za sklepanje in spreminjanje kolektivne pogodbe.

Prva kolektivna pogodba naj bi veljala od 1. julija 1990 do 30. junija 1993, razen tarifnega (plačilnega) dela, ki naj bi veljal do 30. junija 1991. Predvideno je, da stranki lahko kadarkoli sporazumno spreminita pogodbo, če ena od strank krši obveznosti pa druga lahko od nje odstopi.

Po sklenitvi splošne kolektivne pogodbe (ene za slovensko gospodarstvo, druge za družbene dejavnosti) se oblikujejo »nižje« kolektivne pogodbe za panoge oziroma dejavnost ter podjetniške kolektivne pogodbe (tu bo zmeda, vsaj v družbenih podjetjih, tudi največja – delavci bodo še vedno sklepali pogodbo s samim seboj; zastopal jih bo sindikat, pogodbo pa naj bi sklepali z delavskim svetom kot organom upravljanja v podjetju).

Vse to igrakanje s kolektivnimi pogodbami seveda še ne bo pripeljalo trga v naše gospodarstvo. Velja pa nasprompto. Z uveljavitvijo neizprosnihih tržnih pravil igre tudi sestavljanje kolektivnih pogodb ne bo več spominjalo na nekdanje samoupravne sporazume o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, ki so imeli edino to odliko, da jih nihče ni jemal resno, pač pa bodo postale instrument za preživetje delavcev v boju z delodajalci. To velja zlasti za tretji tarifni del kolektivne pogodbe, v katerem so določeni izhodiščni (najnižji) osebni dohodki po tarifnih razredih (že omenjenih osem skupin del – od enostavnega rutinskega dela do najbolj zahtevnih kreativnih raziskovalnih del). Pomembno je, da so takšni osebni dohodki zakonsko garantirani kot spodnja meja dovoljenega neto osebnega dohodka delavca brez vseh drugih dodatkov in nadomestil (obveznostni minimalni standardi).

Menim, da je realno pričakovati, da se gospodarstvo sprva še ne bo odzvalo na tako predvidene minimalne standarde (v smislu zniževanja sedanje distribucije osebnih dohodkov v panožnih in podjetniških kolektivnih pogodbah), vendar pa lahko pričakujemo postopno približevanje (tako v kolektivnih pogodbah kot v gospodarski stvarnosti) neki realni tržni ceni dela v našem gospodarstvu.

Poleg zneska osebnega dohodka iz kolektivne pogodbe lahko delavec glede na količino, kakovost in gospodarnost dela dobi višji ali nižji osebni dohodek za delovno uspešnost. Le-to ocenjuje vodstveni delavec in to individualno ali skupinsko.

Delavcem pripadajo dodatki za posebne obremenitve (uporaba varovalnih sredstev) in nevarnost pri delu (požar, eksplozija, vdor vode), za neugodne

vplive okolja (vročina, umazanija, hrup) ter za delo v manj ugodnem delovnem času (nočno delo, nedelje in prazniki, dežurstva itd.).

Delavec ima pravico do odsotnosti z dela z nadomestilom osebnega dohodka do največ sedem dni v letu v naslednjih primerih:

– lastne poroke	3 dni
– poroke otroka	2 dni
– rojstva otroka	2 dni
– smrti zakonca ali otrok	3 dni
– smrti staršev	2 dni
– smrti zakončevih staršev, starih staršev, bratov, sester	1 dan
– selitve družine iz kraja v kraj	3 dni
– selitve družine v istem kraju	2 dni
– elementarnih nesrečah	3 dni

Delavcu se mora omogočiti odsotnost zaradi opravljanja državljanških dolžnosti in opravljanja delegatske funkcije v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti.

Delavec ima pravico do odsotnosti brez nadomestila osebnega dohodka zlasti v naslednjih primerih:

- neodložljivi osebni opravki,
- zasebna potovanja,
- nega družinskega člana,
- popravilo hiše ali stanovanja,
- zdravljenje na svoje stroške

Poslovodni organ ali delavec s posebnimi pooblastili lahko delavčevu zahtevo po neplačani odsotnosti z dela zavrne, če je v nasprotju s potrebami delovnega procesa.

Osebni dohodki so po novem sestavljeni iz treh delov. Omenili smo že prvi del, ki je vezan na polno opravljene delovni čas, drugi del, ki je odvisen od individualne ali skupinske delovne uspešnosti, tretji del pa je vezan na uspešnost poslovanja (dobiček podjetja). Del osebnega dohodka iz dobička se lahko izplača tudi v obliki delnice, obveznic ali drugih vrednostnih papirjev.

V družbenem podjetju se delavcem izplača udeležba pri dobičku samo v okviru višine dobička, ki presega določen odstotek poslovnega sklada. Pri tem se upošteva stanje poslovnega sklada na začetku poslovnega leta. Stopnja dobička na poslovni sklad, iznad katere je možna delitev dobička delavcem, pogodbeni stranki opredelita s posebnim memorandumom.

V mešanem podjetju velja za nominirani del družbenega kapitala enaka omejitev. Iz dobička, ki pripada nominiranemu delu kapitala, pripadajo delavcem 3 odstotki ustvarjenega dobička.

Nadaljevanje prihodnjic

Grška politična stvarnost

Delavci proti privatizaciji

Grčijo pretresajo politični nemiri, kakršnih že dolgo ne pomnijo. V zadnjem času tako rekoč ni dneva, da ne bi kakšni sindikat organiziral stavko ali vsaj demonstracije proti politiki varčevanja nove konservativne vlade.

Največja sindikalna centrala v državi - Generalna konfederacija grških delavcev (GSEE) - je na začetku junija pripravila še eno splošno stavko. Občasno ne delajo tudi člani drugih vodilnih sindikatov v Grčiji. To je že druga splošna stavka v petnajstih dneh, kar se ni zgodilo že od začetka osemdesetih let.

Sindikati so napovedali »vojno« novi konservativni vladi »Nove demokracije«, ker se ne strinjajo, kot trdijo - z njeno politiko. Zaposleni so ogorčeni zaradi odprave nadomestila za stopnjo inflacije, ki so ga dobivali leta in

leta. To je tudi razumljivo, saj stopnja inflacije znaša skoraj 18 odstotkov, do konca leta pa bo dosegla 22 do 23 odstotkov. Zdaj ima Grčija v Zahodni Evropi neslavni rekord. V tukajšnjih sindikatih je povzročila veliko vzemirjenost odločitev vlade, da bo razprodala zasebnikom podjetja iz javnega sektorja, ki so prezahtovna in imajo izgube. Tista, ki nimajo možnosti za preživetje, bodo preprosto zaprli.

V sindikatih se zato upravičeno bojijo, da bodo mnogi izgubili delo, kljub zagotovitvi vlade, da bo namenila precejšnjo vsoto za njihovo prekvalifikacijo ali z drugimi besedami, da bodo še eno leto prejemale plače. Zahtevajo razvojne programe za ozdravitev teh podjetij. Zaradi napovedane privatizacije javnega sektorja se je vlada znašla v prirežu opozicijskih strank:

Posoka in koalicije leve (komunistov). V parlamentarni razpravi o ekonomski politiki je prvak Vsegrškega socialističnega gibanja Andreas Pappandreu obtožil konzervativno vlado »Nove demokracije«, da zdaj »razprodaja« Grčijo. Naprodaj bodo ladje, delnice, cementarne, tekstilne tovarne, celo »Olympic Airways« in drugi kanal grške televizije. Kljub protestom ima vlada svojo logiko: »bolna« podjetja požirajo ogromno denarja, zato jih je pač treba prodati zasebnikom ali pa jih zapreti.

Sindikati terjajo dialog o politiki varčevanja, ki je nujna. Ne želijo namreč, da bi le njihovi člani prevzeli vse breme ekonomske stabilizacije, ampak terjajo enakopravno razdelitev na vse družbene sloje.

Nova konservativna vlada Konstantina Micotakisa je praktično od prvega dne v težavah, kajti njena poglavitna naloga je izvleči gospodarstvo s slepega tira. Vsakodnevne stavke pa izničujejo njena prizadevanja.

Toda premier Micotakis zdaj ne kaže pripravljenosti na koncesije in bo zato izid svojevrstnega dvoboja med sindikatom in vlado znan šele čez čas.

Vojislav Lalić (RAD)

Španski prepri in izkušnje

Račun poslali demokraciji

Od nekdanj vemo, da je demokracija draga, toda zdaj se se Španci sprli zavoljo tega, kdo jo bo plačal.

Španski delodajalci, ki nikakor ne zanikajo, da so za demokracijo, zdaj zahtevajo, naj to »drago reč« plačajo delavci ali vlada, ne pa da glavni del cene zvrtačajo na nje in na njihove dobičke. Spor je, kot pravijo španski kronisti, enkrat in zdaj v Španiji brez presedensa. Vse se je pričelo s paktom Nato oziroma z referendumom, na katerem so se Španci odločili za vojaško zvezo. Vlada je za referendum določila 12. marec leta 1986. Morda zaradi strahu, da volilcev ne bo na referendum ali zaradi drugih »tehničnih razlogov«, pripravili so ga na delovni dan. Z dekretom pristojnega ministrstva je bilo predpisano, da ima vsak zaposleni ta dan na voljo štiri ure delovnega časa za volitve.

Tako je tudi bilo. Španci so šli na referendum in Španija je stopila v Nato.

Potem pa so delodajalci vložili tožbo na sodišču, zahtevali so nadomestilo škode, za izgubljeni delovni čas. Nekdo je celo izračunal, da so te štiri ure »pojedle« okoli 500 milijonov dolarjev. Kako je to izračunal, zdaj ni niti važno, bistveno je, da je Vrhovno sodišče Španije presodilo, da imajo delodajalci prav, da so oškodovani.

Sodbo so objavili pred kratkim. Iz nje se da razumeti, da delodajalci niso dolžni plačati zaposlenim za tiste štiri ure odsotnosti z dela. Volitve so namreč državljanska pravica in ne dolžnost. In ker državljani po zakonu ni obvezni voliti, potem tudi od delodajalcev ne morejo zahtevati, da te štiri ure plačajo.

Narobe svet, pravijo predstavniki španskih sindikatov.

Delavec je lahko kaznovan, ker je izkoristil svojo državljansko pravico, zagotovljeno z ustavo.

Vlada pravi, da se bo držala sklepa sodišča, čeprav se ji ne zdi korekten.

Posamezni pravniki so se postavili na stran delodajalcev. Res je demokracija draga in jo je treba plačati, pravijo, vendar ni treba vsega prevaditi na delodajalce.

Eden izmed vrhunskih španskih pravnikov Jimenez de Parga pa meni, da je Vrhovno sodišče nekatere stvari zamešalo. »Napaka je ta, da je sodišče sprejelo sklep, da je glasovanje državljanska pravica ne pa dolžnost. Sodišče je očitno zamenjalo besede »dolžnost« in »obveznost«. Vendar spor ni terminološke narave ampak je stvar pravniškega dokazovanja ali kosanja. Poleg referenduma za pakt Nato, so Španci še dvakrat volili med delovnim časom in zato zdaj delodajalci zahtevajo nadomestilo za vsa tri glasovanja ob delovnih dnevih in med delovnim časom.

Spor gre zdaj na špansko ustavno sodišče, med tem pa se v Španiji nadaljuje hude debate o tem, kdo naj plača ceno demokracije. Eno pa je že zdaj jasno: nikoli več glasovanja na delovni dan.

Borislav Lalić (RAD)

Stavke v Sloveniji in Jugoslaviji od leta 1980 do 1990

V skrajni stiski in ogroženosti

Pripravil: Anton Kolar

Družbeni razvoj so stoletja spodbujala nasprotja, med katera spadajo tudi stavke. Veliki družbeni premiki so povezani z ustvarjanjem in proizvodnjo na eni strani ter delavskimi pravicami in bojem za preživetje na drugi. Tako so bila v zadnjem stoletju prelomna desetletja 1848, revolucija na Dunaju, leto 1881 obdobje francoske revolucije, obe svetovni vojni, svetovna kriza leta 1929-1931, izbruh študentskih nemirih v Evropi leta 1968-70 - Francija, Nemčija, Španija, Mehika, ki je svoj odraz dobil v študentskih nemirih v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani.

Začetki gospodarskih reform v letih 1964, 1974, 1984 so prinesli nove zaostritve in zahteve po prilaganju posameznikov in podjetij. Več desetletij so nasprotja v Jugoslaviji spremljale le organizacijske prilagoditve in skromne gospodarske reforme. Posojila, ki so leta 1980 znašala 20 milijard dolarjev, je država porabila za amortizacijo družbenega miru in neuspele modele gospodarskega sistema, je potrebno zdaj odplačevati.

Nasprotniki zahodnih družbenih sistemov, temelječih na proizvodnji in mednem plačilu minulega dela, so bili tuji našim delavcem, ki so iskali zaslužek v novih razmerah državnih plač, brez nagrajevanja po delu in povprečne socialne uravnilovke.

V Jugoslaviji uveljavljen sistem razvoja, upravljanja s proizvodnjo, delitvijo dela, zaposlovanja, pravic iz dela je navrgel številna vprašanja, ki jih nismo zadovoljivo rešili: nagrajevanje, stavke, stečajni postopki, nezaposleni...

Tako so delavci ubrali svojo pot: šli so na ulice, pred skupščino in izsiljevali plače... mimo dela, normativov in prodanih proizvodov, ki so ležali v skladiščih... mnogokrat so uspeli... Delavski standard je resnično padal in pripeljal na rob preživetja številne družine, saj dva zaposlena komaj zaslužita za obstoj.

Stavke po svetu

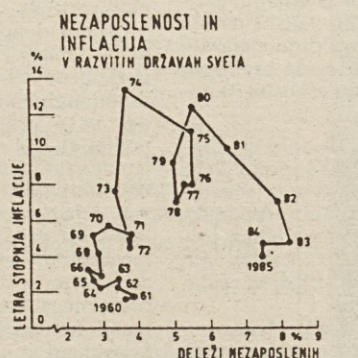
Po evropskem revoltu od leta 1968 do 1970 je v svetu sledil val stavk, ki so zajele še ZDA. Stavka je staro orodje delavcev in sindikata v boju za boljši zaslužek in delovne razmere. Tem kapitalisti in država ne namenajo posebne pozornosti tako dolgo, dokler so v mejah zmernih zastojev v proizvodnji in vključujejo medsebojne spore za mezdo, državljanske pravice...

Preraščanje stavk v sistemske zastoje, na primer na železnici,

zdravstvu, rudarstvu, pomenijo ukrepanje vladnih organov. Globalna analiza razmer v državah, kjer so stavke resen zastoj v gospodarskem življenju, kaže, da mora vsaka prekinitev dela, če hoče dobiti oznako stavka, trajati dober teden dni, v njej pa mora sodelovati določeno število zaposlenih in mora imeti jasen cilj.

V zadnjih desetletjih je v Evropi eden od poglavitnih temeljev za stavke povečan odstotek nezaposlenih prebivalcev, ki znaša od 5 do 11 odstotkov, in inflacija, ki je nastala kot sistemski državni ukrep pri reševanju gospodarskih zastojev.

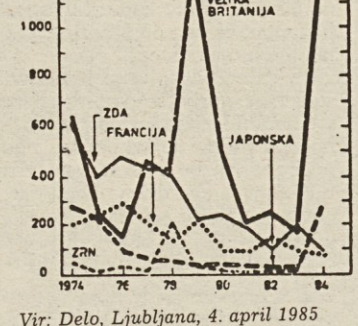
Analitični podatki kažejo, da je bila inflacija leta 1961 v Evropi 2% in se je leta 1974 povečala na 13%. Delež nezaposlenega prebivalstva, sposobnega za delo, je bil leta 1961 4%, leta 1969 je padel na 2,8%, nato pa se je dvignil do leta 1984 na 8,5%. Če stopnja inflacije pada, pomeni, da so bili sprejeti vladni ukrepi za gospodarsko oživiljanje, se praviloma povečuje odstotek nezaposlenih delavcev. Taka gibanja kažeza tabeli za 12 evropskih držav in ZDA in ponazarjata obdobja od 1960-1985.

Vir: Delo, 1. novembra 1985, Iz poslovnega sveta, Ljubljana

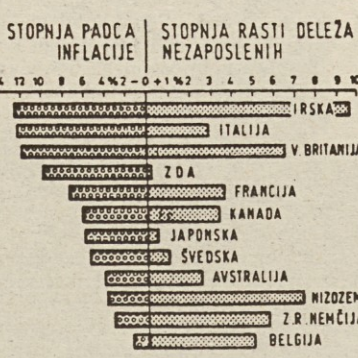
Na Japonskem namenajo posebno pozornost konfliktom in razreševanju le-teh. Tudi tam poznajo boj za boljše plače, vendar je število izgubljenih ur na delavca minimalno. Leta 1979 je bilo na tisoč delavcev izgubljenih 190 ur zaradi stavke, medtem ko so v Veliki Britaniji leta 1980 izgubili več kot 1200 ur dela na tisoč delavcev.

Iz tabele 2 je videti, da so pri preprečevanju stavk zapletli v ZDA, Franciji in Zahodni Nemčiji.

Vir: Delo, Ljubljana, 4. april 1985

Daleč največ izgubljenih delovnih ur je bilo leta 1983 predvsem zaradi rudarskih stavk v zadnjem desetletju v Veliki Britaniji že sedmič na vrhu med razvitimi državami. Zaradi razprav in stavk v strojni industriji ter grafiki se je povečalo število ur v Zahodni

Nemčiji. V obdobju 1970-1980 so najmanj stavkali Francozi. Po spremembi definicije stavke se je

v sedemdesetih letih število stavkovnih ur v ZDA zmanjšalo.

Stavke v Sloveniji

V zadnjem stoletju je bilo v Sloveniji več stavkovnih valov, ki so zajeli delavce v industrijskih panogah in v marsičem zboljšali gnotni položaj zaposlenih. Zaradi preglednosti navajam nekaj kronoloških podatkov o stavkah:

Rudarske stavke:

- 1. januar 1892: Trbovlje, Zagorje, Ojstrež, stavkali so rudarji, vendar brez uspehov;
- od 22. januarja - 6. februarja 1906: stavkajo rudarji in lastniki zvišajo mezde;
- od 17. decembra 1920 do 11. januarja 1921: stavka rudarjev v Trbovljah, Zagorju, Hrastniku, Kočevju, Rajhsburgu, St. Janžu, Huda jama - delodajalci zvišajo mezde za 30-50%;
- od 20. julija 1923 - 17. septembra 1923: stavka rudarjev - 9400 udeležencev, Trbovlje - 4200 stavkajočih, Zagorje 1600 udeležencev, Hrastnik 1300, Kočevje 90, Rajhsburg 800, Huda jama 600, Ukrep: odpuščeni rudarji so odšli v rudnike v Francijo, Belgijo in na Nizozemsko;
- od 14. decembra 1939: stavkajo rudarji v Trbovljah in Laškem. Stavke se udeleži 3700 rudarjev in zahtevajo povišanje plač za 25% in uvedbo družinskih dodatkov;
- od 13. - 15. januarja 1959: stavkali rudarji v Trbovljah in Hrastniku zaradi delitve dohodka in cen premoga; udeleženi 4000 delavcev.

Druge stavke:

- od 16. - 28. aprila 1904: stavka delavcev v jeseniški in javorski železarni;
 - od 10. oktobra - 8. decembra 1919: stavka tiskarskih delavcev;
 - od 15. - 29. aprila 1920: stavka železničarjev Jugoslavije, v kateri je v Ljubljani, na Zaloški cesti, padlo 14 žrtev in bilo 30 ranjenih;
 - od 28. junija - 25. oktobra 1928: stavka steklarskih delavcev v Hrastniku, Zagorju, Rogaški Slatini in Paračinu;
 - od 3. - 10. junija 1936: splošna stavka gradbenih delavcev, v kateri sodeluje 2500 delavcev in pretraste v mezdo gibanje;
 - od 24. - 28. maja 1940: stavka stavbincev v Mariboru, Celju, Trbovljah, Kamniku, Kranju, Ptujju s 3960 delavci in zahtevami po višjih plačah;
 - 18. februarja 1972: stavka v železarni Ravne na Koroškem s 700 delavci in zahtevami po drugačni delitvi dohodka in zaradi neučinkovitega samoupravljanja;
 - 18. maja 1968 stavkajo delavci Tomosa v Kopru s 1000 udeleženci in zahtevajo sposobnejše vodstvo in boljši zaslužek, skupščina Slovenije razpravlja o brezposelnih.
- Po drugi svetovni vojni je v Sloveniji zaradi centralnega planskega gospodarstva družbeni dohodek počasi rasel. Nakopičena delovna sila v industriji, zanemarjeno kmetijstvo sta po letih

1960 našla možnost za zaposlitev v državah razvite Evrope, kjer so delavci-priseljenci živeli sicer na obrobju socialnega obstoja proletariata, vendar še vedno bolje kot v Jugoslaviji, kjer ni bilo dela.

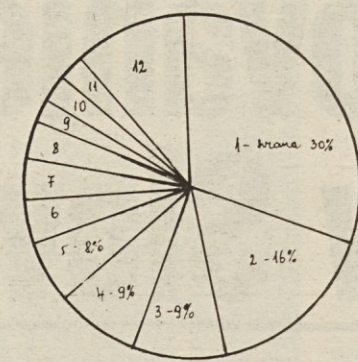
Zaostritvena emigracijska politika evropskih držav je počasi omejila zaposlovanje tuje delovne sile in tudi Jugoslavija se je zaradi notranjih zaostritvev odločila za najetje posojil v tujini.

V teh mesebojnih odnosih domačih in tujih gospodarskih ukrepov je val tavk v Sloveniji začel naraščati predvsem kot izraz nizkega standarda in slabe možnosti za zaposlitev. V času 1975-1982 je bilo nekaj manj kot 500 stavk.

Novi val stavk v Sloveniji je nastal zaradi začetka vračanja tujih deviznih dolgov in ekonomskih ukrepov države. Pri tem gre za vrsto spletov, ki so spodbudili stavke po letu 1980, in sicer:

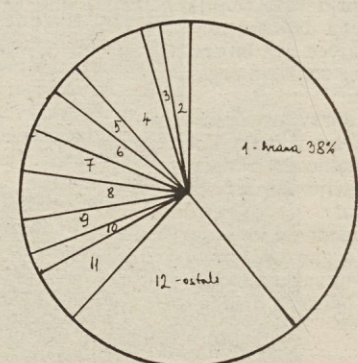
- v Sloveniji so številna podjetja nelikvidna in odvečna delovna sila je preračunana od 100-120.000 delavcev; tistim, podjetjem, ki imajo blokirane žiro račune, po 60 dneh grozi stečajni postopek,

Povprečni stroški 4-članske delavske družine (tabela 4)

Delavska enotnost, 4. avgust 1989, stran 3, Ljubljana

Minimalni stroški 4-članske delavske družine

Delavska enotnost, 4. avgusta 1989, stran 3, Ljubljana

Pregled stavk in zahtev v zadnjih dveh letih:

- 27. decembra 1988: Ze 15 dni stavkajo delavci podjetja Primorje in sicer na Reki; zahtevajo mesečni dohodek in razliko za nazaj. Danes je stavke konec, ker so ugodili njihovim zahtevam.
- 29. december 1988: Začela se je stavka železničarjev v Ljubljani, Divači, Novem mestu, Celju. Zahtevajo 1800 dinarjev mesečno. Prednjačijo vla-

kovodje. V Zidanem mostu se je zgodila železniška nesreča. Stavka 1350 železničarjev. Železničarji zahtevajo boljše plače:

novinec od 880-1250 dinarjev do 10 let delo 1800 din;

Med stavko vozijo le vlaki Sarajevo-Kardeljevo, lokalni promet zmanjšan na tretjino. Nova Gorica in Sežana ne stavkata. Med Novim mestom in Ljubljano je zjutraj promet normalen. Tovorni promet ima zastoje za dva dneva.

Nadaljevanje prihodnjič

Delavcem v kulturi želijo najprej nekaj ponuditi

Kolektivna pogodba – konkretna legitimacija

Sekretarja republiškega odbora sindikata delavcev v kulturi Dušana Zupanca smo povprašali, katere so poglobitve zadeve, s katerimi se v tem času ukvarjajo, zanimalo pa nas je tudi, ali so že zbrali podatke, koliko delavcev, s katerih področij dejavnosti in regij se je doslej že vključilo v sindikat delavcev v kulturi.

»Sedaj se največ ukvarjamo s kolektivno pogodbo za kulturne dejavnosti, ki zajema od knjižnic, ki so v vsaki občini, do na primer filmske umetnosti. Hkrati s tem poteka animiranje potencialnih članov za vstop v sindikat, ki jim ponuja varovanje temeljnih delavskih pravic. Te pravice želimo zavarovati s kolektivno pogodbo,« je povedal Dušan Zupanc. »V našem vodstvu razumemo, da je naloga sindikata varovanje delavčevih ekonomskih in socialnih pravic, vse drugo je le preteklost.«

Kaj bistvenega ponuja kolektivna pogodba za to področje, nas je zanimalo. Sogovornik nas je popravil, da je pravo vprašanje, kaj s kolektivno pogodbo sindikat delavcev v kulturi zahteva od Republike Slovenije. »Mi ne ponujamo nič, oblikovali pa smo svoje zahteve do vlade in na pogajanjih jih bomo poskušali kar čim bolj uveljaviti.« Minimum njihovih zahtev je tisto, kar je nedavno zahteval tudi Slovenski kulturni zbor. Gre za enak položaj kulturnih delavcev kot ga imajo delavci v družbenih dejavnostih. Podatki namreč kažejo, da je med njimi še najtanjši kos odrezan prav kulturi. Ta trenutek država zagotavlja, ker še vedno računa v enotah enostavnega dela, 1.830 dinarjev za enoto enostavnega dela.«

Poleg tega hočemo tistih 20 odstotkov sredstev za lansko leto, ki nam pripadajo. Sicer pa se zavzemamo za večji delež sredstev za kulturo in pri tem sploh ne gre le za povečanje prispevnih stopenj, marveč predvsem, da tisti denar, ki smo ga delavcem vzeli za kulturo, dejansko tudi pride na to področje. Za nas nikoli niso bile bistvene zahteve po urejanju osebnih dohodkov. Na našem področju so dosti pomembnejši materialni stroški. Če denarja za to ni, je tudi plačilo osebnih dohodkov proč vržen denar, saj delavci nimajo kaj delati. Gotovo je tudi zadovoljstvo z osebnimi dohodki pomembno – to bomo poskušali s kolektivno pogodbo tudi urediti – toda sicer je nesmiselno, da dobivamo plače, če ni denarja za delo. V zadnjem času je bilo precej aktualno govoriti o izdelavi nacionalnih programov. Za nekatere družbene dejavnosti je to mogoče pripraviti, za kulturo pa je to precej težje.«

Zanimalo nas je, kako daleč so že z oblikovanjem kolektivne pogodbe, saj vemo, da je javna razprava, ki je bila dokaj dobro obiskana, zaključena. Zupanc je povedal, da bo njihov izvršni odbor v nekaj dneh posredoval predlog pogodbe vsem pristojnim organom Republike Slovenije. Sodijo, da bi moral biti njihov partner republiški sekretariat

za kulturo. Pogodbo pa bodo poslali tudi vsem zainteresiranim, tudi vsem političnim strankam. Prepričani so, da z rokom, ki jih zavezuje – 24. julijem – ne bodo imeli težav. Dušan Zupanc je povedal, da pričakujejo, da se jim bodo v pogajanjih pridružili tudi drugi sindikati delavcev v kulturi. Seveda nas je zanimalo, kateri so to. »Ne vemo, samo slišimo o tem,« se je sogovornik malo izmuznil. »Vsekakor pa želimo biti odprti in tisti, ki so se ali pa se bodo organizirali posebej, bodo pri pogajanjih dobrodošli.«

Ob 40-urnem delovnem tednu so v kolektivni pogodbi zahtevali tudi 13. in 14. plačo (prva kot regres za dopust, druga pa kot nadomestilo za prispevek k skupnim družbenim dosežkom, ki jih v kulturi ni – tako kot v podjetjih – lahko meriti). Dela v kulturi so razdelili v deset izobrazbenih stopenj, zahtevajo pa, da izhajajo iz skupne enote, od katere se izračunavajo vsi ostali osebni dohodki.

Ker smo nekajkrat hoteli vedeti, kako je z vključevanjem delavcev v sindikat delavcev v kulturi, nam je Dušan Zupanc ponovno pojasnil, da so se z vključevanjem ukvarjali bolj posredno. Prepričani so, da morajo delavcem najprej ponuditi nekaj, kar pomeni konkretno legitimacijo sindikata, to pa je zanje kolektivna pogodba. »Ponuditi moramo tisto, kar zadeva slehernega delavca. To pa ni ne solidarnostna pomoč, tudi v sindikalni hranilnici ne bomo nikoli vsi, pa bog ne daj, tudi

pomoči za začasno nezaposlene ne bomo vsi prejeli.« Zdaj imajo zbranih 720 pristopnih izjav, mislijo pa, da bo do jeseni slika drugačna. Po

statističnih podatkih je na tem področju zaposlenih okoli 3.700 delavcev. Dosedanjih približno 20 odstotkov vključenih jih ne vznemirja. Že javna razprava o osnutku kolektivne pogodbe je vzbudila precejšnje zanimanje, odziv je bil skoraj dvotretjinski.

»Če pa so se delavci odzvali, pomeni, da so zainteresirani. Javna razprava je tako pomenila tudi svojevrstno anketo o potrebnosti tega sindikata. Odločno pa mislimo vztrajati pri podpisu kolektivne pogodbe,« je povedal Dušan Zupanc, »in mislim, da se nam bodo še mnogi pridružili.«

Navedel je tudi primer muzealcev, ki so razmišljali o svojem sindikatu, prav prizadevanja sindikata delavcev v kulturi pri kolektivni pogodbi pa so jih prepričala, da se bodo združevali v tem sindikatu.

Da sedanji načrti niso račun brez krčmarja, dokazuje tudi to, da je bila delegacija sindikata delavcev v kulturi že na obisku pri podpredsedniku republiške vlade in pri članih republiškega predsedstva, kar pomeni, da jih je oblast priznala za sogovornike in računa nanje.

Igor Žitnik

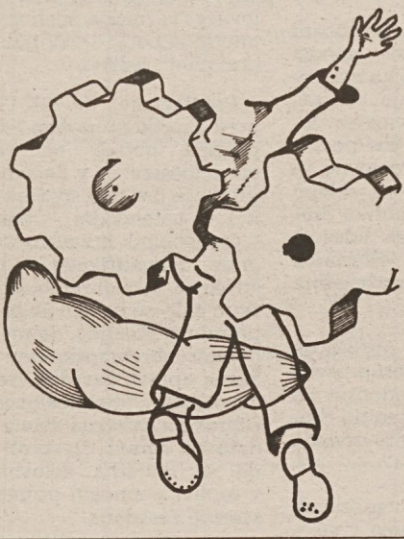
V soboto, 23. junija, smo v Sloveniji dobili še en nov sindikat; v Ljubljani so namreč ustanovili policijski sindikat Slovenije. V program dela so zapisali, da bodo delovali samostojno in neodvisno, prav tako pa se ne bodo povezovali z nobeno politično stranko. Tako se po delovanju ne bodo razlikovali od drugih sindikatov, saj predvidevajo tudi stavko, če ne bodo uresničene njihove zahteve.

Ustanovitvenega zbora se je udeležil tudi notranji minister Igor Bavčar, ki je v svojem govoru obljubil, da bodo v prihodnje naše meje varovali policaji in ne vojaki. Seveda pa bo za to potrebno posodobiti slovensko policijo po evropskih merilih.

R. P.

LADISLAV ČRNOLOGAR

tehnološki presežek
rdečelasa lisica
in še kaj

(6)

Ladislav Črnologar je delavec jeseniške železarnice in že desetletje znan kot pisatelj povesti in romanov. Pred prvim majem je pri Književni zadruzi Jesenice izšla knjiga z dolgim in nekoliko nenavadnim naslovom. Ta pa napove, da je knjiga izsek iz žive in za marsikoga krute sedanjosti. Tako kot v prejšnjih knjigah (Na gredi, Na drugem bregu, Razstreljeni bog) najdemo tudi v Tehnološkem presežku prvine ljubezenske zgodbe in kriminalnega romana, tako da bo povest zanimivo branje tudi za nezahtevne bralce, ki jih zanimajo moralni in socialni problemi, privlačijo pa napete zgodbe. Jeseniški bralci se bodo lahko zabavali z uganjajem in sklepanjem stav, koga je imel pisec za model pri oblikovanju glavnih in stranskih likov.

»Lepo jutro,« je rekel, kot bi pozdravil.

»Lepo,« je odvrnil Janez.

»Kaj tudi vi niste združili tistega popivanja tam doli?« je vprašal in pokazal z glavo proti brunarici.

»Malo je manjkalo, pa bi se tudi sam pošteno napil,« je priznal Janez.

»Ste prvič na takem izletu?« je zanimalo prišleca.

»Prvič in prekleto me žre, kako nesramno so me spravili sem.«

»Kakšne vrste disident, oporečnik pa ste vi, če smem vprašati?« je Janeza izza zlatih okvirjev naočnikov malo bolje pogledal možakar v črni obleki.

»Nekaj sem godrnjal, o vplivnih možeh in sivi ekonomiji, o krivici, pa sem jih že nekaj dobil po nosu,« je na kratko pojasnil Janez in vprašal, kakšne vrste ptič je on, da leta v tako čudni jati.

»Po poklicu sem profesor, a ta dejavnost ne moti splošni družbeni ugled. V prostem času se ukvarjam z ekologijo. Organiziral sem nekaj malo bolj burnih protestnih zborovanj, na katera pa so se vrinili provokatorji in vzklikali nacionalistična gesla in podobne neumnosti, pa sem dobil etiketo nezaželjene osebe, ki vznemirja javnost. No, če sem iskren, bi tudi sam počistil naše mesto, seveda malo drugače, kot so ga oni tokrat, da so lahko pokazali okno socializma svetu. Pravzaprav vsi skupaj ne ravnamo najbolj pametno. Morali bi se prikriti in jih gristi z njihovim orožjem – sejanjem nezaupanja drug do drugega.«

»Pa kdo so ti – oni?« mu je Janez segel v besedo.

»Pač oni,« je profesor raztreseno odvrnil in nadaljeval: »Pa saj imamo čas. Ta vedno neusmiljeno razkrinka vse stranpoti prevare. Vsaj doslej je bilo tako. Ne kaže nam drugega, kot da malo potrpiamo in sprejmemo stvari take kot so in skrbno gledamo temelje, ko se bo stavba začela tresti. Z glavo skozi zid se namreč ne da, moj dragi kolega. A kaj sem že hotel reči? Aha, če boste kdaj potrebovali pomoč, vprašajte na Delavski univerzi za Gosaka, da, tako me imenujejo. Pozdravljeni!«

Možakar je odkorakal in še vedno pazil, da ne bi umazal skrbno zloženih čevljev. V resnici je koracal kot kakšen gosak. Prvič to jutro se je Janez nasmehnil. Ni vedel, kam bi uvrstil profesorja, a dovolj je bilo, da ga je pomoril s svojo stoisčno ravnodušnostjo, prepričanem v samega sebe, vzvišeno samozavestjo, kot da je ponosen nad trenutnim pregnanstvom, ki ga deli skupaj z mestnim podzemljem in pijanci.

Sonce je posušilo že vso roso okoli Janeza. Prav tako, kot je delovalo sonce na roso, je nanj delovalo srečanje z Gosakom. Kar naenkrat je izginila napetost, ki ga je stiskala v želodcu. Postal je lačen. Pogledal je proti brunarici. Nad njo se je iz dimnika sukjal dim. Janez si je v brado zamrmral, da jim morajo hudiči dati tudi kaj jesti, če so že tako veliku dušni s pijačo iz družbenih sredstev. Še nekajkrat je globoko vdihnil zrak in se napotil proti brunarici.

*

Po gozdni poti navzgor se je počasi prebijalo veliko terensko vozilo.

V avtomobilu je na neravni poti premetavalo pet možakarjev, oblečenih v planinska oblačila, ki nekako niso sodila nanje. Bolj bi jim pristojale po meri krojene obleke, bele srajce in ovrtniki. Tisti, ki je sedel za volanom, moški srednjih let, je bil očitno

vođa izleta, kajti govoril je večinoma samo on.

Ko se je avto prebil skozi gozd, so se znašli na goličavi planini, sredi katere je bilo majhno jezero, v katerem so poleti napajali živino. In prav poleg vode so se ustavili.

»Vidite, tu je bila akumulacija,« je razlagal tisti, ki je bil za volanom. »Vse skupaj bi z buldožerjem še nekoliko poglobili, naredili na spodnjem koncu jez in v najbolj sušnih obdobjih bo centrala lahko delovala s tretjino moči, kar znese še vedno, po mojih izračunih, pri zdajšnji ceni elektrike in zdajšnjih osebnih dohodkih, mesečno najmanj štirideset dobrih mesečnih dohodkov. Toda več kot pol leta bomo lahko obratovali s polno močjo. Investicija se bo krepko obrestovala. Sama strojnica bi bila nekoliko nad vasjo in ne bi bilo daleč od priključka na novo omrežje, ki je bilo postavljeno za potrebe nameravane gradnje centrale, ki je odpovedana. Zakone sem dobro preučil. Dovoljujejo, pravzaprav celo podpirajo gradnjo takih malih central v zasebni lasti. Kaj menite, tovariši generalni direktor?« se je razlagalec obrnil k že debelušnemu možakarju.

»Hm, hm, zanimivo. Pa predvideni stroški?« je zanimalo vprašanega.

»Tu smo vodilni iz največjih podjetij naše občine. Po vseh obratih in skladiščih se valja veliko odpadnega materiala, ki bi ga bilo mogoče odkupiti ali odpisati, in bi ga tu lahko koristno uporabili. Primeren agregat in turbino imam že sam. Kolikor bi se dalo, bi nabavili z najmanjšimi možnimi stroški. Samo gradnjo bi nekako opravičili s še nekaterimi raziskovalnimi deli na tem terenu, a stroške, ki bi nastali, bi delili na šest delov.«

»Zakaj pa na šest, ko nas je samo pet,« je zanimalo enega izmed navzočih.

»Pravzaprav na pet, a dobiček bomo delili na šest delov. Tisto zemljišče in nekaj gozda naokoli, kjer bo stala centrala je last neke ženske, katere hčerka je iz naših vrst. Menda vi poznate Jasno Podrekar. Nalčno je že pristala. Seveda je ne bom informiral o vseh podrobnostih. Naš dogovor o tajnosti lastnikov mora stoddostno držati zaradi zdajšnjih družbenih razmer. Formalni lastnik bo ona, kajti to je edini možni način, kakor sem vam že omenil. Se strinjate?«

Drug za drugim so prikimali in se posedli nazaj v terensko vozilo, ki se je zibajoč na neravni poti odpeljalo nazaj proti dolini. Pri barakah in improviziranem skladišču opuščene gradbišča so se predsedli v svoje avtomobile, terensko vozilo pa ni odpeljalo z ostalimi nazaj v dolino, niti proti vasi, ampak je zavilo na drugo stran rečice, ki je razdvajala gorsko dolino, kjer je bila Podrekarjeva.

Moški je Jasno našel v hlevu, kjer je pomagala Jernejcu pri čiščenju. Mati se je ponudila, da jo pokliče, pa je Milan Ravnik, tehnični direktor v gradbenem podjetju, rekel, da jo bo kar sam poskal. Jasno je poznal že iz študentskih let. Bila je drugačna od drugih deklet. Tudi sam se je opekel pri njej. Sprva so fantje mislili, da bo kmečka tepka pač

lahke plen, pa so se krepko uštel. Bila sta istih let. Dve leti sta celo hodila skupaj na predavanja, potem pa je sam predsedal na organizacijo dela.

Milan je nekaj časa presenečeno gledal, s kakšno lahkoto meče z vilami gnoj na kup, potem pa je pozdravil.

»Zdravo, Milan, ti si,« je brez presenečenja odzdravila Jasna.

»Ja, prišel sem, da se dokončno pomeniva o centrali.«

Jasna je odložila vile in vprašala Jernejca, ali bo lahko sam naprej, pa je le-ta nekaj zagodel nazaj, da bi tudi sicer lahko sam. Odsla sta iz hleva. Zunaj je Jasna sezula škornje in nataknila cikle, potem se je umila pri koritu. Od mrzle vode, ki je očitno izvirala nekje zadaj v hribu, ji je pordela koža, da je bila nekaj časa skoraj iste barve kot njeni lasje. Milan je šele zdaj megleno dojel, kakšni so se morali dozevatvi mehkužni mestni fantje temu utrjenemu dekletu in še zdaj ni mogel združiti obeh podob Jasne, ker je bilo nasprotje med domačijo in njenim delom v mestu tako očitno.

Drugič je bil presenečen, ko ga je odpeljala v svojo delovno sobo. Že je odprl usta, a se je zadnji hip premislil, da bi kaj pohvalil, saj bi lahko pohvala zvenela kot podcenjevanje.

Jasna ga je pustila samega, da je skuhala kavo, potem pa, ko je postregla, je rekla:

»Torej k stvari!«

Milan ji je razložil vse okoli nameravane gradnje, in da je k njej pritegnil še štiri vplivne može, ker bi bil tak zalogaj zanj prevelik, pa tudi hrbet bi si zavaroval.

»Saj bo menda vse zakonito,« se je prvič vmešala Jasna.

»Seveda, a sama veš, kako se pri nas čez noč menjajo zakoni in predpisi. Formalna lastnica boš ti, ostali pa bomo naredili medsebojne pogodbe. So pač taki časi, da besede ne veljajo več.«

»Torej so še vedno isti pogoji z vaše strani? Jaz dam svet in les, kolikor ga bo potrebno, a vi ostalo?«

»Ja, velja!«

»Z moje strani je še en pogoj.«

»Kakšen?«

»Nekaj moramo dati tudi vašanom. Zajetje bo v planini, ki je srenjska, last vseh. Nekaj sem že omenila stricu, ki je predsednik vaše skupnosti. Strinja se z gradnjo, če se bo ob centrali naredilo novo zajetje za vaški vodovod. Priključitev bo stvar vašanov.«

»Prav, saj nimamo izbire,« je po daljšem premisleku odvrnil Milan, računajoč na dodatne stroške, kajti visokotlačno vodo bo treba reducirati na nižji tlak.

»Dobro, naslednji teden pridi k meni v službo, pa bova sestavila pogodbo.«

»Še enkrat bi rad opozoril, da hočemo biti ostali neimenovani. Saj veš, kakšne govorice bi sprožilo. Pravzaprav je najbolje, da se o tem čim manj govori.«

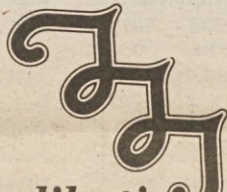
Nadaljevanje prihodnjic

Borza dela

Skupnost za zaposlovanje LJUBLJANA

Poklic	OD del.	Naziv delovne organizacije
Komunalni delavec	3.500	Komunalno podjetje Ljubljana, tozđ živilski trgi, Pogačarjev trg, Ljubljana
Lesar šir. profila	4.531	Sozd Mercator – Rožnik, Titova 135, Ljubljana
Ključavničar	5.000	Mercator – Ljubljanske mlekarne, Tolstojeva ul., Ljubljana
Ključavničar	5.000	Mercator – Ljubljanske mlekarne, Tolstojeva ul., Ljubljana
Ključavničar	5.000	Mercator – Ljubljanske mlekarne, Tolstojeva ul., Ljubljana
Tehn. delavec za cevne inštal.	5.000	TV Slovenija RTV Ljubljana, M. Pijadejeva c.
Prodajalec	4.500	Makler trgovina, Titova 4, Ljubljana
Kuhar	3.590	UKC, tozđ Bolniška prehrana in dietoterapija, Zaloška c., Ljubljana
Kuhar	3.590	UKC, tozđ Bolniška prehrana in dietoterapija, Zaloška c., Ljubljana
Administrator	4.200	Mercator – Ljubljanske mlekarne, Tolstojeva ul., Ljubljana
Kemijski-živilski teh.	5.600	Kolinska, Šmartinska c., Ljubljana
Farmacev. tehnik	5.000	Onkološki inštitut Ljubljana, Zaloška c.
Kuharski tehnik	4.303	UKC, tozđ Bolniška prehrana in dietoterapija, Zaloška c., Ljubljana
Ekonomski – administrat. tehnik	4.000	Iris Mednarodna trgovina, Ljubljana, Cigaletova 9
Ekonomski tehnik	4.250	Avtomontaža, tozđ Utensilia, Dolenjska c.
Ekonomski tehnik	4.200	Mercator – Ljubljanske mlekarne, Tolstojeva ul., Ljubljana
Administrat. tehnik	5.000	Adapt, Dragomer, Na grivi 49, Brezovica
Laborant	4.000	Železniška srednja šola, Aljaževa ulica, Ljubljana
Baletni plesalec	4.300	SNG Ljubljana, tozđ Opera in balet, Župančičeva ul., Ljubljana
Učitelj harmonike	6.000	Glasbena šola Franc Šturm, Celovška c., Ljubljana
Učitelj kitare	6.000	Glasbena šola Franc Šturm, Celovška c., Ljubljana
Gim. maturant – ekonomski tehnik	3.000	Mednarodna špedicija Intertrans C. VII. korpusa, Ljubljana

Poklic	OD del.	Naziv delovne organizacije
Inž. strojništva	8.000	Saturnus, tozđ Orodjarna in vzdrževanje, Ljubljana, Ob železnici
Inž. strojništva	7.000	TV Slovenija RTV, M. Pijadejeva c., Ljubljana
Ekon. za anal. plan	6.500	Papirnica Vevče, Vevška c.
Ekon. za anal. plan	6.500	Papirnica Vevče, Vevška c.
Ekonomski tehnik	6.400	Viator – tovorni promet Dolenjska c., Ljubljana
Višji uprav. delavec – upravni tehnik	5.300	OŠ 10. SNOUB Ljubljanske, Karunova ul.
Nočni vzgojitelj	7.100	Prehodni mladinski dom Ljubljana, Jarška c.
Učitelj razred. pouka	6.740	OŠ Fužine II, Leninov trg 11, Ljubljana
Učitelj telesne vzgoje	6.500	OŠ 10. SNOUB Ljubljanske Karunova ul.
Učitelj flavte in blokflavte	6.000	Glasbena šola Franc Šturm, Celovška c., Ljubljana
Zdrav. terapevt	6.186	UKC, tozđ Bolniška prehrana in dietoterapija, Ljubljana
Zdrav. terapevt	6.186	UKC, tozđ Bolniška prehrana in dietoterapija, Ljubljana
Dipl. inž. strojništva	9.200	Saturnus, tozđ orodjarna in vzdrževanje, Ob železnici, Lj.
Dipl. inž. strojništva	7.300	Železniška srednja šola, Aljaževa ul. Ljubljana
Dipl. inž. strojništva	8.000	Železniška srednja šola, Aljaževa ulica, Ljubljana
Dipl. inž. strojništva	8.000	Saturnus, tozđ Orodjarna in vzdrževanje, Ljubljana, Ob železnici
Učitelj strok. teor. pred.	7.300	Srednja železniška šola, Lj., Aljaževa ulica
Učitelj strok. teor. pred.	7.300	Srednja železniška šola, Lj., Aljaževa ulica

Svobodni Sindikati Slovenije

Poklic	OD del.	Naziv delovne organizacije
Pripravnik – d. eco za anl. pl.	4.200	Zavod SR Slovenije za statistiko, Vožarski pot Ljubljana
Učitelj strok. teor. pred.	7.300	Srednja železniška šola, Aljaževa ul., Ljubljana
Učitelj strok. teor. pred.	7.300	Srednja železniška šola, Aljaževa ul., Ljubljana
Pripravnik	6.000	Titovi zavodi Litostroj, Djakovičeva c., Ljubljana
Učitelj angleškega jezika	6.600	Srednja ekonomska šola Boris Kidrič, Prešernova c., Lj.
Učitelj angleškega jezika	7.300	Srednja železniška šola, Aljaževa ul., Ljubljana
Učitelj nemškega jezika	7.300	Srednja železniška šola, Aljaževa ul., Ljubljana
Prof. matematike	7.000	Srednja šola za gostinstvo in turizem, Leninov trg 12
Učitelj kemije	7.300	Srednja železniška šola, Aljaževa ul., Ljubljana
D. slovenist – lektor	4.500	ČGP Delo, tozđ Delo, Titova c., Ljubljana
Operni pevec – solist tenorist	5.500	SNG, tozđ Opera in balet, Župančičeva ul.

Skupnost za zaposlovanje Vrhnika, Logatec, Idrija, Cerknica

Prodajalec v kantini	4.000	VU Crvena zvezda Zagreb lica 40, PJ Vrhnika
Učitelj matem. in fizike	3.400	OŠ dr. Ivana Korošca, Borovnica, Paplerjeva ul.
Učitelj gospodinjstva	6.785	OŠ dr. Ivana Korošca, Borovnica, Paplerjeva ul.

Skupnost za zaposlovanje Domžale, Kamnik

Snažilka	2.957	OŠ Kamniškega bataljona Stranje, Zg. Stranje
Učitelj raz. pouka, slov. jezik	5.974	OŠ Kamniškega odreda, Stranje, Zg. Stranje
Medicinska sestre v spl. amb.	5.252	Zasavski zdravstveni center Trbovlje, tozđ ZD Zagorje, Cesta zmage

Skupnost za zaposlovanje Kočevje, Ribnica, Grosuplje

Varnostnik	3.000	Tekstilana Kočevje, Trata XIV
PK natak	2.000	Gostinsko podjetje hotel Pugled Kočevje, Trg zbora odp.
Kurjač	3.500	Tekstilana Kočevje, Trata XIV
Natak	2.400	Gostinsko podjetje hotel Pugled Kočevje, Trg zbora odposlancev
Ekonom. administrat. teh.	3.500	Tekstilana Kočevje, Trata XIV

Borza sindikalnega turizma

Borza sindikalnega turizma je organizirana pomoč Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, ki omogoča polno izkoriščenost vaših počitniških zmogljivosti in preživljanja počitnic v kraju in času, ter na način ki vam najbolj ustreza.

BST deluje preprosto in še vedno brezplačno: vse leto nam lahko pošiljate svoje ponudbe, ki jih z objavo in z drugimi učinkovitimi načini posredujemo odjemalcem.

Že v drugem letu delovanja borze je odziv izreden.

Zato se postopoma razvijamo v posredniško službo – agencijo, ki se bo ukvarjala tudi s sindikalnim izletništvom, rekreacijo in prireditvami.

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 8

Borzna sporočila pošiljajte na Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: 061/326-982, 322-975, na hišno centralo 310-033, ali telefaks 061/317-298.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI SMO JIH PRAVLJENI PONUDITI DRUGIM

1. **SUKNO ZAPUŽE**, telefon 064/73-231 ali 064/73-122, korespondent Miloš PREGEL ali Mateja REKAR

a) Počitniški dom Zelenica Novi Grad 2 sobi za 4 osebe

Cena penziona: odrasle osebe 200,00 din
otroci od 2 do 12 let 120,00 din.

2. **ŽITO LJUBLJANA**, telefon 064/76-387, korespondentka Rezka NOVAK

Počitniški dom Bohinj

7 sob – skupno 19 ležišč

Cena polpenziona: 175,00 din

Termini: po dogovoru.

3. **POČITNIŠKI DOM SOČA NOVIGRAD**, telefon 053/57-596, korespondent Nikola RUŽIČ

2-, 3- in 4-posteljne sobe

Termini: do 10. 7. in od 18.8.–6. 9. 1990

Cena: polni penzion 210,00 din.

4. **METRO CELJE**, telefon 063/26-632 ali 26-601, korespondentka Berta GORJANC

a) Počitniški dom ŠILO, otok Krk

Termini: od 21. 8. do 31. 8. 1990

7 sob

Cena: odrasli: polni penzion 290,00 din

otroci: 4–12 let 145,00 din

otroci: do 4 let 73,00 din.

5. **CARINARNICA LJUBLJANA**, telefon 061/444-578, korespondent Dušan NOVVIČ

a) Počitniško naselje Snežnik – Savudrija

3 prikolicice po 5 oseb

Termini: od 1. 7. do 9. 9. 1990

Cene: najem prikolicice 120,00 din dnevno,

prehrana odrasli 190,00 din na dan,

otroci do 10 let 120,00 din na dan.

Osnovne organizacije Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, splošne kadrovske službe vabimo k sodelovanju na BORZI SINDIKALNEGA TURIZMA, s ponudbami za posezonsko uporabo počitniških zmogljivosti.

Borzni agentje želimo vsem, ki so uspešno pridobili možnosti za letošnji odih, prijetno, če pa se da tudi poceni preživljanje dopusta.

Tudi v prihodnje bomo z vami sodelovali:

Doro Hvalica

Irena Prusnik

Metod Zalar – vaš borzni agent.

Prejeli smo:

Zahteva po socialni varnosti učiteljev obramboslovja

Spoštovani profesor dr. Vencelj!

Skupina učiteljev predmeta obramba in zaščita, članov našega sindikata, se je obrnila na naš republiški odbor s prošnjo, naj zavarujemo njihove pravice iz delovnega razmerja ter jim pomagamo pri zagotovitvi delovne in življenjske eksistence ob sklepu strokovnega sveta republike Slovenije, da v naslednjem šolskem letu odpravi predmet »Obramba in zaščita« v vseh izobraževalnih programih srednjih šol.

Republiški odbor se obrača na vas kot najbolj odgovorno osebo za urejanje razmer in odnosov na področju šolstva v Republiki Sloveniji z naslednjimi ugotovitvami, stališči in predlogi:

1. Kot sindikat zaposlenih v šolstvu se ne spuščamo v strokovno utemeljitev, ki je bila podlaga za odpravo predmeta obramba in zaščita v srednješolskih programih. Vendar kot interesna organizacija zaposlenih v šolstvu menimo, da z enostransko spremembo šolskih programov, zaradi politične spremembe oblasti, ne moreta biti ogrožena eksistenca in delovna prihodnost 99 učiteljev Obrambe in zaščite, ki so na slovenskih srednjih šolah zaposleni za nedoločen čas. Pretežno mladi učitelji obramboslovci ne morejo sami prevzemati vseh posledic za to, da je prejšnja oblast uvedla predmetno področje obrambe in zaščite v srednje šole in razpisovala študij obramboslovja kot perspektivni pedagoški poklic.

2. Ugotavljamo, da so obramboslovci sklenili delovno razmerje s srednjimi šolami za nedoločen čas, in da po veljavni zakonodaji (zakon o delovnih razmerjih, 29. člen) ni osnove za enostransko prekinitve delovnih razmerij s temi delavci s strani vodstev šol.

Za to bomo vsako prekinitve delovnega razmerja imeli za nezakonito in jo bomo spodbijali z vsemi pravnimi sredstvi.

Predlagamo, da RK VITK še pred začetkom novega leta izdela pregled potreb po zaposlitvi obramboslovcev v dejavnostih, ki jih bo še izvajala srednja šola, ter kot potencialni delodajalec – predstavnik države ponudi program dokvalifikacij v pedagoški stroki za tiste obramboslovce, katerih delo po novem ne bi bilo več potrebno. Menimo, da mora poleg pobude obramboslovcev tudi državna uprava narediti vse za prezaopslitev obramboslovcev – pa čeprav na ustreznih delih v organih državne uprave, zlasti ob dejstvu, da so tovrstna delovna mesta v upravi v mnogih primerih neustrezno zasedana.

3. Vzgoja in izobraževanje sta dejavnost, ki jo vsaka država dolgoročno in odgovorno načrtuje. Od vas kot predstavnika oblasti pričakujemo, da boste v skladu z obljubami v kratkem predložili dolgoročni koncept razvoja šolstva, ki bo vseboval tudi dolgoročne potrebe po kadrih, predvsem pedagoških, tudi za kulturo miru in nenasilja. Nikakor namerč ne bomo soglašali z ravnanjem, da je od danes do jutri neko predmetno področje ali neka šola odveč, tam zaposleni ljudje pa nepotrebni. V primeru neodgovornih odločitev bomo za varstvo pravic zaposlenih prisiljeni organizirati protestne akcije ter v njih solidarnostno vključiti naše številno članstvo.

V pričakovanju vašega odgovornega ravnanja ter odgovora na naše predloge vas pozdravljamo:

Za aktiv obramboslovcev:

Olga Andrejek

Za ROS

Vladimir Tkalec

Univerzalna nadstrankarska (protiboljševiška) vadnica (XX.)

Na čelu demo(s)kratičnega distrikta naj bo super intendant

Srce me boli, ko moram gledati razbite temelje naše domovine – posledice petinštirideset-letne boljševiške vladavine na Slovenskem.

Vse bo treba graditi spočetka, če želimo v Evropo. Zato je kar prav, da naši novi ministri veliko potujejo po svetu: kar naj se učijo. Zakaj bi še naprej ubirali svojeglava pota, če so jih drugi že uspešno prehodili in če zdaj lahko uporabimo njihove izkušnje. Ne gre pa mi v glavo, zakaj moramo temelje te naše prihodnje slovenske družbe tako globoko orati? Zakaj iskati oporo za svojo novo moč v Samovi Karantanji, v sodobniku celjskih grofov, v koreninah vojvodine Kranjske!? Ovčke ne bomo nikoli več, pa tudi panterji bi ne smeli biti. Zakaj se ob svojem novem rojstvu ne zgledujemo po najnaprednejšem v Evropi, ne pa po srednjeveškem mraku. Takšen kratek, a svetel žarek v naši zgodovini je nedvomno čas Ilirskih provinc, so leta Napoleonove oživiljene Ilirije. Naši in ilirski časi so si na moč podobni: medtem ko smo pri nas še globoko tičali v fevdalizmu, so Francozi že okušali vse slasti kapitalizma; mi pa jih bomo šele zdaj. Zato je za nas prav zdaj imenitna priložnost, da tudi svojo novo državo zgradimo po takratnem francoskem vzorcu. Zakaj bi si izmišljali nove stvari. Morda bi bilo bolj koristno, kot hoditi do današnji Evropi, če bi kdo pogledal v knjige in videl, kako je bila Slovenija takrat urejena. Ni vse za staro šaro, kar je nekoč že bilo. O Francozih pa že tako vsi vemo, da so eden najbolj omikanih in kulturnih narodov v Evropi in svetu. Bolj domače mi v sedanjih časih zveni demokratična

gesta: »svoboda, enakost, bratstvo«, kot pa srednjeveški bojni klic: »le vkup, le vkup, uboga gmajna«, ali celo panterjevo renčanje, ki ga zadnje čase poslušamo tudi v poslanskih klopek. Kaj pravite vi na vse to?

Tako nas sprašuje Štefan L., komercialist z evropskim delovnim zaledjem, ki Napoleonu zameri edino ekonomsko blokado Anglije (ki pa je udarila nazaj), saj se je že takrat vedelo, da trgovina ne pozna meje (ne bratov), pa tega Napoleon ni hotel videti in upoštevati.

Odgovor:
Sorazmerno kratka doba francoske oblasti je pomenila v Ilirskih provincah silen napredek pri odpravi fevdalnega sistema v notranji upravni ureditvi. Nova upravna organizacija, ki so jo uvedli Francozi, je bila v bistvu prva moderna uradniška uprava na slovenskih tleh, povsem ločena od zemljiškega gospodarstva, čeprav je ostala fevdalna posest sama v bistvu neokrnjena. V njej je bila tudi prvič dosledno ločena uprava od sodstva.

Sedež osrednje uprave Ilirskih provinc je bil v Ljubljani. Njej na čelu je bil guverner, razen v zadnjih mesecih vedno vojak. Guverner je neposredno vodil vojaške zadeve, v drugih upravnih stvareh pa je imel predvsem pravico do nadzorstva. Njemu ob strani sta stala generalni intendant kot najvišji civilni uradnik za vse upravne zadeve in komisar za pravosodje (tudi za zakonodajne osnutke); oba sta bila neposredno podrejena tudi pristojnim pariškim ministrstvom. Vsi trije skupaj so sestavljali »gibernij« (vlado),

s še dvema sodnikoma apelacijskega sodišča pa »mali svet«. Na čelu posameznih provinc so bili intendanti, ki so imeli iste pravice kakor prefekti francoskih departementov. Deželni stanovi so bili popolnoma odpravljeni. Za vsako provinco pa je bilo ustanovljeno tudi posebno uradniško sodišče (tribunal), ki je razsojalo vse kazenske zadeve v prvi stopnji in civilne spore (spore med zasebniki), če je šlo za večje vrednosti. Kakor so se oprli Francozi pri delitvi v »prvince« na stare dežele, tako se je delitev na naslednjo upravno enoto, distrikte, opirala v glavnem na prejšnja okrožja; distriktu s središčem v sedežu province je načeloval sam intendant, ostalim distriktom pa njegovi namestniki, »poddelegati«

(sousdelegues). Na Primorskem je nastal poleg starih okrožnih uradov v Trstu ter Gorici še distrikt v Kopru, na Koroškem pa poleg beljaškega še distrikt v Lienzu; na Kranjskem je ostalo do začetka 1813 pri delitvi v tri stara okrožja, šele tedaj je bil ustanovljen za Gorenjsko poseben distrikt v Kranju.

V sodstvu so bila odpravljena prejšnja deželna sodišča in patriomonalno sodišče zemljiškega gospoda. Kot najnižja enota v sodstvu so bili kantoni (sodni okraji; na Kranjskem jih je bilo 23) z »mirnovnimi sodniki«, ki so mogli soditi le o sporih glede manjših vrednosti in o prekrških; večje stvari so prišle takoj pred provincialne tribune. Najnižja upravna enota so bile občine, ki so jih ustvarjali Francozi tako, da so združevali po več katastralnih občin. Na čelu občin so bili imenovani župani (meri, pri manjših sindiki), ki so jim pomagali sveti.

Vsa višja uprava je slonela izključno na uradniškem aparatu, pri čemer so bili višji uradniki predvsem Francozi. Volitev Ilirske province v vsem svojem obstoju niso poznale. S to enotno upravno organizacijo so bile odpravljene ne samo vse upravne pravice zemljiškega gospodarstva, marveč tudi posebne pravice do avtonomne uprave, kolikor so jih še ohranila dotlej v absolutistični monarhiji posamezna mesta. S poddržavljanjem in enotno organizacijo sodstva pa so bili pred zakonom in sodiščem izenačeni vsi državljani. Tako je bilo konec načela fevdalne družbe, po katerih so pripadnikom družbe s posebnimi pravicami

Pesem s sindikalnega sestanka

Človek je podjeten,
- je podjetnik.
Človek je nemaren,
- je lenuh.
Človek se zmrduje,
- je prevzetnik,
Človek stiska,
- je skupuh.

Človek dela,
da bil bi sit.
Človek gnjavi
in misli le na rit.

Štrajkal bi,
če srečnejši bi postal.
Delal bom,
da v službi bi ostal.
A slavohepen kot sem jaz,
šel bom v generalni štrajk
in postal general!

Franc Černelc

(plemičem, duhovnikom, meščanom) sodila posebna sodišča.
Vir: dr. Bogo Grafenauer – Zgodovina slovenskega naroda V. zvezek, str. 113–114, Glavna združna zveza 1962.

Kot svoj pluralni prispevek in opozorilo na zgodovinsko podlago graditeljem države Slovenije »po meri Evrope« uredil ta izobraževalni kotiček vaš
Janko Špiček

Humoreska

Kako sem postal član policijskega sindikata

No, pa smo dočakali: policisti imajo svoj sindikat. Tu pri nas, v Sloveniji. Peljem se torej po cesti, s svojim avtom, seveda, pa glej ga zlomka, izza hiše skoči prometni policist in »Stoj«.

»Niste privezani,« mi pravi.
Oh, ravno speljal sem, se izgovarjam.
»To vsi pravijo,« de oko postave, »to bo kazen.«
- No, da vam po pravici povem, sem slišal, da ustanovljate svoj sindikat in da zato ne bo nobenega policista na cesti.
»Ah, mi smo vselej budni. Vi morate biti privezani v avtu, če imamo svoj sindikat ali ne.«
- Ampak to je za vas praznični dan, zato bi mi lahko pogledali skozi prste.
»Nič ne bo, bo treba kar plačati. Sto milijončkov.«
- Ampak to je dvajsetina moje plače, lažem.
»Kaj bi vam pomagala vsa plača, če bi se zaleteli in bili mrtvi.«
- Ja, potem mi ne bi bilo treba plačati kazni.
»Če pa ne bi bili mrtvi, ampak invalid, bi jo pa morali.«
- Veste, če bom plačal kazni, mi res ne preostane drugega, kot da se zares do smrti zaletim, brenkam na njegovo človekoljubno struno.
»Ja, ali mislite, da vam bom zdaj še jaz plačal, da boste bolj veselo živeli, a?«
- Sicer pa, kdo vam pravi, da morda nisem nameraval narediti samomora. Do samomora menda imam pravico, ali ne?
»Figo jo imate. Sploh pa ne z avtom. Bi na oni svet spravili še kakšnega, ki sploh ne bi bil kriv.«
- O, to bi že pazil, da bi šel sam.
»Kakor vam berem iz oči, bi zdajle zagotovo raje povzili mene kot sebe.«
- No, zdaj ko imate sindikat, boste kdaj tudi stavkali, ali ne?
»Lahko se zgodi.«
- In takrat se pa bomo lahko vozili neprivezani, pa pijani, pa po levi?
»Kar mislite si! Takrat bomo šele dosledno urejali promet in takrat boste šele videli, kako zopрно bi lahko bilo, če bi se dosledno držali zakonov.«
- Torej nameravate stavkati tako kot cariniki. Vselej sem namreč mislil, da če stavkajo cariniki, pač nehajo cariniti, tako kot če stavkajo delavci, pač nehajo delati. Cariniki in vi pa boste šele ob stavkah začeli delati s polno paro. Torej niste pravi sindikat?
»Mi smo že čisto pravi sindikat. Ampak svoje pravice bomo, podobno kot cariniki, prej dosegli, če bomo stavkali z doslednim in počasnim delom, kot pa z nedelom.«
- Ampak od takšnega policijskega sindikata jaz nimam nič. Kvečjemu na slabšem sem.
»Ja, saj se vam ni treba včlaniti v naš sindikat.«
- Pa bi mi zdajle kazni oprostili ali mi dali popust, če bi se včlanil v vaš sindikat?
»Seveda! Članarina stane 100 din. Za vsakič, ko ne boste privezani.«

NAGRADNA KRIŽANKA STEVILKA 27

Rešitev nagradne križanke pošljite do 10. julija na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 27. Nagrade so: 500,00, 300,00 in 100,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke številka 25
ARA, ASOLA, AAR, VAJETI, ALJAŽEV, SAL, STOLP, NKOMO, TKON, TARTAN, STRAN, ADO, OONA, OVIRE, MELOS, LOG, NEPLODNOST, ORLE, SE, VIATOR, NEANDERTAL, ROM, CVILJENJE, ERA

Izzrebani reševalci nagradne križanke številka 25
1. Stevo Simon, Kajuhova 4, 68430 Črnomelj,
2. Mateja Peternej, Podlubnik 152/X, 64220 Škofja Loka
3. Beba Osolnik, Kešetovo 4, 61420 Trbovlje
Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

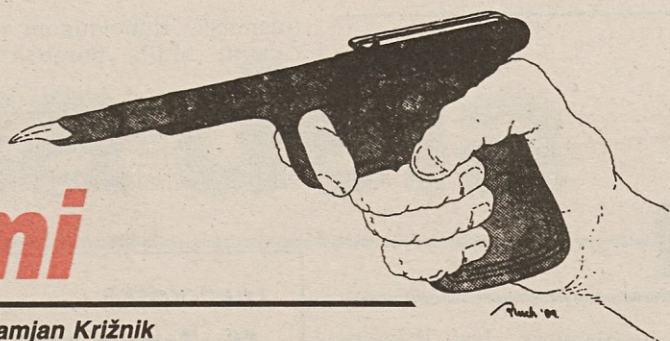
List je bil ustanovljen 20. novembra 1942.

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentarji urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica) telefon 311-956, H. c. 310-033
- Naročnina: 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 8 dinarjev
- Rokopis in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Ivo Grlic, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklarič in Nada Serajnik

Delavska enotnost	SOD. SLOV. IGRALEC IN PESNIK	ROMAN L. N. TOLSTOJA	SOČUTNA USMILJENA ZENSKA	IVAN GROHAR	FRČANJE PO ZRAKU	TALISOVA ORANŽADA	Delavska enotnost	PLANŠAR	MOŠKI PEVSKI GLAS	POZNAVALEC IRANŠČINE	USTANOVI TELJ PERZUSKE DRŽAVE	PRVI RIMSKI ZALOŽNIK	SLOV. FIZIK IN PUBLICIST	FRANC. OTOK, ZNAN PO GOJIŠČIH OSTRIG
BAVARSKI VOJVODA							DEL ELEKTRIČNE NAPELJAVE							
PERZJSKI POLOSEL							TKANINA IZ UMETNIH VLAKEN							
JEZERO V TIBETU			GL. MESTO MADAGASKARJA				VEST							
KRANJSKI ALPINIST. HIMALAJEJC (FRANC)			RUDI OMOTA		AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	REKA V SOVJET. ZVEZI				GRŠKA BOGINJA NESREČE	CERKVENI ZBOR			
BARVA IGRALNIH KART					OBRİ						POLITIK HUMO	ČERNIK OLDRICH		
ŠVICARSKI PRAKANTON			SODOBNIK KELTOV		PROGA	FR. POLITIK, KOLABORACIONIST (PIERRE)				LESKETAJOČA SE TKANINA V ATLASNI VEZAVI				
PODŽIGALEC, VNEMALEC								ŽLAHTNI PLIN ZA REKLAMNE NAPISE	STARO IME RUS. MESTA KALININ					AGAVI PODOBNA JUŽNA RASTLINA
KLADA ZA SEKANJE						JUŽNO-AMERIŠKA KUKAVICA				ZEMUNSKA TOVARNA UR	ŠAHOVSKA FIGURA			
PRESTOLNICA ANTIČNE ASIRIJE						TOVARNA V KAMNIKU					DOMAČA TVORNIKA RUBLJA			
NEPONOV-LJIVOST							NOTRANJA VRHNIKA V ŽILAH					GRAFIK JUSTIN		
EGIPT. BOG SONCA				POULIČNI MUZIKANT			NIKA JUVAN							UNIČEVALKA ŽELEZA

med nami

Pripravlja: Damjan Križnik

Sindikalni stolčki postajajo vroči

V zadnjih dneh je na sestankih predstavnikov severnoprimorskih občinskih svetov Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in kmetijskih ter kemijskih stanovskih sindikatov v Novi Gorici največ prahu dvignilo »obdelovanje« osnutkov in predlogov o položaju profesionalnega »aparata« ZSSS ter začasnem financiranju organizacije. Kot poročajo Primorske novice, predstavniki delavstva na Goriškem menijo, da omenjeno republiško sindikalno vodstvo ni uredilo niti v času niti na način, za katerega so se skupno dogovorili na kongresu, za kar bi bilo potrebno tudi ugotavljati odgovornost. Iz dokumentov je po njihovem mnenju razvidno, da je predvidena razpustitev profesionalnih delovnih skupnosti po občinah in ustanovitev skupne strokovne službe za vso republiko. Pri teh posegih naj bi 150 zaposlenih v Ljubljani svoje službe ohranilo.

V Novi Gorici se s centralizacijo in z enostranskim razpuščanjem aparata ne strinjajo. Sploh pa ne vedo, kolikšne službe so v prestolnici še potrebne, saj se cepljenja v ZSSS po stanovskih vejah in osamosvajanja nadaljujejo. Predstavniki panožnih sindikatov zahtevajo aparat po svoji meri. Po njihovem je izvedba in trajanje sklepa o začasnem financiranju v ZSSS neustrezno. Želijo več denarja za svoje delo in manj za »centralo« v Ljubljani, iz katere je po mnenju nekaterih že tako odšlo precej strokovnjakov. Zamisel o območnem sindikatu na Severnoprimorskem s sedežem v Novi Gorici o zadnjih sestankih še ni deležna navdušenja na ajdovskem in idrijskem območju. Po kongresnih merilih so pogoji za pripadajočo strokovno službo (12.000 izjav) že izpolnjeni. Sicer je pa od približno 48.000 zaposlenih na tem območju pristopne izjave podpisalo skoraj 16.000 delavcev.

Bitke za delovna mesta se očitno ne bijejo samo v podjetjih, temveč tudi v sindikalnih pisarnah...

Razpokan Beton

Prejšnji teden so se zbrali na sestanku člani medobčinskega odbora sindikata delavcev gradbeništva za Zasavje in vzeli pod lupo predvsem usodo delovne organizacije Betona. Ta je bila lep čas v poslovnih težavah, dokler se letos ni »razbila« na sedem samostojnih podjetij. To pa je za 40 delavcev iz skupnih služb pomenilo, da so odveč. Občinski sindikalni svet in družbeni pravobranilec samoupravljanja jim sicer stojita ob strani, kaj več kot dobre volje pa jim vendarle ne moreta pokazati. Zato so se po obsejni razpravi dogovorili, da bodo skupaj z republiškim odborom sindikata in s strokovno-pravno službo čim prej rešili status teh ljudi.

Da le ne bi padli že na prvem, konkretnem izpitu...

Namesto direktorjev – delavci

Mestni odbor sindikata delavcev komunalnega in stanovanjskega gospodarstva Maribor je zabredel v kadrovske težave. Predsednica je namreč na takem (vodstvenem) polo-

žaju v svojem podjetju, ki ji v dandanašnjih časih ne omogoča več delovanja v sindikatu.

Med razpravljanjem o prošnji za to razrešitev pa so na zadnji seji mariborski »odborniki« vrh vsega pogrnjali, da imajo v organih republiškega odbora dejavnosti še dva taka član, ki po najnovejši logiki ne sodita več v njihov krog: eden je pravzaprav tako na vodilnem položaju v svoji firmi, drugi pa je zamenjal panogo. Tako zborovalcem ni preostalo drugega, kot da so sprožili nov kandidacijski postopek za vse omenjene funkcije, ki naj bi se končal ta mesec. Sicer pa se je do 15. junija v ZSSS vključilo 714 delavcev ali dobra polovica vseh zaposlenih v stanovanjsko-komunalni dejavnosti na tem območju. Podpisovanje pristopnih izjav bodo še nadaljevali – predvsem tam, kjer so bili »rezultati« slabši (Plinarna, Varnost...).

Pa naj še kdo reče, da v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije ne poteka tudi kadrovska prenova...

Prvi koraki od besed k dejanjem

V teh dneh bodo obalni sindikati začeli deliti članske izkaznice. Sodeč po številu prijavitelj naj bi jih pe pred poletnimi dopusti razdelili okoli 14.000, kar pomeni, da se je v obalni sindikat že vključila približno polovica vseh delavcev, ki imajo pravico postati člani delavske organizacije.

Nova članska izkaznica pa ne bo le znak pripadnosti obalnemu sindikatu, temveč bo imela tudi povsem uporabno vrednost, bremo v Primorskih novicah. Kot so na obalnih sindikatih obljubljali, so za svoje člane zagotovili 5- do 20-odstotne popuste v nekaterih letoviščih, trgovinah, servisnih delavnicah... Natančneje seznaj mest, kjer bodo lahko člani sindikata uveljavili popust, bodo delavci prejeli ob sprejemu članske izkaznice, nanje pa bo opozarjala tudi nalepka na vhodih v lokale. Za jesen pa na obalnih sindikatih pripravljajo obsežnejši katalog vseh podjetij in zasebnikov, ki bodo pripravljene članom ponuditi ugodnosti pri nakupu blaga ali plačilu storitev.

Na Obali so prvi korak od besed k dejanjem torej že naredili, drugod pa...

Bodo letala ostala na tleh

Delavci v sistemu kontrole letenje Jugoslavije so ustanovili svoj poklicni sindikat ter – kot se za takšno priložnost spodobi – sprejeli tudi program in statut organizacije, ki ji bo glavna naloga varstvo poklica in tehnični razvoj te izjemno pomembne dejavnosti. Z ustanovne skupščine so zvezni vladi poslali zahtevo, naj nemudoma zagotovi, da se bodo glede njihovih osebnih dohodkov in financiranja kontrole letenja v Jugoslaviji popolnoma spoštovali vsi zakonski in podzakonski predpisi. Če zvezni izvršni svet tega ne bo omogočil, bodo organizirali splošno stavko.

Letalski kontrolorji, ki so se po dosedanji sindikalni organiziranosti družili s policaji, administratorkami, bankirji, cariniki in drugimi »kolegi« iz družbenih in državnih organizacij in organov, s katerimi niso imeli skoraj nič skupnega, so jo torej sklenili ubrati po svoje. Smer pa je jasna: če država ne bo ugodila njihovim večletnim zahtevam, bodo nebo »čevali« tako, da bodo letala ostala – na tleh...

Iz dneva v dan bolj sem začuden, da je okoli mene toliko ljudi, ki se ne zavedajo, da gre tokrat zares in za resne stvari.

Ukvarjajo se sami s sabo, s svojimi zdravili, sončijo se s preteklostjo, mirno lenarijo in čakajo...

Ne morem razumeti. Kamor pogledam je vse polno takšnih, ki kot okameneli, zastali v nekem samodejnem dosedanem korakanju, čakajo na čudeže, na genialne poteze vodstva, nove oblasti, na sobotne večere, ko žrebajo 3x3, na deus ex machina, čakajo...

Nekateri čakajo odreveneli od strahu, da ne bi več smeli na delo, kjer tako ali tako ne delajo. Bojijo se za plačo, za kruh, pivo in igre. Bojijo se časa, ki so ga kriče sami zahtevali, ker se jim v možgane plazi strah, da jim zdaj nenadoma ne bodo več narekovali za pisanje in ukazovali za delo. Bojijo se, da bodo morali tokrat pa čisto zares misliti in delati tudi s svojo glavo in po svoji volji.

Ne razumem ljudi, ki otrpnejo, ko jim trda prede, namesto da bi zajeli polna pljuča in zakričali, se pognali, premikali, hoteli, delali, dokazovali... Pa čakajo.

Zakaj, hudiča, čakajo?

Saj vem, da vem in tudi vem, da bom zapisal. Zapisal bom, da čakajo zato, ker so vedno morali čakati. Vedno so morali čakati zato, ker je bila najboljša in najbolje plačana lastnost ubogljivost. To pa je bila najboljša lastnost zato, da so lahko tisti zgoraj vladali. Toda, na kaj, hudiča, sedaj čakamo, ko so nas tisti zgoraj zapustili, ko imajo preveč dela sami s seboj, ko sami čakajo...

Če vprašate mene

Največji greh starih oblastnikov so deformacije v naših možganih, programiranih za pravočasno potlačitev sleherne morebitne samoiniciativnosti in individualnega poguma.

Toda, če vprašate mene, ni druge rešitve, kot da vsak sam dokaže, da to zanj ne drži, da on ne sodi med uspešne primerke 40-letne negativne kadrovske selekcije. Toda zakaj, če ni ne dela ne denarja?

Da ni dela? Še nikoli ga ni bilo toliko in še nikoli ni bilo tako potrebno.

Da ni denarja? Še nikoli ga ni bilo tako malo in še manj ga bo. Ne bo ga dovolj ne za tekoče in ne za minulo delo.

Vsak sam naj dokaže, da zna vračati ljubezen, če je bil ljubkovan, da zna potrpeti, če je bil negovan, da zna biti ponosen na svoje minulo delo tako, da bo pripravljen nekaj časa delati tudi za minulo plačo.

Demagogija? Pa še kakšna. Ampak z upanjem.

Tistim, ki veste, da gre za razmere v delovni skupnosti Sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in v njih niste razpoznali tudi svojih, se opravičujem.

Tisti, ki ste se prepoznali, dobrodošli!

Tistim, ki se niste prepoznali, pa ni pomoči! Vsem pa prijeten dopust.

Doro Hvalica

Obvestilo – pojasnilo

Zaradi pomembnosti, praktičnosti in nenazadnje po cenitve smo v uredništvu odločili izdati Splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo s komentarjem skupaj z že napovedanim priročnikom Sindikalno varstvo delavskih pravic v eni knjigi. Cena novega priročnika je 25,00 din.

Prepričani smo, da boste našo odločitev ugodno sprejeli, vendar kljub temu prosimo vse, ki so priročnik Sindikalno varstvo delavskih pravic že naročili, naj sporočijo, če želijo svoje naročilo spremeniti. Vsi tisti, ki ne bodo spreminjali naročila, bodo po izidu dobili knjigo, v kateri bosta oba dela.

PRED IZIDOM:

SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GOSPODARSTVO

s komentarjem in

SINDIKALNO VARSTVO DELAVSKIH PRAVIC

v novi knjigi-priročniku za delo sindikalnih zaupnikov.

Vsebina:

- splošna kolektivna pogodna za gospodarstvo
- komentar
- zasnova celovitega sindikalnega varstva delavskih pravic, pravila in navodila za delo sindikalnih zaupnikov, pregled zakonskih odločb o vlogi sindikata pri uveljavljanju in varstvu delavskih pravic.

Cena 25,00 din

Naročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon 321-255, 310-033.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo _____ izvodov priročnika SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GOSPODARSTVO s komentarjem in SINDIKALNO VARSTVO

DELAVSKIH PRAVIC po ceni 25,00 din. Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Naročeno dne: _____ Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig

Podpis naročnika

LIPE SVEDER: SEZONA

